

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Eliška Vyšatová

Fungování nacionálně-separatistických organizací. Komparativní studie organizací IRA a ETA

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Eliška Vyšatová**

Vedoucí práce: **PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph. D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

Vyšatová, Eliška (2014). *Fungování nacionálně-separatistických organizací. Komparativní studie organizací IRA a ETA*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. 131 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph. D.

Abstrakt

Diplomová práce „Fungování nacionálně-separatistických organizací. Komparativní studie organizací IRA a ETA“ pojednává o dvou západoevropských nacionálně-separatistických organizacích a s tím souvisejícím fenoménu politického terorismu a etnického konfliktu. Vybraná uskupení jak svou délkou, tak i způsobem fungování, vybočují z řady jiných organizací tohoto typu, což bylo důvodem, proč byly vybrány k této studii.

Obě organizace lze shodně považovat za hlavní zdroj konfliktů v rámci nacionálně separatistických proudů v Baskicku a Severním Irsku již od první poloviny 20. století. Výchozím předpokladem je, že IRA i ETA svého cíle, který je možné zobecnit jako získání nezávislosti na národních státech, jichž jsou součástí, dosahují specifickým způsobem, jímž je primárně právě terorismus. Hlavním cílem práce je porovnání nejrůznějších aspektů fungování IRA a ETA a na základě těchto výsledků zhodnocení zda je skutečně můžeme považovat, navzdory řadě analogických charakteristik, za dvě v zásadě odlišné organizace nejen od dalších skupin obdobného typu, ale i od sebe navzájem. Zkoumané aspekty jsou následující: vznik a vývoj organizací v souvislosti s průběhem konfliktů, provázanost s politickým systémem, formování členské základny, fungování vnitřní struktury, vnější podpora a otázka financování a nakonec metody a prosazované cíle.

Teoretické ukotvení práce vychází z principů racionalismu a pozitivismu. Z metodologického hlediska jsou využity především prvky kvalitativní a historické analýzy a následně komparativní metody. Taktéž je užitá metoda deskripce, pomocí níž jsou popsány základní teoretická východiska a historicko-politické souvislosti vztahující se k dané problematice. Na základě syntézy zjištěných poznatků jsou vyvozovány závěrečné pasáže jednotlivých kapitol, jejichž následná komparace dochází k závěru, že obě organizace můžeme považovat, navzdory řadě analogických charak-

teristik, za dvě v zásadě odlišné uskupení nejen od dalších skupin obdobného typu, ale i od sebe navzájem.

Abstract

The diploma thesis “The Functioning of National-Separatist Organizations. A Comparative Study of IRA and ETA” deals with two West European national-separatist organizations as well as the phenomenon of political terrorism and ethnic conflict. The selected organizations are unique among other ones as to their history and the way of functioning, and for these reasons they have been chosen for this study.

Both organizations can be considered the main source of conflict in the national separatist movement in Basque Country and Northern Ireland from the beginning of the 20th century. The basic premise is that both IRA and ETA reach their aim, which can be generalised as independence of the national states, which they are a part of, in a specific way, it being primarily terrorism. The main aim of this paper is to compare various aspects of functioning of IRA and ETA and, on the basis of these results, to evaluate if we can consider these as two organizations different from other groups of this kind as well as different from each other, although they demonstrate some similar characteristics. The aspects which are being investigated are the following: establishment and development of the organization in connection with the development of the conflict, its connection to the political system, development of the membership, the inner structure, the support from the outside world, financing of the organization as well as methods and aims to be reached.

The paper is based on the theoretical principles of rationalism and positivism. Methodological tools used are mainly qualitative and historical analysis followed by the comparative method as well as the descriptive method which is used to describe the basic theoretical assumptions and historical-political connections related to the topic. The synthesis of the findings is to be found at the end of each chapter. The comparison of these summaries leads to the conclusion that despite a number of similar characteristics both organizations can be viewed as two completely different entities, differing not only from other organizations of this sort but also from each other.

Klíčová slova

Teroristická organizace ETA, teroristická organizace IRA, Baskicko, Severní Irsko, nacionálně – separatistický terorismus, ozbrojený boj, teorie etnického konfliktu, vnější podpora a financování terorismu, metody a prosazované cíle teroristických organizací.

Keywords

Terrorist organization ETA, terrorist organization IRA, Basque Country, Northern Ireland, nationalist separatist terrorism, armed struggle, theory of ethnic conflict, support and financing of terrorism, methods and targets of terrorist organizations.

Rozsah práce

264 323 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 12. 5. 2014

Eliška Vyšatová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Malvině Krausz Hladké, Ph.D. za cenné připomínky a přínosnou spolupráci.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

na téma

**Fungování nacionálně-separatistických organizací.
Komparativní studie organizací IRA a ETA**

Autor: Bc. Eliška Vyšatová

Obor: Politologie

Akademický rok: 2012/2013

Konzultant: PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph.D.

V Praze dne 6. května 2013

1. Úvodní část

1.1 Vymezení tématu

V rámci všech etnicko-regionálních konfliktů zaznamenaných v Evropě v tomto a minulém století poutají všeobecnou pozornost zejména konflikty v Severním Irsku, Baskicku, na Korsice a nověji také v jihovýchodní Evropě a post-sovětském prostoru. V návaznosti na tyto konflikty jsem se ve své diplomové práci rozhodla zpracovat problematiku dvou, dle mého názoru nejvíce viditelných, evropských nacionálně-separatistických organizací, skupiny Euskadi Ta Askatasuna (ETA) a Irish Republican Army (IRA).

Práce se bude soustředit na organizační strukturu a nejrůznější aspekty fungování obou organizací jak v průběhu několika uplynulých desetiletí historie konfliktu, tak v současnosti. Další, neméně podstatnou, částí práce bude zpracování teoretických konceptů obecně souvisejících s problematikou nacionálně-separatistických organizací, a to fenoménu politického terorismu a teorie konfliktu, čímž jsou myšleny zejména přístupy k teorii etnického konfliktu. Charakteristika obou teoretických rámců bude zařazena za úvodní částí práce pro snazší celkové uchopení tématu. V empirické části pak budou jednotlivé organizace s jejich cíli a fungováním zařazeny do těchto rámců a dle dostupných údajů zhodnoceny. Předpokladem je, že IRA i ETA svého cíle, který lze zobecnit jako získání nezávislosti na národních státech, jichž jsou součástí, dosahují specifickým způsobem, jímž je primárně právě terorismus. Důraz bude v závislosti na získaných údajích kladen i na postihnutí důvodů relativního úspěchu těchto skupin v porovnání s neúspěchy skupin čistě politického typu.

Závěrem své diplomové práce provedu kritické shrnutí výsledků z praktické části, tedy zařazení vybraných aspektů do teoretických rámců, ze kterých se dále pokusím predikovat možný budoucí vývoj obou organizací a zejména zhodnotit šance na celkové ukončení těchto etnicko-regionálních konfliktů.

1.2 Metody práce, její cíle a formulace výzkumných otázek

Vzhledem k tematickému zaměření této práce použiji k jejímu zpracování prvky kvalitativní analýzy jednotlivých zkoumaných aspektů, z čehož poté v souhrnu celého textu vzejde komparativní studie všech zkoumaných hledisek organizací IRA a ETA.

Cílem textu bude jak komparace organizační struktury a fungování obou zmíněných organizací, tak i obecné porovnání těchto nacionálně laděných uskupení oproti jiným, většinou politicky laděným skupinám, které obvykle dosahují méně významných úspěchů ve své činnosti, než IRA a ETA. Tyto aspekty také budou zasaženy do teoretických rámců fenoménu politického terorismu a teorie etnického konfliktu pro zhodnocení výsledků a efektivity jejich přístupů a jejich vlivu na v dotčeném problému a dopadu na politické prostředí. Prostřednictvím této analýzy se dále pokusím poukázat, v čem spočívá odlišnost, a tím pádem do značné míry i úspěšnost, těchto organizací nebo uskupení. Předpokladem je, jak již bylo výše zmíněno, že IRA i ETA svých cílů dosahují specifickým způsobem, jímž je primárně právě politický terorismus.

První otázku, kterou se ve své práci budu snažit zodpovědět je, zda vnitřní fungování a používané metody pro prosazení svých politických cílů se v případech IRA a ETA nějakým způsobem liší a v případě že ano, tak jakým způsobem? Další otázkou je, jak silná či slabá ve skutečnosti je provázanost stran s příslušným politickým systémem? Do jaké míry tato provázanost napomáhá prosazování jejich cílů? Jaký původ má a následně jakou roli v této problematice hraje jistá a nepopíratelná ideologická vyhraněnost obou organizací? A v neposlední řadě, jaké jsou důvody relativně vyšší úspěšnosti těchto skupin v prosazování jejich cílů v porovnání s neúspěchy skupin čistě politického typu?

2. Struktura diplomové práce

Na úvod své práce bych chtěla představit problematiku organizací IRA a ETA jako takovou a stanovit příslušné otázky, na které bude práce hledat odpovědi. Dále se pokusím definovat oba teoretické přístupy – fenomén politického terorismu a teorii konfliktu – do kterých budu po prozkoumání vybraných aspektů oba zkoumané

případy zasazovat. Z tohoto důvodu spatřuji jako nezbytné věnovat značnou část práce zkoumání jednotlivých aspektů organizační struktury a fungování obou organizací, jako například formování členské základny či fungování vnitřní struktury. Důraz bude dále kladen právě na zhodnocení těchto aspektů v rámci vybraných teoretických přístupů.

2.1 Předpokládaný obsah

1. Úvod
2. Fenomén politického terorismu
 - 2.1 Teorie konfliktu
 - 2.2 Vznik a historické pozadí konfliktů
 - 2.3 Historie konfliktu v Baskicku
 - 2.4 Historie konfliktu v Severním Irsku
 - 2.5 Srovnání historického průběhu
3. Organizační struktura a fungování IRA a ETA
 - 3.1 Vznik a vývoj organizací v souvislosti s průběhem konfliktů
 - 3.1.1 Vznik a vývoj IRA
 - 3.1.2 Vznik a vývoj ETA
 - 3.1.3 Srovnání vzniku a vývoje IRA a ETA
 - 3.2 Provázanost s politickým systémem
 - 3.2.1 Provázanost IRA s politickým systémem
 - 3.2.2 Provázanost ETA s politickým systémem
 - 3.2.3 Srovnání politické provázanosti IRA a ETA s politickým systémem
 - 3.3 Formování členské základny
 - 3.3.1 Formování členské základny IRA
 - 3.3.2 Formování členské základny ETA
 - 3.3.3 Srovnání formování členských základen IRA a ETA
 - 3.4 Fungování vnitřní struktury
 - 3.4.1 Fungování vnitřní struktury IRA
 - 3.4.2 Fungování vnitřní struktury ETA
 - 3.4.3 Srovnání fungování vnitřních struktur IRA a ETA
 - 3.5 Vnější podpora a otázka financování
 - 3.5.1 Vnější podpora a financování IRA
 - 3.5.2 Vnější podpora a financování ETA
 - 3.5.3 Srovnání vnější podpory a financování IRA a ETA
 - 3.6 Metody a prosazované cíle
 - 3.6.1 Metody a prosazované cíle IRA
 - 3.6.2 Metody a prosazované cíle ETA
 - 3.6.3 Srovnání metod a prosazovaných cílů IRA a ETA
 - 3.1.1
4. Zasazení organizací do teoretických rámců

- 4.1 Fenomén politického terorismu
 - 4.1.1 Organizace IRA v rámci fenoménu politického terorismu
 - 4.1.2 Organizace ETA v rámci fenoménu politického terorismu
 - 4.1.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v rámci fenoménu politického terorismu
- 4.2 Teorie konfliktu
 - 4.2.1 Zařazení organizace IRA do teorie konfliktu
 - 4.2.2 Zařazení organizace ETA do teorie konfliktu
 - 4.2.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v teorii konfliktu
- 5. Závěr
- 6. Seznam literatury a zdrojů
- 7. Seznam zkratk

3. Předběžný seznam literatury a zdrojů

Následující seznam je pouze předběžný a bude doplňován v průběhu zpracování vlastní práce. Budu vycházet jak z české odborné literatury, tak i cizojazyčných zdrojů. Články a publikace španělsky či anglicky mluvících autorů budou užity zejména v části popisující organizační strukturu a fungování IRA a ETA a to pro zachování co nejvyšší autenticity a výpovědní hodnoty práce.

a) Monografie

BARŠA, P. a STRMISKA, M. (1999). *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 329 s. ISBN 80-85959-52-6.

BARTOS, O. J. a WEHR P. E. (2002). *Using conflict theory*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press. 219 s. ISBN 0521791162.

BONANATE, L. (1997). *Mezinárodní terorismus*. 1. vyd. Praha: Columbus. 190s. ISBN 80-85928-45-0.

BELL, B. (1997). *The secret army: The IRA*. 3. vyd. New Jersey: Transaction Publishers. 702 s. ISBN 1412838886.

COLLINS, R. (1997). *Baskové*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny. 293 s. ISBN 80-7106-198-0.

CONNOR, W. (1994). *Ethnonationalism: the quest for understanding*. 1. vyd. Princeton: Princeton University Press. 234 s. ISBN 0-691-02563-0.7

COOGAN, T. P. (1995). *The IRA*. 6. vyd. London: HarperCollins. 712 s. ISBN 0-00-638401-3.

CORTE IBÁÑEZ, L. de la. (2009). *Logika terorismu*. 1. vyd. Praha: Academia. 321s. ISBN 978-80-200-1724-6.

ENGLISH, R. (2003). *Armed Struggle: The History Of The IRA*. 1. vyd. New York: Oxford University Press. 495 s. ISBN 0-19-516605-1.

FUKUYAMA, F. (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. 1. vyd. Praha: Rybka. 379 s. ISBN 80-86182-27-4.

GELLNER, E. A. (1993) *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: Hříbal. 158 s. ISBN 80-901381-1-x.

HENNESSEY, T. (1999). *A history of Northern Ireland: [1920-1996]*. 1st pbk. New York: St. Martin's Press. 347 s. ISBN 0-312-22752-3.

HENNESSEY, T. (2001). *The Northern Ireland peace process : ending the troubles?* 2. vyd. Dublin: Gill and Macmillan 2000. 256 s. ISBN 0312239491.

HUNTINGTON, S. P. (2001). *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers. 441 s. ISBN 80-86182-49-5.

JUERGENSMEYER, M. (2007). *Teror v mysli boží: globální vzestup náboženského násilí*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 382 s. ISBN 978-80-7325-109-3.

KLAVEC, J. (2007). *Terorizmus ako politický fenomén*. Bratislava: Univerzita Komenského. 2. vyd. 108 s. ISBN 978-80-223-2294-2.

MEES, L. (2003). *Nationalism, Violence and Democracy : The Basque Clash of Identities*. 1.vyd. New York: Palgrave Macmillan. 223s. ISBN 9781403943897.

MOLONEY, E. (2002). *A Secret History of the IRA*. 2. vyd. New York: W.W. Norton & Company. 740 s. ISBN 0141028769.

O'BRIAN, B. (2003). *Dlouhý boj: IRA a Sinn Féin: od ozbrojeného boje k mírovým rozhovorům*. 1. vyd. Brno: "Zvláštní vydání". 407 s. ISBN 8085436760.

STRMISKA, M. (1998). *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 201 s. ISBN 80-85959-32-1.

STRMISKA, M. (2001). *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 109 s. ISBN 80-210-2721-5.

STRMISKA, M. (2001). *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 103 s. ISBN 80-210-2755-x.

SULLIVAN, J. (1988). *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. 1. vyd. London: Taylor & Francis. 299 s. ISBN 0415003660.

WATSON, C. (2003). *Modern Basque History*. 1. vyd. Reno: Center for Basque Studies, University of Nevada. 540 s. ISBN 1877802166.

b) Články

ALONSO, R. (2006). Individual Motivations For Joining Terrorist Organizations: A Comparative Qualitative Study On Members of ETA and IRA. *Tangled Roots: Social & Psychological Factors in the Genesis of Terrorism*. Vol. 11 Issue 1. p187-202. 16 s.

ALONSO, R. (2006). The Ending of ETA Terrorism: Lessons to Learn and Mistakes to Avoid from Northern Ireland. *Revista ARI, El Real Instituto Elcano, No. 51*. s. 1-8. ISSN 1696-3466. Dostupné z www: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/Elcano_in/Zonas_in/ARI%2051-2006.

BUESA, M. (2012). Actividades terroristas de ETA y de la política antiterrorista en el año 2011. *Documento de Trabajo no. 12, Enero 2012. Cátedra de Economía del Terrorismo, Universidad Complutense de Madrid*. 45 s. Dostupné z www: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/DT12CET_Act_terr_ETA_2011.pdf.

CALLE, L. de la a SÁNCHEZ-CUENZA, I. (2007). The production of terrorist violence: Analyzing Target Selection in the IRA and ETA. Juan March Institute, Madrid. s. 45. Dostupné z www: http://www.yale.edu/macmillan/ocvprogram/OCV_Calle.pdf.

CUNNINGHAM, W. G. (1998). Conflict Theory and the Conflict in Northern Ireland. *CAIN Project*. Dostupné z www: <http://cain.ulst.ac.uk/conflict/cunningham.htm>.

MATA, J. M. (1998). Nationalism and political parties in the Autonomous Community of the Basque Country: strategies and tensions. *Barcelona: Instituto de Ciencias Políticas*. 38 s. Dostupné z www: http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/WP_I_137.pdf.

c) Dokumenty

Zpráva o terorismu ve Španělsku 2011 (*Country Reports on Terrorism 2011 – Spain*), United States Department of State. 31 July 2012. Dostupné z www: <http://www.refworld.org/docid/501fbc9f16.html>.

Zpráva o terorismu v Irsku 2010 (*Country Reports on Terrorism 2010 – Ireland*), United States Department of State. 18 August 2011. Dostupné z www: <http://www.refworld.org/docid/4e524827c.html>.

Obsah

ÚVOD	17
1. FENOMÉN POLITICKÉHO TERORISMU	21
1.1 FENOMÉN POLITICKÉHO TERORISMU A TEORIE KONFLIKTU	21
1.1.1 Fenomén politického terorismu	21
1.1.2 Teorie konfliktu.....	30
1.2 VZNIK A HISTORICKÉ POZADÍ KONFLIKTŮ	36
1.2.1 Historie konfliktu v Baskicku	36
1.2.2 Historie konfliktu v Severním Irsku	39
1.2.3 Srovnání historického průběhu.....	44
2. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A FUNGOVÁNÍ IRA A ETA	46
2.1 VZNIK A VÝVOJ ORGANIZACÍ V SOUVISLOSTI S PRŮBĚHEM KONFLIKTŮ	46
2.1.1 Vznik a vývoj IRA.....	46
2.1.2 Vznik a vývoj ETA.....	55
2.1.3 Srovnání vzniku a vývoje IRA a ETA	65
2.2 PROVÁZANOST IRA S POLITICKÝM SYSTÉMEM.....	67
2.2.1 Provázanost IRA s politickým systémem.....	67
2.2.2 Provázanost ETA s politickým systémem.....	69
2.2.3 Srovnání politické provázanosti IRA a ETA s politickým systémem.....	71
2.3 FORMOVÁNÍ ČLENSKÉ ZÁKLADNY	72
2.3.1 Formování členské základny IRA	72
2.3.2 Formování členské základny ETA.....	74
2.3.3 Srovnání formování členských základen IRA a ETA	77
2.4 FUNGOVÁNÍ VNITŘNÍ STRUKTURY	78
2.4.1 Fungování vnitřní struktury IRA.....	78
2.4.2 Fungování vnitřní struktury ETA.....	81
2.4.3 Srovnání fungování vnitřních struktur IRA a ETA.....	84
2.5 VNĚJŠÍ PODPORA A OTÁZKA FINANCOVÁNÍ.....	85
2.5.1 Vnější podpora a financování IRA.....	85
2.5.2 Vnější podpora a financování ETA.....	87
2.5.3 Srovnání vnější podpory a financování IRA a ETA	91
2.6 METODY A PROSAZOVANÉ CÍLE	93
2.6.1 Metody a prosazované cíle IRA	93
2.6.2 Metody a prosazované cíle ETA	95
2.6.3 Srovnání metod a prosazovaných cílů IRA a ETA.....	99
3. ZASAZENÍ ORGANIZACÍ DO TEORETICKÝCH RÁMCŮ	103
3.1 FENOMÉN POLITICKÉHO TERORISMU.....	103
3.1.1 Organizace IRA v rámci fenoménu politického terorismu.....	103
3.1.2 Organizace ETA v rámci fenoménu politického terorismu.....	105

3.1.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v rámci fenoménu politického terorismu	106
3.2 TEORIE KONFLIKTU	108
3.2.1 Zařazení organizace IRA do teorie konfliktu.....	108
3.2.2 Zařazení organizace ETA do teorie konfliktu.....	109
3.2.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v teorii konfliktu.....	111
ZÁVĚR.....	114
SUMMARY	121
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ.....	122
SEZNAM ZKRATEK.....	130

ÚVOD

Přestože evropský kontinent prošel dlouhým politickým vývojem, otázku jeho hranic a pozici některých národnostních menšin nelze považovat za zcela dořešenou. Termíny jako je separatismus, nacionalismus či terorismus jsou stále aktuální. V rámci všech etnicko-regionálních konfliktů zaznamenaných v Evropě v tomto a minulém století poutaly všeobecnou pozornost zejména konflikty v Severním Irsku, Baskicku, na Korsice a nověji také, v souvislosti s náhlým zhroucením komunismu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě na přelomu 80. a 90. let minulého století, konflikty v tomto prostoru. Ty přinesl prudký rozvoj nacionalismu, jako návrat k tradiční kulturní identitě v daném území. V postkomunistických zemích se můžeme setkat s náhlou bouří nacionalismu po pádu „železné opony“ doprovázenou překotným rozpadem federací a snahami o etnickou homogenitu.

Naopak Západní Evropa od konce druhé světové války usilovala o prohlubování hospodářské i kulturní integrace s vírou v myšlenky multikulturalismu a plurality. Přes všemožné integrační snahy však v nejrůznějších regionech vládly nadále silné národní zájmy, které působily zcela protichůdně. Důsledkem poměrně striktního aplikování multikulturalismu, dlouhodobého nekonstruktivního řešení imigrace ze třetích zemí a obecně nízkou natalitou západoevropských národů vyvstávají v původních Evropanech více či méně oprávněné obavy ze ztráty kulturní identity a rozměňování ekonomických výhod ať už v rámci jednoho státu, nebo celé Evropské unie. Podpora nacionalistických stran a hnutí v západní Evropě proto není jen otázkou historickou, ale stejně jako ve východní části kontinentu je stále aktuální a vyžaduje naši pozornost. Vzhledem k tomu jsem se ve své diplomové práci rozhodla zpracovat problematiku dvou západoevropských nacionálně-separatistických organizací a s tím související fenomén politického terorismu. Vybraná uskupení jak svou délkou, tak i způsobem fungování, jež sahá daleko do minulosti, vybočují z řady jiných organizací tohoto typu, a jsou to španělská skupina Euskadi Ta Askatasuna (ETA) a irská Irish Republican Army (IRA).

Vybrané organizace, spolu s některými jejich odnožemi vzniklými štěpením dosavadních uskupení, lze považovat za hlavní zdroj konfliktů v rámci nacionálně separatistických proudů v Baskicku a Severním Irsku již od první poloviny 20. století. Předpokladem, ze kterého při zpracovávání vycházím je, že IRA i ETA svého cíle,

který je možné zobecnit jako získání nezávislosti na národních státech, jichž jsou součástí, dosahují specifickým způsobem, jímž je primárně terorismus. Tuto domněnku lze doložit definicí Rady EU (Council Common Position 2005/847/CFSP), která je ve svých člancích zařazuje do výčtu teroristických organizací. Další, co tyto uskupení spojuje je, že můžeme sledovat obdobné metody, cíle a organizační strukturu, což umožňuje jejich vzájemnou komparaci. Nelze ale opomenout jejich historický vývoj, postavení v rámci státu (tj. Španělského království a Irska) a interakce s vládou garniturou. Tyto aspekty, dle mého studia, bývají v odborné literatuře spíše opomíjeny a jsou to právě ony, ve kterých nalézáme odlišnosti u zkoumaných aktérů. Proto se jim tato práce věnuje se stejným důrazem jako těm běžněji zkoumaným a snaží se o důkladné zhodnocení všech jednotlivých faktorů, které tyto organizace nejen spodobňují, ale i odlišují. Hlavním cílem práce tedy stanovují porovnání všech výše zmíněných aspektů fungování IRA a ETA pro pochopení jejich struktury a vývoje, který se zejména po roce 1990 začal značně odlišovat. Důraz bude v závislosti na získaných údajích kladen i na postihnutí důvodů relativního úspěchu těchto skupin v porovnání s neúspěchy skupin čistě politického typu.

Pro upřesnění považuji za nutné uvést, že se v této práci věnuji zejména, nikoli však výlučně, majoritním aktérům těchto konfliktů. V případě ETA se jedná o uskupení ETA „militar“, vzniklou rozštěpením původní organizace v 70. letech a v případě IRA o odnož označovanou v některých pramenech také jako „Provisional“ IRA (PIRA). Vyjma nich věnuji pozornost i dalším odnožím a frakcím, zejména při analýze historického vývoje předmětných skupin, ale také vzhledem k jejich dalším rolím v konfliktech.

Hlavním cílem této práce je prokázat, že navzdory řadě analogických charakteristik jsou IRA a ETA dvě v zásadě odlišné organizace nejen od dalších skupin obdobného typu, tak i od sebe navzájem. Tento předpoklad vychází ze skutečnosti, že obě organizace lze shodně označit za relativně úspěšné koncepty, ale navzdory historické paralele mezi nimi je jejich vývoj v 21. století značně odlišný. První otázkou, na kterou hledá tato práce odpověď je, jaké konečné cíle IRA a ETA od svého založení sledovaly? Můžeme jejich vnitřní fungování a používané metody pro prosazení svých politických cílů zhodnotit jako odlišné a v případě že ano, tak jakým způsobem? Další otázkou je, jak silná či slabá ve skutečnosti je provázanost stran s příslušným politickým systémem? Do jaké míry tato provázanost napomáhá prosa-

zování jejich cílů? Jaký původ má a následně jakou roli v této problematice hraje jistá a nepopíratelná ideologická vyhraněnost obou organizací? A v neposlední řadě, jaké jsou důvody relativně vyšší úspěšnosti těchto skupin v prosazování jejich cílů v porovnání s neúspěchy skupin čistě politického typu?

Teoretické ukotvení této práce vychází z principů racionalismu a pozitivismu. Z metodologického hlediska budu ve své práci využívat především prvky kvalitativní a historické analýzy a následně komparativní metody. V práci bude dále užita metoda deskripce, pomocí níž budou popsány základní teoretická východiska a historicko-politické souvislosti vztahující se k dané problematice. Na základě syntézy zjištěných poznatků budou vyvozovány závěrečné pasáže jednotlivých kapitol. Hlavní osou kvalitativního výzkumu bude důkladný rozbor a komparace dvou případových studií, který poskytne dostatek validních informací pro hlubší analýzu stanovené problematiky. Pro vymezení těchto případových studií lze vycházet z Druláka¹, který popisuje případ jako dostatečně rozpoznatelný a jasně ohraničený aspekt dané historické epizody či takto vymezenou historickou epizodu jako takovou. Z toho vychází, že zkoumaným případem této práce jsou dva geografické regiony v západní Evropě (Irsko a Španělsko), kde budou zkoumány trendy nacionálně – separatistických organizací v novodobé historii a jejich vývoj v čase. Je zde tedy jasně patrné tematické ohraničení, vymezené přítomností nacionalismu s tendencemi k separatismu na jedné straně, a dále pak ještě užší kritérium výběru, které je definované geografickým hlediskem. Pro definitivní ohraničení této případové studie bude analyzováno zejména období druhé poloviny 20. století a uplynulých let 21. století.

K danému tématu již existuje poměrně velké množství především cizojazyčných zdrojů, které poskytují významnou informační základnu pro další analýzu. V rámci této práce budou nejvíce využívanými zdroji primární data, která byla vydána převážně v anglickém a španělském jazyce. Citace z cizojazyčných děl budou uváděny v původním znění s vlastním překladem, pro zachování vysoké míry autenticity. Další data, statistiky a aktuální zprávy týkající se tématu budou získávány z nezávislých internetových zdrojů, portálů státních institucí i médií. Teoretickou základnou metodologické části budou encyklopedie a další díla zabývající se politologickým výzku-

¹ DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-807-3673-857. s. 255.

mem. Na poli české odborné literatury se aktuálnějším rozboru relevantnímu k této studii věnuje pouze Maxmilián Strmiska, odborník na politický terorismus.

Text práce je rozdělen do čtyř hlavních kapitol. První část se věnuje teoreticko-metodologickému ukotvení studie a jsou v ní podrobně představeny teoretické koncepty obecně související s problematikou nacionálně-separatistických organizací, a to fenoménu politického terorismu a teorie konfliktu, čímž jsou myšleny zejména přístupy k teorii etnického konfliktu. Dále je zde proveden historický exkurz do vývoje předmětných regionů a skupin. Přestože se tato práce zaměřuje zejména na druhou polovinu 20. století, je takřka nemožné, aby došlo k plnému pochopení podstaty problematiky IRA nebo ETA, bez alespoň základní znalosti historických souvislostí a regionálních zvyklostí. Hlavní část práce se pak soustředí na rozbor nejrůznějších aspektů fungování obou organizací jak v průběhu několika uplynulých desetiletí historie konfliktu, tak v současnosti. Tyto aspekty jsem si ke zkoumání a vzájemnému porovnání stanovila následovně: vznik a vývoj dané organizace, její provázanost s příslušným politickým systémem, formování členské základny, fungování vnitřní struktury, vnější podpora organizací související zejména s jejich financováním a metody, kterými jsou prosazovány stanovené cíle. V další, neméně podstatné, empirické části, pak jsou obě organizace zařazeny dle zjištěných cílů a způsobů fungování do teoretických rámců představených v první části práce a dle dostupných údajů zhodnoceny. Závěrem textu, v rámci páté kapitoly, je provedeno kritické shrnutí výsledků z praktické části, z čehož lze dále usuzovat na možný budoucí vývoj obou organizací a zejména zhodnotit šance na celkové ukončení těchto etnicko-regionálních konfliktů.

1. FENOMÉN POLITICKÉHO TERORISMU

1.1 Fenomén politického terorismu a teorie konfliktu

1.1.1 Fenomén politického terorismu

Terorismus obecně je fenomén dotýkající se více či méně všech států světa a v současné dekádě prochází dynamickým vývojem. Přesto neexistuje žádná všeobecně přijímaná definice terorismu, pojem se neustále mění a přizpůsobuje aktuálnímu dění. Existuje tak pouze shoda v tom, že jej nelze adekvátně definovat.² Tato část textu se soustředí na analýzu akademických přístupů autorů jak zahraničních, tak domácích, ale je třeba dodat, že její ambicí není obsažení celé akademické diskuze, protože to ani rozsah práce neumožňuje.

Pravděpodobně nejobsáhlejší analýzu lze nalézt u Schmidta a Jongmana³, podle nichž existuje nejméně 109 definic terorismu. Tolik odborných a úředních definic totiž dvojice podrobila v roce 1988 zkoumání, přičemž zaznamenali 22 základních znaků, které se významněji v tomto souboru definic vyskytují, jako jsou násilí, politický motiv, výhrůžky, psychologické efekty apod. Na základě četnosti výskytu jednotlivých klíčových slov vytvořili vlastní definici terorismu.⁴ Autoři v komentářích k jednotlivým obdrženým odpovědím zdůrazňují, že hlavním kritériem pro určení terorismu jsou hlavně civilní oběti. Rovněž zmiňují, že terorismus může být pouze taktikou boje některých osvobozeneckých hnutí, proto netrvají na striktním rozdělení teroristických a osvobozeneckých skupin.⁵ V návaznosti na tuto práci provedli autoři Weinberg, Pedahzur a Hirsch-Hoefler v roce 2004 obdobnou studii, v níž provedli analýzu tří odborných časopisů v období od roku 1992 do roku 2001.⁶ Vyhledali v nich články zabývající se definováním zkoumaného pojmu a našli jich v různých verzích 73. Od Schmidta s Jongmanem převzali jejich 22 definičních elementů a ná-

² DOUGLASS, W. A.; ZULAIKA, J. (1990). On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, ISSN 1475-2999. s. 238-257.

³ SCHMID, Alex Peter a A JONGMAN. *Political terrorism: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. Rev., expanded, and updated ed. / . New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 2005, xx, 700 p. ISBN 14-128-0469-8. s. 5

⁴ Ibid., s. 28.

⁵ Ibid., s. 13-18.

⁶ WEINBERG, LEONARD, AMI PEDAHZUR a SIVAN HIRSCH-HOEFLER. The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*. 2004, vol. 16, issue 4, s. 777-794. DOI: 10.1080/095465590899768.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/095465590899768>.

sledně porovnali své výsledky četnosti s jejich. Došli k názoru, že zde existuje výrazná shoda mezi výsledky obou výzkumů a na základě toho vytvořili svou definici terorismu: „*Terorismus je politicky motivovaná taktika, zahrnující použití zastrašení nebo násilí, přičemž hraje zásadní roli aspekt přesvědčení veřejnosti.*“⁷

Obvykle lze pozorovat intenzivnější snahy o stanovení jasné definice v reakci na spáchaný teroristický útok. Již klasickým příkladem je období po útocích na New York z 11. září 2001, kdy se začaly objevovat pojmy jako superterorismus či makroterorismus a uplynulé desetiletí je proto často označováno za počátek nové éry terorismu. V této souvislosti nelze opomenout, že ačkoliv celkový dopad útoků byl bezesporu mimořádný, prostředky při nich použité byly zcela konvenční, pouze použité novým způsobem a zastřešené obnoveným náboženským fanatismem.⁸ Konečně, i Saul⁹ ve své práci popisuje, že i první skutečné snahy o definování terorismu ze strany OSN vzešly z konkrétních teroristických útoků. Jednalo se o zabití Izraelských atletů na Olympijských hrách v Mnichově v září 1972, útoky na letiště v Izraeli a na sovětské diplomaty v New Yorku. Skutečnost, že ani v této době mezinárodní společenství nebylo schopné dosáhnout shody na všeobecně uznávané definici terorismu, bylo dané zejména atmosférou studené války a tím, že OSN současně měla závazky k podpoře boje za sebeurčení národů.

Pokud se pokusíme hledat ještě dále v historii, různé formy teroru a násilí mimo rámec legálně uznávaných válek můžeme pozorovat od samého počátku existence lidstva, ale pojem terorismus ve smyslu tak, jak ho chápeme dnes, se poprvé objevuje v roce 1794 jako součást Velké francouzské revoluce – tzv. régime de la terreur.¹⁰ „*Dle B. Hoffmanna se tu terorismus objevil v podstatě v pozitivním významu, kdy označoval systém k prosazení pořádku po předchozí anarchistické periodě nepokojů a povstání, přičemž podle mínění jeho vykonatelů (včetně Maxmiliána Robespiera) byl paradoxně spjat s ideály ctnosti a demokracie. Jednalo se o nástroj panství stá-*

⁷ „*Terrorism is a politically motivated tactic involving the threat or use of force or violence in which the pursuit of publicity plays a significant role.*“ IN WEINBERG, LEONARD, AMI PEDAHZUR a SIVAN HIRSCH-HOEFLER. *The Challenges of Conceptualizing Terrorism.* s. 786.

⁸ STRMISKA, M. (2001): *Macro-Terrorism, “Holy War”, and Religious Violence. Current Challenges to Conceptualisation and Typology of Terrorism.* Středoevropské politické studie, Vol. III, Part 4. [online] [cit. 22.3.2014].

Dostupné z: <<http://www.iips.cz/cisla/texty/clanky/macro401.html>>.

⁹ SAUL, B.: *Defining Terrorism in International Law.* New York: Oxford University Press, 2006, s.48-51.

¹⁰ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories.* Vyd. 1. Překlad Jana Novotná. Praha: Academia, 2009, xxi, 321 s. ISBN 978-802-0017-246. s. 4.

tu.¹¹ Až v 19. století se setkáváme s terorismem jako označením pro protistátní aktivity, v té době zejména pro atentáty na osoby z vládnoucí třídy. „Počátkem 20. století začal být užíván pro metody nacionalistických hnutí, zvláště na Balkáně. Ve třicátých letech nabylo opět na významu pojetí terorismu, které označovalo metody útlaku totalitních států (hlavně fašistické Itálie, nacistického Německa a komunistického Sovětského svazu). Po druhé světové válce byl terorismus spjat s činností tzv. národně-osvobozeneckých hnutí ve třetím světě a opět tak získal „revoluční rozměr“ (reálně byl mnohdy doplňkem partyzánského způsobu boje). Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se v tomto „revolučním kontextu“ objevil i v separatistických hnutích západní Evropy a Severní Ameriky. ... V osmdesátých letech některé práce nahlížely na etnický a levicový terorismus jako na jistou síť namířenou proti západní civilizaci.... Poté se pozornost soustředila na podporu terorismu ze strany zemí jako Irán, Libye, Sýrie apod. ... Ve druhé polovině devadesátých let začal být pojem terorismus dáván do souvislosti s novými formami ozbrojených konfliktů.“¹²

Slovo terorismus má své základy odvozeny od latinského výrazu terror, který znamená extrémní hrůzu nebo zděšení, a také je možné ho spojovat s výrazem terreo znamenajícím způsobovat extrémní zděšení, silný strach. Obdobné vysvětlení nabízí Slovník Královské španělské akademie, který definuje prvotní význam slova jako mimořádně intenzivní strach a navrhuje tuto definici terorismu: sled násilných akcí, které jsou prováděny s úmyslem rozpoutat teror.¹³ Základní právní vymezení terorismu lze dnes průřezově nalézt v mnohých úpravách. Nejaktuálněji se lze odvolat na vymezení ad hoc ustanoveného Výboru OSN, který vypracovává Komplexní úmluvu proti terorismu (Comprehensive Convention on Terrorism).¹⁴ Obecně lze ale říci, že světu mezinárodního protiteroristického práva dnes vládne skelet složený ze třinácti mezinárodních úmluv a protokolů přijatých Valným shromážděním OSN.¹⁵ Tyto instrumenty jsou ale spíše ukázkou slabosti, jež je současné struktury OSN vlastní. Výstižněji to popisuje definice Evropského parlamentu z roku 2001, která vyhláší,

¹¹MAREŠ, M.: *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. [online] [cit. 22.3.2014]. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2004/1-2004/vymezeni-pojmu-terorismus-valka-a-guerilla-v-soudobe-bezpecnostni-terminologii.html#Uy3bnfmwb0c>. s. 20.

¹²Ibid., s. 20.

¹³CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 16.

¹⁴OSN, Komplexní úmluva proti terorismu (*Comprehensive Convention on Terrorism*). [online] [cit. 22.3.2014]. Dostupné z: <http://legal.un.org/terrorism/index.html>.

¹⁵OSN. Mezinárodní terorismus. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=68>.

že „jako teroristické budou posuzovány a také trestány všechny záměrně páchané činy jednotlivců nebo skupin proti jedné nebo několika zemím, jejich institucím či státním příslušníkům s cílem zastrašovat je a ohrožovat jejich základní lidské svobody, demokracii, úctu k lidským právům a vládě práva.“¹⁶ Případněji Šturma ve svém díle zaměřeném na instrumenty proti terorismu shrnuje, že „vyplývá několik podstatných znaků terorismu: 1. jde o násilný čin naměřený proti životu a zdraví civilních osob; 2. je vyloučeno, aby byl za teroristický akt kvalifikován legální způsob boje v rámci ozbrojeného konfliktu; 3. typickým účelem terorismu je vyvolat strach u obyvatelstva; 4. typickým znakem je politický cíl, tj. přinutit vládu k určitému konání či opomenutí; 5. nepřímým objektem může být nejen vláda jednotlivého státu, ale i mezinárodní organizace.“¹⁷ Užití konkrétní definice závisí do značné míry na účelu, pro jaký je použita, proto jakékoli zevšeobecňování není příliš vhodné a tato práce vychází z nejběžněji užívaných definic a komentářů autorů textů o politickém terorismu. Jedno z často užívaných pojetí terorismu v literatuře je definice Enderse a Sandlera: „*Terorismus je předem důkladně promyšlené použití abnormálního násilí a brutality, nebo jen výhrůžky k použití takových prostředků, národnostními menšinami za účelem dosažení politických, náboženských nebo ideologických cílů, a to prostřednictvím zastrašování velkého počtu lidí, kteří obvykle nejsou přímo spojeni s tvorbou politik, jež se teroristé snaží ovlivnit.*“¹⁸ Vzhledem k charakteru zaměření této práce je vhodné rozšíření této definice také o definici Luise de la Corte Ibáñeze, který se zabývá problematikou terorismu na španělském území, podle něhož „*jde o promyšlenou sérii násilných a zastrašujících činů, které míří proti nebojujícím obyvatelům a jsou naplánovány tak, aby psychologicky zapůsobily na mnohem větší počet osob, než jsou přímé oběti, a tak posloužily k dosažení konkrétního, skoro vždy politického cíle*“.¹⁹ Z českých autorů se zdá být jedním z nejvýstižnějších pojetí Maxmiliána Strmisky, předního českého odborníka na politický terorismus, který dbá právě na odlišení terorismu politického a terorismu jako takového. Ten svou definici

¹⁶ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 397 s. ISBN 978-802-4617-909. s. 167.

¹⁷ ŠTURMA, P. - NOVÁKOVÁ, J.- BÍLKOVÁ, V.: *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, s.25.

¹⁸ ENDERS, W., SANDLER, T. *Patterns of Transnational Terrorism, 1970-1999 : Alternative Time-Series Estimates*. [s.l.]: International Studies Quarterly, 2002. s. 145-165. Citováno dle: LLUSSÁ, Fernanda, TAVARES, José. The economics of terrorism : a synopsis. The Economics of Peace and Security Journal. 2007, vol. 2, no. 1, s. 61-70 (vlastní překlad)

¹⁹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 19.

formuloval takto: „*Politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu (způsob, strategii) víceméně systematického používání násilí (nejčastěji ozbrojeného násilí, záměrně nerespektujícího válečné konvence), jejímž hlavním cílem je dosažení určitého psychického efektu svým dosahem obvykle překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, efektu, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý. Organickou součástí tohoto efektu je moment zastrašování, terorizování cílového publika nebo alespoň určitého sektoru cílového publika, což ovšem neznamená, že se jedná o součást jedinou a nezbytně dominantní.*“²⁰ Dále také tvrdí, že „*logika politického terorismu je logika mimořádně zhoubné psychologické války.*“²¹

Jak již bylo výše naznačeno, terorismus v chápání dnešního světa je natolik široký pojem, že nevyhnutelně vybízí k určité specifikaci svých dílčích forem. Ministerstvo vnitra ČR uvádí na svých stránkách jednu z obecně nepoužívanějších typologií²², která zahrnuje i nepolitické formy terorismu, jako je terorismus kriminální a patologický. Terorismus politický pak rozděluje na ultralevicový, ultrapravicový, etnický, náboženský, environmentální, vigilantistický a „single-issue“ terorismus. Dále akcentuje klasické rozdělení na domácí a mezinárodní terorismus, přičemž terorismus mezinárodní je v podstatě rozšířená forma terorismu domácího, který se vyskytuje v rámci hranic jednoho státu. Ve skutečnosti se však s případy domácího terorismu dle dikce této definice téměř nesetkáváme, ve většině případů totiž dochází k propojení teroristických aktivit nejen uvnitř státu ale i mimo něj. Další známou typologii nabízí David C. Rapoport, který terorismus rozlišuje v časových obdobích a celkem popisuje čtyři hlavní vlny národního terorismu - a) anarchistický terorismus (1870-1910), nacionalistický (1920- 1970), levicový/marxistický (1960-1990) a náboženský (1970-2020).²³ Další způsob kategorizace terorismu je možný na základě určení původce jeho páchání, kde rozlišujeme státní či státem sponzorovaný terorismus a tzv. frakční terorismus, s nímž jsou spojeny nejrůznější nestátní aktéři. Frakční

²⁰ STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 103 p. ISBN 80-210-2755-X. s. 14.

²¹ STRMISKA, Maxmilián. *"Ozbrojená opozice": studie k subverzivnímu terorismu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2000, 86 p. Ediční řada Studie (Brno, Czech Republic), sv. č. 14. ISBN 80-210-2450-X. s. 9.

²² Ministerstvo vnitra ČR. *Typologie terorismu*. [online] [cit. 22.3.2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

²³ UCLA. *Four waves of modern terrorism*. [online] [cit. 30.3.2014]. Dostupné z: <http://www.international.ucla.edu/cms/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> .

terorismus mohou jako nástroj dosažení cílů používat extrémní nacionalisté (ETA ve Španělsku, IRA v Severním Irsku), ideologičtí teroristé, exilové skupiny, náboženští fundamentalisté a fanatici či skupiny usilující o nápravu či změnu pouze určité sféry, nikoli systému jako celku.²⁴ Poslední dělení, které považuji za vhodné uvést, je rozdíl mezi pravicovým a levicovým terorismem od Marty Crenshaw.²⁵ Ta vnímá zejména rozdílnou normativní povahu, kdy „*levicoví teroristé zpochybňují legitimitu státu a tím také ospravedlňují své útoky na státní činitele a instituce. Pravicoví teroristé zase zpochybňují legitimitu opozice a své akce zdůvodňují nezbytností chránit státu. ... oba používají násilí a zabíjejí s cílem šířit strach z té či oné formy politické angažovanosti.*“²⁶ Je zřejmé, že typologií je stejně jako definic velké množství a neexistuje jednotný systém.

Co se týče politického terorismu, ten je jako metoda dosažení určitých cílů používán z řady příčinných faktorů, přičemž mezi nejčastější uvádí španělský profesor ekonomie Mikel Buesa²⁷ příčiny nejen ekonomické (např. stupeň vzdělanosti obyvatel nebo stupeň rozvoje země původu terorismu), ale dále také psychologické, politické (např. nacionalismus a separatismus, nedostatek nebo neexistence demokracie), dále sociologické příčiny (např. krize sociálních skupin, náboženský fanatismus) a v neposlední řadě také ty, které se odvíjejí od mnohých projevů globalizace. Prakticky všechny z těchto příčin lze určitým dílem aplikovat na podmínky baskického a severoirského teroristického hnutí, přičemž může docházet k jejich překrývání, nicméně nejvíce zřejmé jsou pravděpodobně výše zmíněné příčiny politické v podobě nacionalismu a separatismu a ekonomické. Jak již bylo zmíněno, v českém prostředí se tímto zabývá nejvíce Maxmilián Strmiska²⁸, podle nějž taktéž odlišuje politický terorismus od ostatních druhů zejména jeho odlišná motivace a systematické používání krajního násilí. Stejně tak De la Corte Ibáñez nachází obdobné dvě hlavní politické příčiny politického terorismu - neexistenci politických svobod a diskriminaci s podněcováním velkých křivd a pokořování, které jsou zaměřeny proti určitému společenskému, regionálnímu nebo etnickému sektoru obyvatelstva. Pokud se tyto

²⁴ WILKINSON, P. (2005). *International Terrorism: The Changing Threat and the EU's Response*. Chaillot Paper No. 84, Institute for Security Studies. 53 s. [online] [cit. 23.3.2014]. Dostupné z: <<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp084.pdf>>. s. 11.

²⁵ Rozdělení mezi pravicovým a levicovým terorismem probíhá v kategorii národního terorismu, kam dle Eichlera IRA i ETA spadá. EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 397 s. ISBN 978-802-4617-909. s. 155.

²⁶ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. s. 153.

²⁷ BUESA, Mikel, et al. *Economía del terrorismo : Teoría y Aplicaciones*. Madrid, 2008. 38 s. s. 7-8.

²⁸ STRMISKA, M. (2000). *Ozbrojená opozice: Studie k subverzivnímu terorismu*. s. 9.

příčiny nachází ve slabém nebo upadajícím autoritářském státě, podstatně je tím zvýšena pravděpodobnost vzniku terorismu.²⁹ Toto částečně vysvětluje i původ a vznik ETA během frankistického režimu a vzestup aktivity IRA během sporů mezi nacionalisty a unionisty v první polovině 20. století. Specifickou podkategorii politického terorismu tvoří terorismus etnicko-politický, příp. ekonomicko-politický, (případ zejména právě ETA a IRA), jenž jsou charakterizovány etnickým/ekonomickým prvkem konfliktu (respektive existence etnického/ekonomického cleavage, viz níže), který z dlouhodobého hlediska převažuje nad ryze ideologickými motivy.³⁰

V neposlední řadě je třeba v této části práce zmínit vztah národně osvobozenec-kého boje a terorismu. Přestože Schmidt a Jongman ve své studii nepovažovali za nutné je rozlišit (viz výše), problematika tohoto vztahu je klíčová. Vzhledem k tomu, že zatímco terorismus je chápán jako zločin, národněosvobozenec-ké hnutí má oporu v Chartě OSN³¹ a je tedy legitimní. Hranice mezi těmito pojmy je však poměrně nejasná a podléhá mnohým vlivům. Rozdíl chápou i samotní aktéři, kteří sami sebe označují jako bojovníky za svobodu a snaží se získat mediální obraz, který bude pozitivní a pomůže k navýšení všeobecné podpory jejich hnutí.³² Označení typu osvobozenec-ký boj je výrazně pozitivněji laděné než teroristická skupina. Ani jedna z definic zpracovávaných v této práci se ale nezabývala konkrétně tímto vztahem, přestože na některých úmluvách OSN z doby studené války lze ukázat, že v té době ještě docházelo k jasnému rozlišení. Například v Úmluvě o prevenci a postihu zločinů proti mezinárodně chráněným osobám včetně diplomatických představitelů z roku 1973 nebo Mezinárodní úmluvě proti braní rukojmích z roku 1979 - obě dvě obsahují pasáže, které z nich vylučují osoby bojující za své sebeurčení proti kolonialismu, cizí dominanci, cizí okupaci, rasové diskriminaci či apartheidu.³³ Z toho vyplývá, že organizace motivované těmito pohnutkami nemohly být na základě úmluv označeny jako teroristické navzdory tomu, že teroristické praktiky prokazatelně používaly. Ke

²⁹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 63-64.

³⁰ STRMISKA, M. (2000). *Ozbrojená opozice: Studie k subverzivnímu terorismu*. s. 15-16.

³¹ OSN. *Charta OSN a statut Mezinárodního soudního dvora*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf> .

³² Schmidt, P. Alex, *Framework for Conceptualizing Terrorism*, In: *Terrorism and Political Violence*, 16:2, 2004, s. 197-221. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546550490483134#.UzcrjPI5M_Y .

³³ OSN. *Mezinárodní terorismus*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=68> .

změně postoje začalo docházet na konci 80. let (rezoluce 40/61 z roku 1985)³⁴ a po konci studené války byla změna dokonána a terorismus byl označen jako nelegitimní způsob boje za jakýchkoliv podmínek rezolucí 49/60 z roku 1994 (Úmluva o prostředcích k eliminaci mezinárodního terorismu), která jasně deklaruje, že „*kriminální činy, které jsou úmyslně provedeny za účelem vyvolání teroru u široké veřejnosti...jsou za jakýchkoliv okolností neospravedlnitelné, ať jsou důvody politické, filosofické, ideologické, rasové, etnické, náboženské nebo jiné, které by mohly dané činy ospravedlnit, jakékoliv...*“³⁵ Definitivní proměnu můžeme pozorovat v roce 2004, kdy Rada bezpečnosti (RB) doplnila rezoluci 1373³⁶ o definici terorismu v rámci rezoluce 1566³⁷. V dodatku stojí, že skutková podstata terorismu je souhrnem činů, které jsou obsaženy v dosud existujících úmluvách, a neobsahuje výjimku pro osvobozeněcká hnutí. S rozlišením mezi terorismem a legitimním osvobozeněckým bojem se tak můžeme setkávat stále častěji. V rámci regionálních organizací ale stále existuje mnoho případů, které se odvolávají na dřívější právní úpravu. V souhrnu z této analýzy tedy vyplývá, že není možné nalézt jasné rozlišení a pro účely této práce nemůže sloužit žádná z jejich definic jako účinný nástroj k rozlišení terorismu a osvobozeněckých hnutí, protože budou pojmány v souhrnu jako terorismus. K tomuto závěru přispívá i jeden z indikátorů, podle kterého je lze rozlišovat, a tím je cíl útoků. V případě, že násilí je namířeno proti civilním obětem nebo je má za následek, je neospravedlnitelné za jakýchkoliv okolností. Proto jakákoliv národně-osvobozeněcká skupina může být označena jako teroristická na základě způsobu svého boje.³⁸ V tomto kontextu vyvíjí svou teorii i trojice autorů Miall, Ramsbotham a Woodhouse, kteří taktéž považují terorismus mimo jiné za taktiku boje a přiznávají osvobozeněckým hnutím legitimní nároky, které ale ztrácí na legitimitě použitím nelegální (teroristické) taktiky.³⁹ Tento přístup je přínosný zejména proto, že je povznesen nad rozlišování mezi teroristickými a osvobozeněckými organizacemi a sna-

³⁴ OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/40/61*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm>.

³⁵ OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/49/60*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm>.

³⁶ OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN S/RES/1373*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>.

³⁷ OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN S/RES/1566*. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement>.

³⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. s. 144.

³⁹ RAMSBOTHAM, Oliver, Tom WOODHOUSE a Hugh MIALL. *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. 2nd ed. Polity, 2005, xxii, 399 s. ISBN 978-074-5632-131. s. 67.

ží se upozornit na potřebu boje proti praktikování teroristických metod a jejich kriminalizování, nikoli na potřebu boje proti teroristům samotným.⁴⁰ Současný přístup u typologií terorismu směřuje k tomu, že skupiny jsou zařazovány dle motivace pro své jednání, aniž by se zabývaly samotnou podstatou terorismu. Z výše zmíněného ale vyplývá, že terorismus může být pouze taktikou boje. Terorismus „pro terorismus“ se sice také vyskytuje, avšak pouze velice zřídka a ve většině případů aktéři používají teroristické taktiky právě pro dosažení vlastních cílů. U námi zkoumaného politického terorismu to platí o to více, oč souhlasíme s tím, že politika je konflikt ze své podstaty, založený na prosazování těchto cílů a terorismus je pouze nejextrémnější možnost jak cíle prosazovat.⁴¹ Za každým projevem politického terorismu tak lze najít nějaké politické motivy, politické cíle a porozumění jim lze považovat za zásadní pro boj s terorismem z toho důvodu, že když se vyřeší konflikt stojící v pozadí, nebude existovat s tím související terorismus. Miall a kolektiv nabízí i konkrétní nástroje, které shrnují v této typologii: jednou z kategorií je státní terorismus, další je povstalecký terorismus a poslední je globální terorismus. Povstalecký typ se dále dělí na ideologický, národnostně separatistický a ekonomický/frakční, přičemž ideologický podtyp ještě rozděluje na sociálně revoluční, radikálně pravicový a radikálně náboženský druh terorismu.⁴²

K provedení analýzy a následnému zařazení IRA a ETA do jednotlivých kategorií v rámci typologií si musíme stanovit kritéria, na jejichž základě budou posuzovány. Budou to kritéria následující: a, metody a prosazované cíle organizací; b, napojení organizací na vnější činitele a aktéry (např. finanční, vojenská, ideologická podpora); c, fungování vnitřní struktury organizací. Tato kritéria vychází ze zpracované analýzy definic a typologií terorismu, ze kterých vychází, že na základě těchto ukazatelů je možné zkoumat jednotlivé uskupení v rámci teroristických či národně osvobodeneckých organizací. Pokud se týká prvního, jedním z kritérií pro určení motivace IRA a ETA budou jejich vlastní deklarované cíle, tedy jejich veřejně přiznaná motivace. Tato část je zásadní vzhledem k její roli jakožto poutače pozornosti veřejnosti k nějaké agendě či programu. Proto bývají organizace interesovány ve zveřejnění své motivace a cílů, k čemuž jim slouží nejlépe masmédia. I proto se někdy uvádí, že ke skutečnému rozvoji politického terorismu došlo až s rozšířením masmé-

⁴⁰ RAMSBOTHAM, Oliver, Tom WOODHOUSE a Hugh MIALL. *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. s. 68.

⁴¹ *Ibid.*, s. 36-37.

⁴² *Ibid.*, s. 83.

dií, příp. internetu a jiných nových médií, které umožňují postihnout svými činy nersrovnatelně více lidí, než tomu bylo dříve. Samozřejmě je nutné zohlednit situaci, kdy organizace deklaruje určité cíle, ale ve skutečnosti sleduje naprosto jiné. Toto často nastává například v oblasti ekonomických zájmů, u kterých bývá hůře prokazatelná legitimita nároků. Z těchto důvodů je třeba zkoumat i další dvě kritéria, s jejichž pomocí lze zpřesnit výsledek zkoumání. Máloukterá organizace totiž funguje zcela samostatně. Většinou bývá napojená na další aktéry, kteří jí poskytují potřebnou podporu ať už ve finanční, materiální nebo ideologické rovině. Posledním parametrem je fungování vnitřní struktury, která má nepopíratelný vliv na vývoj a cíle celých uskupení.

1.1.2 Teorie konfliktu

Ani pro teorii konfliktu není snadné najít jednoznačnou definici či typologii, která by tento směr vystihovala. Waisová uvádí, že konflikt má obecně „čtyři základní charakteristiky, a to 1. aktéry, kteří 2. jednají, aby 3. prosadili své zájmy a hodnoty, které jsou 4. neslučitelné.“⁴³ Obecně lze tedy konflikt vnímat jako určitou sociální situaci, ve které dva či více aktérů (stran) usiluje ve stejné chvíli o získání omezených zdrojů. V této práci je v rámci analýzy konfliktů využívána zejména teorie Bartose a Wehra z publikace *Using Conflict Theory*, která rovněž předpokládá, že konflikt může mít původ v nekompatibilitě cílů či nepřátelství aktérů a musí obsahovat konfliktní chování. Konflikt je zde doslova chápán jako „*situace, ve které aktéři používají konfliktní myšlení a jednání proti sobě navzájem v případě neslučitelnosti cílů a (nebo) k vyjádření své nenávisti.*“⁴⁴ Nejpodstatnější atribut, konfliktní chování, se může vyskytovat z šesti možných důvodů – nejen když strany vykazují (nebo věří, že vykazují) vzájemně neslučitelné cíle, ale také v případě že každá ze stran nabývá vysoké vzájemné podpory a soudržnosti, nebo pokud jsou strany organizované pro vznik takového konfliktu, mobilizují své zdroje a dále také pokud cítí nepřátelství ke svému protivníkovi a mají dostatečné materiální zabezpečení k tomu, aby konflikt mohly vést a udržovat.⁴⁵ Dříve, než bude stanovena klasifikace všech běžně zkouma-

⁴³ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8390-0. Str. 35.

⁴⁴ BARTOS, Otomar J a Paul Ernest WEHR. *Using conflict theory*. New York: Cambridge University Press, 2002, xi, 219 s. ISBN 05-217-9446-3. s. 13.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 9.

ných aspektů konfliktu, které teorie reflektují, bude následovat krátký exkurz do akademického pojetí teorie etnických konfliktů.

Tato teorie je poměrně dobře zpracována jak v zahraniční, tak i v české odborné literatuře. Podle Harveyho⁴⁶ jsou krize charakterizované etnickou rivalitou hlavním zdrojem násilí a válek ve světě přinejmenším od konce studené války. Tesař⁴⁷ shodně konkrétně o konci 20. století hovoří jako o věku etnických konfliktů. Jejich příčin je mnoho a mezi hlavními jsou, jak uvádí Harvey, zejména velké územně koncentrované etnické minority; historie etnického rozdělení země (zvláště pokud je umocněno politickými a hospodářskými problémy, vedoucími k intenzivnějšímu soupeření etnik o zdroje); vláda, která nemá dostatek institucionálních možností zastavit konflikt jinak než nátlakem a silou; absence politicko-občanské kultury spolu s vysoce rozdělenou politickou loajalitou či politické elity mající zájem o udržení své moci; tendence politických elit využívat v etnicky rozdělených společnostech významných historických událostí a mytologie jako spojovacího prvku dané společnosti a současně jejich prostřednictvím ospravedlňovat a glorifikovat etnické násilí.⁴⁸ Autor se věnuje zejména tomu, že dle současných trendů v akademické sféře můžeme vysvětlit etnické násilí dvěma přístupy - primordialistickou teorií nebo evoluční teorií. Primordialismus považuje etnickou identitu za jednu provždy danou a silně emotivně prožívanou, v níž (v jejímž rámci) je etnický konflikt přirozený a nevyhnutelný, protože vychází z lidské přirozenosti.⁴⁹ Podstatná je v tomto případě snaha etnika o přežití charakteristická nedůvěrou a nenávistí k jiným skupinám. Podle Harveyho je však primordialismus vhodný jen k objasnění kořenů patriotismu, nacionalismu, xenofobie a rasismu, ale nelze jím vysvětlit etnické války, pokud souhlasíme, že žádný národ nemá v genech přímo zahrnutou nehumánnost a iracionalitu.⁵⁰ Oproti tomu evoluční teorie tvrdí, že veškeré lidské chování je výsledkem působení vnějších podnětů a faktorů. Mezi ně zahrnujeme například kulturní heterogenitu, sdílenou historickou zkušenost nebo nerovnou distribuci ekonomických a politických zdrojů. Tyto

⁴⁶ HARVEY, F. P. (2000): *Primordialism, Evolutionary Theory and Ethnic Violence in the Balkans: Opportunities and Contrasts for Theory and Policy*. Canadian Journal of Political Science, Vol 33, No 1, Canadian Political Science Association, Ottawa, s. 37–65 s. 38.

⁴⁷ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9. s. 107.

⁴⁸ HARVEY, F. P. (2000): *Primordialism, Evolutionary Theory and Ethnic Violence in the Balkans: Opportunities and Contrasts for Theory and Policy*. s. 41-42.

⁴⁹ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. s. 55.

⁵⁰ HARVEY, F. P. (2000): *Primordialism, Evolutionary Theory and Ethnic Violence in the Balkans: Opportunities and Contrasts for Theory and Policy*. s. 45.

faktory pak svým působením utváří myšlení jednotlivců. Evoluční teorie se na základě toho snaží objasnit, jak jsou obecné kořeny chování vyjádřeny v rozmanitých kulturních společnostech. Kombinace genetické a kulturní selekce pak vede k chování lidí na principu „my“ versus „oni“, jinými slovy ke xenofobii. V české literatuře se již zmíněný Tesař věnuje i dalším přístupům, kupříkladu instrumentalistické teorii, spočívající v tvrzení že etnicita je využívána elitami pro uchování si stávajícího postavení a moci, nebo dnes již málo reflektované modernizační teorii a její obrácené verzi, teorii etnické soutěže, z níž vyplývá prospěch všech členů daného etnika na úkor nečlenů. Důležitou roli v etnické soutěži pak hrají ekonomické rozdíly.⁵¹ Ač Connor⁵² ve svém díle o etnonacionalismu v této souvislosti hovoří o nezávislosti etnických konfliktů a nacionalismu na ekonomických ukazatelích a hlavní váhu přikládá odporu proti nadvládě cizího etnika, v námi zkoumaných případech tento faktor hraje podstatnou roli. A i u Connora nalézáme potvrzující dodatek, že „*ekonomická argumentace může sloužit jako katalyzátor etnonacionálních pnutí.*“⁵³ Kde také výslovně uvádí příklad Baskicka jako jednoho z národů, který je sice bohatší než dominantní etnikum v daném státě, ale přesto je více nespokojené. Náš předpoklad pak potvrzuje i Barša a Strmiska, kteří se k úloze tohoto faktoru v moderních společnostech vyjadřují následovně: „*eticita se stává nástrojem v boji o zdroje – a protože většinu zdrojů ceněných v moderní společnosti tak či onak rámuje a kontroluje stát, jde etnopolitickým skupinám buď o získání privilegovaného postavení v něm, nebo přímo o jeho kontrolu či monopolizaci, respektive o ustavení vlastního státu.*“⁵⁴

V souboru dalších přístupů k etnickým konfliktům ještě stojí za to v krátkosti zmínit přístupy Samuela Huntingtona a Francise Fukuyamy. Fukuyama navzdory svým liberálně demokratickým názorům přiznává, že „*demokracie ...nedosahuje žádných skvělých úspěchů při řešení sporů mezi různými etnickými nebo národnostními skupinami.*“⁵⁵ Částečně navazuje na primordialismus, když národní suverenitu vnímá jako jednoznačně danou konkrétnímu národu a případné konflikty jako obtíž-

⁵¹ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. s. 186.

⁵² CONNOR, Walker. *Ethnonationalism: the quest for understanding*. Princeton: Princeton University Press, c1994, xiii, 234 s. ISBN 06-910-2563-0.

⁵³ Ibid., s. 153.

⁵⁴ BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 329 p. ISBN 80-859-5952-6. s. 74.

⁵⁵ FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2002. ISBN 80-861-8227-4. s. 128.

ně řešitelné, vzhledem k nevyhnutelné iracionalitě aktérů, demokratickou cestou. Protikladem k tomuto směru je Huntingtonovo dílo, které předjímá, že v dnešním světě (počítáme dobu po studené válce) bude docházet nejvíce právě ke konfliktům mezi národy patřícími k odlišným kulturním (zejména náboženským) okruhům, tj. k již známému termínu střetu civilizací.⁵⁶ Huntington při hledání řešení dává důraz na spojování či rozdělování území se společným kulturním základem, bez ohledu na ideologie. Oba směry ale nacionalismu, separatismu a etnickým konfliktům probíhajícím v této éře lidstva přikládají zásadní význam.

Pokud se po tomto akademickém exkurzu vrátíme přímo ke klasifikaci konfliktu, odborníci UCDP⁵⁷ ho definují jako situaci „*neslučitelných zájmů, které se týkají vlády a/nebo teritoria, kde použití ozbrojených sil mezi dvěma stranami, z nichž alespoň jedna strana představuje vládu státu, vede k minimálně 25 obětem spojených s bojem za rok.*“⁵⁸ Tato definice je velice omezená vzhledem k explicitnímu stanovení charakteru jednoho z aktérů a podmínky ozbrojených sil spolu s minimálním počtem obětí, čímž vylučuje celou řadu konfliktů, ovšem pro tuto práci ji můžeme považovat za dostačující.

Jak již bylo zmíněno výše, základními kritérii pro klasifikaci konfliktů je identifikace zapojených aktérů, podoba jejich jednání a nekompatibilita jejich zájmů. Lze se tak setkat s následujícími specifikacemi: „*1. podle umístění konfliktu v mezinárodním systému; 2. podle použitých prostředků v konfliktu a 3. podle příčin, resp. druhu neslučitelných zájmů.*“⁵⁹ První specifikace - dle umístění konfliktu v mezinárodním systému - využívá jak píše Waisová pro své definování tzv. analytické roviny, v nichž jsou výsledky i zdroje vysvětlení analyzovaných jevů. Tyto roviny jsou tři a první je mezinárodní systém, „*největší konglomerát interaktivních a vzájemně závislých jednotek, které nepodléhají vztahům nadřazenosti a podřazenosti*“⁶⁰ a v jejichž rámci jsou konflikty označovány jako systémové (např. první a druhá světová válka). Druhá rovina je tvořena jednotkami, neboli vnitřně soudržnými a

⁵⁶ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s. ISBN 80-861-8249-5. s. 393.

⁵⁷ UCDP (The Uppsala Conflict Data Program) je expertní program pro sběr dat o konfliktech zřízený na univerzitě ve švédské Uppsale. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/>.

⁵⁸ UCDP. „*An armed conflict is a contested incompatibility that concerns government and/or territory where the use of armed force between two parties, of which at least one is the government of a state, results in at least 25 battle-related deaths in one calendar year.*“ [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>.

⁵⁹ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 37.

⁶⁰ *Ibid.*, s. 37.

nezávislými aktéry, mezi které řadíme obvykle státy, transnacionální korporace a mezinárodní vládní i nevládní organizace. V této rovině se odehrávají mezinárodní konflikty, např. spory o průběh státní hranice.⁶¹ Třetí rovina jsou subjednotky, tj. politické strany, lobby, mafie, povstalecká hnutí a další. Konflikty v této rovině označujeme jako vnitrostátní, protože aktéři se zde staví proti vládě státu. Již klasickým příkladem jsou nejrůznější války za nezávislost.⁶² Lze se ovšem setkat i s detailnějším dělením, které začíná u mezinárodního systému ve smyslu celé planety Země, pokračuje u mezinárodního subsystému jednotek a podjednotek a končí u jedinců.⁶³ Je tedy zřejmé, že tato dělení nejsou vzhledem k dynamice většiny konfliktů v žádném případě normativní a fixní. Často dochází k situaci, kdy konflikt započne jako vnitrostátní a postupně se rozrůstá do okolních zemí až na úroveň mezinárodního konfliktu, či tomu může být naopak. I samotné aktéry lze zařadit na základě jejich umístění v konfliktu. K tomu nám pomáhá UCDP nabízející následující dělení: primární strany, které mezi sebou mají nekompatibilitu zájmů; sekundární válčící strany, které aktivně podporují jednu stranu konfliktu; a sekundární neválčící strany, které pouze poskytují primární straně podporu, která nějakým způsobem ovlivňuje vývoj konfliktu.⁶⁴ Tato práce se pokusí zařadit analyzované údaje do obou představených dělení. V případě druhé specifikace, jakožto klasifikace konfliktu podle použitých prostředků dělíme konflikty na násilné a nenásilné, v čemž nám pomáhají Ženevské konvence.⁶⁵ Toto dělení považuji ale z hlediska této práce za značně zjednodušující, proto zmíním ještě o něco výstižnější kategorie UCDP rozdělující konflikty na malý ozbrojený konflikt, tj. ten, který vede k 25 – 999 obětem ročně a válku jako konflikt, který vede k více než 999 obětem ročně.⁶⁶ Zároveň nelze opomenout, že oběťmi jsou v rámci této klasifikace myšleny pouze ty, které zemřely v rámci bojů. Protože toto kritérium bývá často kritizováno pro vyloučení ostatních obětí, například těch, které se staly součástí jednostranného násilí spojeného s probíhajícím konfliktem, budou v rámci této práce zahrnuty všechny oběti. I podle odborných autorů

⁶¹ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 37-38.

⁶² *Ibid.*, s. 38.

⁶³ CUNNINGHAM, W. *Violent Conflict in Northern Ireland: Complex Life at the Edge of Chaos*. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/conflict/cunningham01.pdf> . s. 10.

⁶⁴ UCDP. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>.

⁶⁵ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 39.

⁶⁶ UCDP. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z:

http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/167/167198_codebook_ucdp_prio-armed-conflict-dataset-v4_2013.pdf.

není důvod tyto oběti z celkového počtu obětí vylučovat.⁶⁷ V této kategorii ale budeme konflikty hodnotit jen marginálně právě z důvodu, že valná část obětí konfliktů, jichž jsou IRA a ETA součástí, spadá do kategorie obětí jednostranného násilí, a komplexní zpracování tohoto faktoru konfliktů významně přesahuje možnosti této práce. Třetí a poslední klasifikace konfliktu je podle příčin a cílů, resp. druhu neslučitelných zájmů v mocenské, ideologické nebo třeba ekonomické rovině. Blíže je Waisová rozděluje na teritoriální konflikty, mocensko-politické konflikty, boje za nezávislost, ideologické konflikty, ekonomické konflikty a konflikty o zdroje.⁶⁸ Stejně jako u prvního kritéria, ani tady není vždy možné jednoznačné určení, kam zkoumaný konflikt zapadá. Jejich komplikovaný a komplexní původ tuto analýzu může do značné míry ztížit. Proto je užitečné použít i práci Bartose a Wehra na níž bylo odkazováno výše. Jejich teorie se zabývá třemi hlavními příčinami nekompatibility cílů, kterými jsou soupeření o zdroje, nekompatibilní role a nekompatibilní hodnoty.⁶⁹ Podle nich mohou aktéři napadnout distribuci zdrojů v podobě moci či bohatství v dobré víře, že je s nimi nakládáno nespravedlivě, nedisponují jejich dostatkem k uspokojivému životu, anebo pokud mají válečnickou kulturu.⁷⁰ Nekompatibilitu rolí pak můžeme analyzovat jak ve vertikální diferenciaci, vyznačující se zodpovědností nadřazené skupiny za celé společenství, zatímco ostatní plní pouze specializované úkoly, tak v horizontální, kdy jsou přidělovány specializované úkoly vymezenému okruhu členů společnosti.⁷¹ Nekompatibilní hodnoty aktérů v této části analýzy vznikají, když skupiny aktérů plní odlišné role nebo byly v minulosti odděleny a prošly odlišným vývojem.⁷² Vzhledem k faktu, že každý konflikt je zcela unikátní, tak ne všechny teoretické příčiny nekompatibility popsané Bartosem a Wehrem se nutně musí v konfliktu objevit. Je zde také možnost, že nekompatibilita aktérů vychází ze samotné struktury společnosti. K tomu se zde nabízí reflexe konceptu štěpných či konfliktních linií (cleavages), jak je popsal Rokkan a Lipset při práci na analýze procesu vytváření politických stran v západní Evropě na přelomu 19. a 20. století. Koncept předpokládal, že většina zkoumaných společností byla díky národní a průmyslové revoluci rozdělena na rozdílné a často téměř protichůdné sociální vrstvy. Ze soupeření těchto vrstev pak vznikly čtyři hlavní společenské štěpné linie, a to konflikt

⁶⁷ WALLENSTEEN, Peter. 2007. *Understanding Conflict Resolution*. London: SAGE. s. 19.

⁶⁸ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 39-40.

⁶⁹ BARTOS, O. J.; WEHR P. E. *Using conflict theory*. s. 14-15.

⁷⁰ Ibid., s. 9-10.

⁷¹ Ibid., s. 38-42.

⁷² Ibid., s. 44-47.

centrum - periferie, církev - stát, město - venkov a vlastníci - pracující.⁷³ V literatuře se můžeme setkat i s názory, že za většinou konfliktů stojí historické etnické, náboženské a kulturní složení společnosti a tyto štěpící linie nejsou přímou příčinou konfliktního jednání. Nelze jim však upřít, že poskytují určitý systém společných názorů či postavení a spojují proto aktéry do oddělených skupin, umožňující svým příslušníkům vysokou míru identifikace v rámci skupinové příslušnosti. A ve společnostech, kde je přítomná vysoká míra heterogenity obyvatel a s tím související problémy však tato skupinová příslušnost může být následně rozhodujícím faktorem k vlastní mobilizaci a násilnému chování.⁷⁴ Proto přestože tento koncept vznikl již na konci 60. let minulého století, ve snaze lépe pochopit strukturální příčiny nekompatibility mezi konfliktními aktéry bude použit i dnes, jako součást této práce.

1.2 VZNIK A HISTORICKÉ POZADÍ KONFLIKTŮ

V následujícím textu jsou záměrně vynechány rozsáhlé výčty osobností, jež stály v pozadí zmiňovaných historicko-politických událostí a další obsáhlé faktografické informace doplňující hlavní dějovou linii. Tyto údaje svým obsahem a důležitostí významně přesahují možnosti zpracování, které skýtá rámeček této práce.

1.2.1 Historie konfliktu v Baskicku

Baskický nacionalismus, tak jak ho chápeme dnes, se objevuje teprve koncem devatenáctého století. Odkazuje se však na dalekou minulost a je úzce spjat s historií baskického regionu. Možná i proto jsou v odborné literatuře historické počátky konfliktu popsány poměrně nejasně, nebo přinejmenším neexistuje žádný konsensus o vývoji obyvatel tohoto regionu a jejich jazyka. Nelze ale přehlédnout, že se jedná o svébytný národ, který vždy vzdoroval totální asimilaci s okolními kulturami, pročež si uchoval nejen vlastní zcela specifický jazyk⁷⁵ a kulturu, ale i charakteristické vněj-

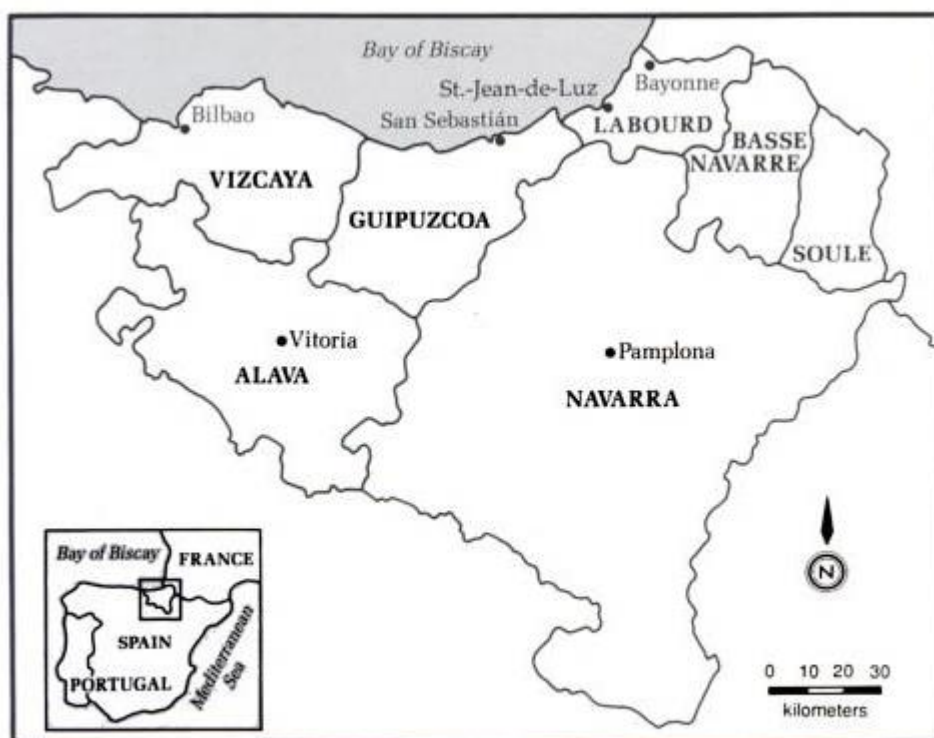
⁷³ HLOUŠEK, Vít. Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002, IX, č. 4, s. 398-414. ISSN 1211-3247. s. 399.

⁷⁴ Governance and social development research center. [online]. [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://www.gsdr.org/go/conflict>

⁷⁵ Především z tohoto hlediska považují někteří odborníci uznání vlastního státu za opodstatnitelné - Baskové z jazykového hlediska nejsou klasifikováni do žádné světové jazykové rodiny, nemají tudíž s rétorománskými jazyky (a tedy i španělštinou) žádné společné rysy. IN Basque language. [online]. [cit. 22.4.2014]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/55366/Basque-language>

ší rysy, které je odlišují od okolních skupin obyvatel.⁷⁶ Lze dohledat, že historicky se Baskicko skládalo ze sedmi provincií, které byly v období 10. -12. století poměrně politicky jednotné, ovšem pouze v rámci širšího územního celku, jímž bylo království Naffaroa. V roce 1512 vznikla předchůdkyně dnešní státní hranice mezi francouzským a španělským územím, v jejímž důsledku došlo k začlenění regionu Álava, Vizcaya, Guipúzcoa a Navarra do Španělského království a byl jim dán název území Hegoalde. Současně na francouzské straně vzniklo území Ipparalde z regionů Lapurdi, Nafarroa Beherea a Zuberoa.⁷⁷ Z toho zřetelně vyplývá, že oblast Baskicka nemá jako nezávislý stát historicky podloženou existenci. Grafické znázornění Baskického regionu je schematicky zobrazeno níže.

Příloha č. 1: Grafické znázornění Baskických provincií (mapa)

Euskadi: The seven Basque provinces.

Zdroj: CLARK, Robert P. *Negotiating with ETA: obstacles to peace in the Basque country, 1975-1988*. Reno: University of Nevada Press, c1990, xi, 278 p. ISBN 08-741-7162-8.

Svou svébytnost si přesto Baskicko bezesporu zachovalo. Přispěla k tomu zejména relativní odlehlost a rurální charakter osídlení, podporující tradiční způsob života a tzv. fueros, neboli výsady v podobě zákonů, které zde fungovaly cca od 12.

⁷⁶ COLLINS, Roger. *Baskové*. Překlad Miroslav Košťál. Praha: Lidové noviny, 1997, 293 s. Dějiny národů. ISBN 80-710-6198-0. s.7.

⁷⁷ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 20-21.

století. Fuegos byly pravidla, práva a privilegia deklarované kastilskými panovníky pro baskický lid, v rámci nichž jim byl garantován určitý stupeň politické a ekonomické svobody, např. místní samospráva či bezcelní zóna pro region Hegoalde.⁷⁸ Nastalo ovšem období změny během 17. a 18. století, kdy se španělští panovníci snažili centralizovat svou moc a odstranit regionální rozdíly v království. Součástí této snahy byla asimilace Basků do španělské kultury a postupné rušení zákonů fueos.⁷⁹ Tyto snahy se projevují zejména po vytvoření prvního moderního španělského státu v roce 1813.⁸⁰

V důsledku těchto změn následoval boj v baskické společnosti, kdy venkov a nižší střední třídy Basků chtěli zachovat starý režim založený na fueos a proti nim se stavěla buržoazie spolu s baskickou městskou střední třídou, kteří preferovali spojení se španělským státem. Tento boj úzce souvisí s karlistickými válkami a počátkem baskického nacionalismu jako takového. Karlistické války v 19. století, jejichž hlavním tématem byl boj o španělské nástupnictví na trůnu, měly za následek, vzhledem k vítězství liberálního politického proudu, nejdříve omezení fueos a pak roku 1876 definitivní zrušení. Tento akt, spolu s velkou vlnou nebaskického obyvatelstva, které se do industrializujícího se regionu v tomto období hojně stěhovalo, v podstatě odstartoval vznik a poměrně překotný růst baskického nacionalistického hnutí.⁸¹

Jedním z jeho prvních představitelů byl Sabino Arana y Goiri, zakladatel strany Partido Nacionalista Vasco (PNV)⁸², který pro svůj cíl – nezávislé, či později po změně názoru alespoň autonomní, Baskicko – vytvořil název Euskadi.⁸³ Strana se nezabývala jen politickou činností, ale i pořádáním kulturních akcí zaměřených zejména na propagaci národního povědomí. Po jeho smrti zakladatele vypukl v rámci strany rozpor mezi radikálními příznivci nezávislosti a částí prosazující pouze autonomii, které se roku 1936 podařilo dosáhnout. Bohužel se tak stalo až na počátku španělské občanské války, kde Baskové byli podporovatelé povstání a vzniku republiky, což je do budoucna v očích vlády, která získala moc, do značné míry zdiskreditovalo.⁸⁴ Dokonce se v některých pramenech uvádí, že generál Francisco Franco,

⁷⁸ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 35-38.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 42.

⁸⁰ *Ibid.*, s. 75-76.

⁸¹ *Ibid.*, s. 109-112.

⁸² Strana PNV byla založena roku 1895.

⁸³ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 180.

⁸⁴ *Ibid.*, s. 287-288.

nastupující vůdce Španělska, po této válce označil Baskicko za zrádcovskou provincii, jejíž jednání nebyl s to pochopit. Možná i proto se Baskové za Francovy vlády ve třicátých až sedmdesátých letech minulého století stali obětmi značných kulturních represí.⁸⁵ Franco kupříkladu postavil baskičtinu mimo zákon pro úřední účely a dokonce v letech 1937 – 1950 nebylo ani dovoleno používat tento jazyk v neformálních rozhovorech.⁸⁶ Po těchto represích věřil, že nebezpečí vycházející z baskického nacionalismu dostatečně eliminoval a proto se některá nařízení zmírnila ve prospěch regionu. V tom se ovšem hluboce mýlil. Jeho počínání spolu s dalšími vlnami přistěhovalců, kteří po druhé světové válce do Baskicka proudili, baskický nacionalismus pouze prohlubovalo.⁸⁷

Toto prostředí pak dalo v roce 1959 na univerzitě v Bilbao za vznik studijní skupině, která se věnovala projednávání záležitostí týkajících se baskického národa a kultury, publikovala interní bulletin pod svým jménem, tj. s názvem Ekin („začít“, příp. „jednat“) a stala se zárodkem budoucí organizace Euskadi Ta Askatasuna (ETA, obvykle překládáno jako „Baskicko a svoboda“).⁸⁸ Přelom 50. a 60. let proto můžeme označit za počátek nové fáze v historii baskického nacionalismu, které se tato práce zejména věnuje.

1.2.2 Historie konfliktu v Severním Irsku

Prvopočátek severoirského konfliktu sahá daleko do minulosti a přesto je, na rozdíl od předchozího případu, poměrně dobře znám. Archeologické nálezy prokázaly, že nejstarší pozůstatky po obyvatelích ostrova pocházejí již z období cca 7000 - 6500 před n. l. Poté mezi lety 600 až 500 před n. l. osídlili ostrov Keltové a stali se vládnoucím etnikem, které kolem 8. století již mělo vytvořeno svou formu státu s právním systémem a politickou strukturou, která se skládala z více než 150 království.⁸⁹ Nicméně v roce 1169 byli napadeni nájezdem Normanů, kteří si podmaňovali jednu oblast za druhou a roku 1171 král Jindřich II. Plantagenet se svou armádou

⁸⁵ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 302-303.

⁸⁶ GUNTHER, Richard a José R MONTERO. *The politics of Spain*. s. 71.

⁸⁷ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 310.

⁸⁸ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001, 109 s. sv. č. 21. ISBN 80-210-2721-5. s. 10.

⁸⁹ MADDEN, Finbar. *The history of Ireland*. London: Teach Yourself, 2005, xx, 232 p. ISBN 03-408-9001-0. s. 2-4.

formálně kolonizoval celý ostrov, což ve svém důsledku předznamenalo začátek více jak osmi století nejdříve normanské a poté anglické přítomnosti na ostrově.⁹⁰

Až do 16. století tato invaze neznamena plnou nadvládu, ale anglická reformace, přiklonění k protestantismu a kolonizační nálady britského impéria znamenaly probuzení zájmu o ovládnutí katolického Irska a jeho následnou protestantizaci. Pro tento proud je nejdůležitější politika zavedená v roce 1547, známá jako „plantáž“, která zapříčinila přesídlení desítek tisíc britských osadníků na irské území.⁹¹ V některých případech bylo Irům dovoleno zůstat na svých zabavených panstvích jako platícím nájemcům, byl to však spíše okrajový jev. Následující dvě století pro Iry znamenaly politickou, ekonomickou i sociální diskriminaci, často provázenou vzájemnými násilnými střety.⁹² Koncem 18. století se situace postupně uklidňovala, avšak po protibritském povstání, které bylo krvavě potlačeno, byl roku 1801 přijat známý zákon o unii mezi Velkou Británií a Irskem, znamenající nejen konec fungování irského parlamentu a přesunutí jejích zástupců do Westminsteru, ale i postupné pozitivní změny v podobě uvolnění občanských svobod.⁹³ Mnoho mladých aktivistů ale bylo nespokojeno se změnou politiky a založili hnutí Fenians, více známé jako Irské republikánské bratrstvo (IRB), jejíž vedoucí představitelé se domnívali, že získání nezávislosti lze dosáhnout pouze prostřednictvím krveprolití, což z dnešního pohledu můžeme vidět jako první předchůdce později vzniklé Irské republikánské armády.⁹⁴

Následující období bylo pro Irsko ve znamení velice úspěšné industrializace a do britského parlamentu směřovalo několik návrhů zákonů řešících možnou autonomii Irska, tzv. Home rule bills, avšak jen poslední z nich parlamentem prošel a byl, i když až po první světové válce, naplněn.⁹⁵ V průběhu války, spolu s rostoucím požadavkem na úplnou nezávislost, se vůdci irských dobrovolníků rozhodli využít situace a v roce 1916 uspořádali v Dublinu tzv. velikonoční povstání.⁹⁶ Původně veřejnost

⁹⁰ MADDEN, Finbar. *The history of Ireland*. s. 7-9.

⁹¹ *Ibid.*, s. 10-11.

⁹² *Ibid.*, s. 26.

⁹³ CAIN. A chronology of key events in Irish history. [online]. [cit. 17.3.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch1800-1967.htm>.

⁹⁴ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. 1. vyd. Překlad Andrea Poláčková. Brno: Zvláštní vydání--, 2001, 408 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 21. ISBN 80-854-3676-0. s. 8.

⁹⁵ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. Fully rev. and updated, 1st Palgrave ed. New York: Palgrave for St. Martin's Press, 2002, xxii, 808 p. ISBN 03-122-9416-6. s. 4.

⁹⁶ *Ibid.*, s. 19-20.

povstalce za tuto akci odsoudila, ale v důsledku nepřiměřeně brutální odvetné akce ze strany Britů se za ně nakonec postavila. Jak se ukáže později, tato chyba bude mít pro Brity dalekosáhlé následky, jejíž první vlaštvou byly všeobecné volby v prosinci roku 1918, které přinesly drtivou porážku umírněných irských nacionalistů a výhru radikální strany Sinn Féin (My sami). Stranu založil v roce 1906 Arthur Griffith pro propagaci úplné nezávislosti Irska na Velké Británii. Její poslanci po volbách odmítli zasedat v britském parlamentu a ustavili irský parlament, tzv. Irský Dáil, kde na prvním zasedání vyhlásili deklaraci nezávislosti a po její neakceptaci ze strany Britů vyhlásili válku za nezávislost.⁹⁷ V důsledku povstání začaly operovat mnohé nacionalistické skupiny, mimo jiné Irská republikánská armáda (IRA; ne ještě zcela totožná s pozdější formací IRA), která začala používat ozbrojený odpor ke svržení britské nadvlády. IRA byla značně úspěšná v odvážných partyzánských útocích proti britským policejním složkám, což vyvolalo tvrdou reakci ze strany Britů spočívající v zákazu vycházení a brutalitě proti celé irské komunitě. Jeden příklad za všechny může být 21. listopad 1920. Poté co IRA zavraždila čtrnáct britských tajných agentů, následovala odvěta v podobě střelby do davu diváků na fotbalovém zápasu v Croke Parku. Oběťmi této akce, později známé jako první „krvavá neděle“, bylo dvanáct mrtvých a více než šedesát zraněných.⁹⁸

Eskalace násilí nakonec přiměla v roce 1920 britskou vládu k přijetí Zákona o irské vládě (Government of Ireland Act), k jehož potvrzení došlo v roce 1922 v rámci tzv. anglo-irské dohody (Anglo-Irish Treaty).⁹⁹ Hlavním tématem bylo rozdělení ostrova do dvou částí – severní a jižní, s vlastní politickou autonomií pro každou z nich. Dle tohoto rozdělení šest z devíti hrabství provincie Ulster (Antrim, Armagh, Down, Fermanagh, Derry, Tyrone) se stalo Severním Irskem nadále spadajícím pod britskou korunu a zbytek země čítající 26 hrabství byl označen jako svobodný irský stát (Irish Free State) se statutem britského dominia.¹⁰⁰ Výsledek tohoto dělení, které oproti očekávání přisoudilo Britům i některé oblasti s katolickou většinou (zejm. Fermanagh a Tyrone), lze považovat za jeden z podstatných důvodů sporu vedeného

⁹⁷ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 23.

⁹⁸ BELL, J. *The secret army: the IRA*. rev. 3rd ed. New Brunswick, N.J., U.S.A.: Transaction Publishers, c1997, xx, 702 p. ISBN 15-600-0901-2. s. 23.

⁹⁹ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*.s. 26-28.

¹⁰⁰ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vyd. 1. Praha, 2005, 727 s. ISBN 80-736-7038-0. s. 75.

až do nedávné minulosti.¹⁰¹ Grafické znázornění rozdělení ostrova na část Irské republiky, ulsterských provincií a zbylé části Severního Irska je na schematické mapě uvedené níže v rámci této kapitoly.

Příloha č. 2: Grafické znázornění Irské republiky a Severního Irska (mapa)

Zdroj: SVG map of Ulster with Ireland, in counties. [online]. [cit. 27.4.2014]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ulster_counties.svg

Nakonec, už v této době, tj. ve 20. letech 20. století byla severoirská populace rozdělena na základě dvojího náboženství, historie a kulturní identity, navíc v nerovnoměrném složení obyvatel v poměru 2:1 ve prospěch protestantské většiny.¹⁰² Přesto ale nelze úlohu náboženství jako hlavního zdroje konfliktu přeceňovat. Náboženství zde slouží spíše jako pomůcka pro odlišení dvou klíčových komunit, která má podle všeho kořeny v 16. - 17. století, ale hlavní problém tkví v odlišné interpretaci historických událostí a obav z asimilace druhou stranou.¹⁰³ Katolíci sami sebe vnímali jako menšinu v rámci Severního Irska a stejné obavy panovaly u protes-

¹⁰¹ BELL, J. *The secret army: the IRA*. s. 31.

¹⁰² FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2006, 222 s. Dějiny do kapsy, sv. 26. ISBN 80-725-4735-6. s. 40.

¹⁰³ *Ibid.*, s. 24.

tantů z případného pohlcení katolickou většinou ve sjednoceném Irsku. Historické křivdy situaci nijak neusnadňovaly a později k nim přispěla zmíněná diskriminace původních irských obyvatel, ať už v oficiální rovině prostřednictvím zákonů a nařízení omezujících občanské svobody katolíků, ale i neoficiální, v ekonomické nebo sociální sféře života.¹⁰⁴ Byli kupříkladu diskriminováni při přidělování pozemků a nemovitostí, protestantští zaměstnavatelé nepřijímali katolíky a školství¹⁰⁵ bylo také odděleno. V 60. letech již tedy nešlo o konflikt primárně náboženský, ale o konflikt veskrze ekonomický a hlavně politický.¹⁰⁶ Protestantská majorita kompletně dominovala uspořádání státu, diskriminační opatření vedla k tomu, že katolická menšina měla horší životní úroveň pramenící z nižšího vzdělání a platů, příp. vysoké míry nezaměstnanosti což vedlo k pohrdání ze strany protestantů. Je však vhodné podotknout, že ani katolická komunita mezi sebe unionisty nepouštěla, což jen prohlubovalo frustraci a propast mezi oběma skupinami. Důkazem mohou být odhady ze sociologických studií, které dokládají ojedinělost sňatků mezi katolíky a protestanty - ty tvořily přibližně 4% ze všech uzavřených manželství v Severním Irsku.¹⁰⁷

Na tomto místě ještě považuji za vhodné vysvětlit označení příslušníků jednotlivých skupin v rámci tohoto konfliktu, které se jak v odborné literatuře, tak v této práci různě prolíná. Dobře srozumitelný výklad nalézáme v Dixonovi, který tvrdí, že „výraz „nacionalista“ je často používán k popisu osoby, která podporuje sjednocení Irska, ale je proti použití násilí k dosažení tohoto cíle, zatímco „republikán“ sdílí s nacionalistou touhu po sjednoceném Irsku, ale je připraven použít násilí; takže všichni republikáni jsou nacionalisté, ale ne všichni nacionalisté jsou republikáni. Použití těchto termínů ale může být sporné a někteří nacionalisté nesouhlasí s tím, že si termín republikán přisvojila IRA a další organizace, využívající násilí. Republikáni disproporčně většinou pocházejí z pracujících vrstev. Výraz „unionista“ popisuje podporovatele Unie (s Velkou Británií), který se přiklání spíše k ústavním způsobům obrany Unie než k užívání násilí, zatímco „lojalisté“ jsou obvykle popisováni jako unionisté, kteří mají sklony používat nebo obhajovat více militantní metody k obraně

¹⁰⁴ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 50.

¹⁰⁵ Zhruba 90% základních a středních škol v Severním Irsku bylo rozděleno podle náboženského klíče. Školy se výrazně neliší osnovami, ale podstatnější problém lze vnímat v tom, že oddělení posiluje v dětech jejich pocit odlišné identity. IN FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 54.

¹⁰⁶ ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. Washington, DC: IOS Press, c2006, xiii, 477 p. v. 11. s. 193-194.

¹⁰⁷ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 53.

Unie, které někdy zahrnují násilí. Loajalisté, podobně jako republikáni, většinou pocházejí nerovnoměrně z pracujících vrstev. ¹⁰⁸

1.2.3 Srovnání historického průběhu

Oba popisy historického průběhu dokazují, že i přes značné rozdíly, kterými oba národy ve svém vývoji prošly, bývá výsledkem dlouhodobé diskriminace obyvatel vznik organizace stejného typu, tj. v tomto případě IRA a ETA. Společným rysem obou je klasifikace etnicko-regionálního konfliktu s národními státy na straně jedné a etniky obývajících určitá území v rámci daného státu na straně druhé. Dalším rysem je dlouhodobý útlak ze strany cizí vlády, která se snažila za použití vojenské síly a právních instrumentů převzít co největší díl kontroly nad jejich životy a zničit asimilaci jejich kulturu.

Nicméně i přes tuto podobnost je zřejmé, že mezi oběma případy existuje mnoho rozdílů, a to natolik podstatných, že zásadně ovlivnili nejen průběh, ale i výsledky daných konfliktů. První hlavní rozdíl je, že na rozdíl od Irska, Baskicko nikdy nebylo nezávislým státem. Ačkoli představitelé ETA v roce 1966 definovali svůj boj jako antikoloniální, není tak dnes odbornou veřejností reflektován a hovoří se spíše o boji revolučním. Přece jen, cílem skupiny bylo vytvořit novou zemi z regionu, který byl legální součástí Španělského království již od roku 1512, přičemž pod její korunu spadal již dávno předtím. Oproti tomu snahy IRA je možné označit za antikoloniální, vzhledem k faktu, že jejich cílem bylo vrátit ostrovu politické uspořádání, které mělo před příchodem britské nadvlády, či případně již Normanů v druhé polovině 12. století. S tím úzce souvisí i druhý rozdíl, který spočívá v případě baskického konfliktu ve snaze určitého nacionalistického proudu získat absolutní nezávislost a založit vlastní stát, ale v případě Severního Irska tento boj za vlastní státnost nevede k vytvoření nového uskupení, nýbrž ke spojení s již existující Irskou republikou. Tře-

¹⁰⁸ „The term „nationalist“ is often used to describe someone who aspires to a united Ireland but is opposed to the use of violence to achieve it, while a „republican“ often shares much of the analysis of the „nationalist“ but is prepared to use violence; so all republicans are nationalists, but not all nationalists are republicans. But these terms are contested, and some nationalists resent the way that the term republican has been appropriated by the IRA and other violent organizations. Republicans tend to come disproportionately from the working classes.

The term „unionist“ describes a supporter of the Union who tends to be opposed to the use of violence and uses more constitutional means to defend the Union, while a „loyalist“ is used to describe a unionist who tends to employ or advocate more militant methods to defend the Union, sometimes including violence. Loyalists tend to be drawn disproportionately from the working class.“

DIXON, Paul. *Northern Ireland: the politics of war and peace*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 02-305-0779-4. s. 6-7, 13.

tí důležitý rozdíl se týká již načrtnutých postojů britské a španělské vlády k Irům, resp. Baskům. Baskové nikdy v historii nebyli podrobeni tak tvrdé diskriminaci, aby docházelo k masivnímu odlivu obyvatel do exilu, jako se tomu dělo v případě Irů hromadně emigrujících zejména do Spojených států amerických.¹⁰⁹ A v neposlední řadě, za čtvrté, dle předběžného studia pramenů lze konstatovat, že irští nacionalisté dokázali na svou stranu získat mnohem větší nepřímou podporu, než jejich baskičtí kolegové. Tato domněnka vyplývá z jednoduché úvahy, že v podstatě každý jedinec se snadno identifikuje s tím, že je Ir a katolík a proto je přirozené podporovat organizaci, která bojuje za toto sebeurčení.¹¹⁰ O mnoho složitější situace nastává v druhém případě, kdy se býtí Baskem a Španělem v zásadě nevylučuje.

Následující část textu se proto věnuje popisu jednotlivých aspektů obou organizací a jejich porovnání, které bude sloužit k celkové analýze klíčových faktorů a zejména jejich porovnání v rámci představených teoretických konceptů.

¹⁰⁹ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*.s. 6.

¹¹⁰ CUNNINGHAM, W. *Violent Conflict in Northern Ireland:Complex Life at the Edge of Chaos*. s. 3.

2. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A FUNGOVÁNÍ IRA A ETA

2.1 VZNIK A VÝVOJ ORGANIZACÍ V SOUVISLOSTI S PRŮBĚHEM KONFLIKTŮ

2.1.1 *Vznik a vývoj IRA*

Dlouhodobé spory doprovázené násilím představovaly ideální příležitost pro vznik radikálních organizací na obou stranách severoirského konfliktu. Na britské straně můžeme jmenovat protestantskou Ulsterskou dobrovolnickou sílu (Ulster Volunteer Force, UVF), která vznikla v 60. letech v návaznosti na stejnojmennou organizaci bojující v první čtvrtině 20. století.¹¹¹ Na opačné straně pak nejvýznamnější roli ze všech hrála Irská republikánská armáda (IRA), která se později rozštěpila na dvě organizace. Pro severoirský konflikt a jeho průběh je pravděpodobně nejpodstatnější tzv. Prozatímní IRA (Provisional IRA, neboli PIRA), která vznikla v prosinci 1969 odštěpením od Oficiální IRA (Official IRA, neboli OIRA).¹¹²

Historie původní IRA, která byla založena v roce 1919, v průběhu utváření irského státu, zde již byla dostačujícím způsobem popsána v předchozí kapitole. Už okolo roku 1960 ale byla tato organizace téměř nefunkční¹¹³, což dokládá situace z roku 1968, kdy hnutí za občanská práva (Northern Ireland Civil Rights Association, NICRA) uspořádalo protesty proti politické a ekonomické diskriminaci katolíků. První úspěšně proběhl v srpnu 1968 a druhý byl naplánován na 5. říjen do Derry, kde se přes zákaz vlády sešlo přibližně 1000 lidí. Účastníci pochodu ale byli záhy napadeni Královskou ulsterskou policií (Royal Ulster Constabulary, RUC). Po napadení muselo být přibližně 100 lidí ošetřeno v nemocnici.¹¹⁴ Tato akce se stala spouštěcím mechanismem dalšího a zejména stupňujícího se etnického napětí pokračujícího až do srpna 1969, kdy až rozmístění britských vojenských sil v místech největších střetů

¹¹¹ UVF. [online]. [cit. 12.3.2014].

Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/613355/Ulster-Volunteer-Force-UVF>.

¹¹² *A Chronology of the Conflict: 1969*. [online]. [cit. 12.3.2014].

Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch69.htm#281269>.

¹¹³ WHITE, Robert W. From Peaceful Protest to Guerrilla War: Micromobilization of the Provisional Irish Republican Army. *American Journal of Sociology*. 1989, vol. 94, issue 6, s. 1277-. DOI: 10.1086/229155. Dostupné z: <http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/229155>. s. 1282.

¹¹⁴ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s.71.

po celém Severním Irsku vedlo k uklidnění násilností.¹¹⁵ Ani větší pozornost britské vlády věnovaná bezpečnostní politice v oblasti (např. Deklarace z Downing Street) ale neodvrátila další pokračování nepokojů.¹¹⁶ Neschopnost tehdejší IRA adekvátně reagovat na tyto činy přispěla k dlouhodobě narůstající nespokojenosti v členské základně s její činností a k založení PIRA, jako protikladu k dosud oficiální IRA.¹¹⁷ Od této chvíle, pokud nebude řečeno jinak, označení IRA v této práci znamená tuto odnož, Prozatímní IRA.

Hlavní ideologií IRA vznikající na přelomu 60. a 70. let byl antikomunismus, tradiční katolicismus a nacionalismus. Jejím cílem bylo sjednocené demokratické republikánské Irsko, jak roku 1971 proklamoval jeden z jejích vůdců, Ruairi O'Bradaigh. Tímto prohlášením se IRA snažila eliminovat nařčení ze sektářské ideologie, tj. směřování útoků primárně proti protestantskému obyvatelstvu, a nikoliv proti britským jednotkám. Cesta k cíli vedla jasně přes užití násilí, možnost řešení ústavním způsobem byla téměř vyloučena.¹¹⁸ Důležitým zdrojem těchto informací o ideologii a zaměření IRA je „Zelená kniha“, neboli výcviková příručka pro dobrovolníky IRA jasně specifikující ideologii, cíle a postupy této organizace. Právoplatnost svého nároku dle této knihy IRA odvozuje z práva bránit se proti cizí agresi; práva bouřit se proti tyranii a útisku; přímého následnictví Prozatímní vlády z roku 1916; prvního Dáilu z roku 1919 a druhého Dáilu z roku 1921.¹¹⁹

Ihned v roce 1970 IRA spustila, v souladu se svým prohlášením, první ozbrojenou kampaň a o rok později kampaň útoků přímo na RUC. Reakcí na tyto kampaně bylo zavedení systému internací osob podezřelých z teroristických činů bez předchozího soudu, který na základě požadavku unionistů pro uklidnění situace prosadila nově zvolená severoirská vláda. Ta po dlouhém váhání, neboť panovaly obavy z opačného efektu, dostala k akci i souhlas britské vlády. Britští kritici internace ale výsledek předvíдали správně, místo zklidnění akcí IRA došlo k rapidnímu nárůstu jejich počtu a vzrůstající oblíbě organizace u katolického obyvatelstva, jichž se zatý-

¹¹⁵ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 18.

¹¹⁶ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 347.

¹¹⁷ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. Estudios (Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales) – *Svazek 204*. Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones, 2004. 32p. s. 13.

¹¹⁸ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 375.

¹¹⁹ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 358-370.

kání v rámci internace také dotklo.¹²⁰ Za rok 1971, za jeden z nejnásilnějších roků v historii konfliktu, bylo celkově IRA připsáno na 1756 střeleckých incidentů, kolem tisícovky explozí (zhruba polovina ale byla zneškodněna včas), téměř pět set bankovních a jiných loupeží a zejména smrt 48 vojáků, 11 policistů a více než 700 zraněných příslušníků bezpečnostních složek.¹²¹

V lednu roku 1972 přišla další zlomová událost, později známá jako tzv. Krvavá neděle („Bloody Sunday“), kdy se pochod za občanská práva proměnil ve výtržnost s tragickými následky. Příslušníci britské armády začali do davu protestantů střílet a výsledkem střelby byla smrt 14 neozbrojených osob (navíc žádný z nich nebyl členem IRA). Tato událost zapříčinila nové vlny oboustranného násilí a radikalizaci obou táborů. Nastalá situace jasně ukázala, že není v silách severoirské vlády ji vyřešit a hrozí, že přeroste v konflikt nesrovnatelně větších rozměrů. Tím předznamenala konec vlády severoirského parlamentu, který na základě rozhodnutí z Westminsteru skončil svou činnost v březnu 1972. Následovalo nastolení přímé britské správy z Londýna a posléze došlo k uvolnění některých občanských svobod pro katolíky a zlepšení jejich situace, což ale pro IRA stejně neznamenovalo přistoupit ke změně svých cílů či strategie.¹²² Rozpuštění parlamentu a zahájení přímé britské vlády bylo původně plánováno jen jako dočasné řešení na jeden rok, během něhož mělo dojít k dohodě mezi severoirskými politiky a volbě nového parlamentu. První tajné setkání britských zástupců a zástupců IRA¹²³ s cílem nalézt kompromis ale vzhledem k přetrvávajícímu postoji IRA zkrachovalo. Zástupci IRA se totiž domnívali, že právě násilí přinutilo britskou vládu k vyjednávání a bude tedy i nadále vhodné se této taktiky pro maximalizaci svého užitku držet. Předložili nekompromisní požadavky, jejichž hlavním bodem bylo sjednocení ostrova a konec britské nadvlády do roku 1975. Kombinace těchto faktorů přesvědčila britskou vládu, že vyjednávání s IRA není možné a příměří bylo zrušeno.¹²⁴ Po dramatickém nárůstu násilností - zejména pak útoku z července 1972, známého jako Krvavý pátek („Bloody Friday“), při kterém IRA odpálila 26 náloží v Belfastu během jedné hodiny, kterými

¹²⁰ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, c2001, viii, 184 p. ISBN 07-190-5767-1. s. 8-9.

¹²¹ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 90.

¹²² CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 10.

¹²³ Na tomto jednání o ukončení násilností se již podílel i Gerry Adams, severoirský politik a budoucí předseda Sinn Féin.

¹²⁴ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 12-13.

9 lidí zabila a více jak 130 zranila – britská armáda reagovala odvetnou vojenskou akcí a obsadila katolické zóny Belfastu a Derry, čímž IRA připravila o jejich tradiční území. Tato operace s názvem Motorman ukončila období největší aktivity IRA, jejíž útoky v tomto roce byly na historických maximech.¹²⁵

Zlomové události roku 1973 v Severním Irsku začaly březnovým referendem o setrvání ve svazku s Velkou Británií nebo o připojení se k Irsku. Přestože nacionalistické strany vyhlásili referendu bojkot, britská vláda se zavázala výsledek respektovat. Volba dopadla 58,5% většinou ve prospěch Velké Británie, která poté přišla s návrhem nové podoby severoirského shromáždění a jeho spolupráce s Irskou republikou.¹²⁶ O dva měsíce později, v květnu 1973, se konaly volby do shromáždění, které drtivou většinou vyhráli zastánci z různých stran unionistického směru, a na katolíky zbyla menšinová účast na vládě.¹²⁷ Hned první zasedání ale skončilo patem, když unionisté vyvolali takové obstrukce, že shromáždění nebylo usnášeníschopné. Následná jednání, do kterých se zapojil i tehdejší britský premiér ale vedla k uspokojivému konsenzu, stanovujícím pravidla exekutivního fungování shromáždění a možnosti spolupráce.¹²⁸ Ty měly být upevněny na konferenci v Sunningdale v prosinci téhož roku, jehož hlavním tématem za účasti všech tří stran (tj. Velké Británie, Severního Irsku a Irské republiky) bylo stanovit podmínky jejich vzájemného fungování, tzv. „irskou dimenzi“. Výsledná dohoda ale byla značně vágní a především nepřijatelná pro zastánce unionistického řešení, které v jejich postoji ještě podpořila stávka ulsterských dělníků.¹²⁹ Ta nakonec vyústila v rezignaci severoirské vlády a návratu modelu britské přímé vlády nad regionem. Ozbrojené útoky a násilnosti od obou aktérů konfliktu nadále pokračovaly ve vysoké intenzitě, ale protože přítomnost britských vojáků na ostrově do značné míry (v porovnání se stavem před operací Motorman) omezila možnosti útoků IRA, tak se její vedení rozhodlo změnit svou taktiku a začít provádět bombové útoky přímo na území Velké Británie.¹³⁰

Na konci roku 1974 byla již situace pro Brity neúnosná a v bezprostřední reakci na bombové útoky IRA v Birminghamu, kterým padlo za oběť na 19 osob, vláda představila Zákon pro prevenci terorismu (Prevention of Terrorism Act, PTA). PTA

¹²⁵ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 381-384.

¹²⁶ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 13-14.

¹²⁷ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 102-103.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 103-104.

¹²⁹ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 15-16.

¹³⁰ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 111.

obsahoval čtyři hlavní ustanovení: „za první, IRA byla vypovězena z celého území Velké Británie... Za druhé, státní tajemník dostal možnost vypovědět osoby z Velké Británie do Severního Irsku. Za třetí, policejní pravomoci v otázce zatýkání a vazby byly posíleny. Za čtvrté, byly zavedeny přísnější kontroly osob cestujících mezi Irskem a Británií.“¹³¹ Tento zákon se vztahoval zejména osoby podezřelé z členství v teroristické organizaci nebo účasti na jejích činech. Po tomto nařízení nastalo období trvající až do roku 1976 vyznačující se příměřím, jen občas narušovaným neukázněnými jednotkami z obou táborů.

Po oficiálním ukončení příměří na počátku roku 1976 došlo na obou stranách i ke změně strategie boje. Druhá polovina 70. let se pro IRA vyznačuje tzv. konceptem dlouhé války, vedení organizace se přesunulo z Dublinu do Belfastu a v jejím čele stanul Martin McGuinness s Gerrym Adamsem, představitelé nové generace bojovníků IRA, která se začíná přiklánět více k politickému prosazování svých cílů skrze Sinn Féin.¹³² V rámci utajení vlastní organizace zavádí menší organizační jednotky než doposud, které tvoří malé skupiny o čtyřech až osmi členech.¹³³ Britská politika oproti tomu zaznamenala velký obrat v květnu 1979, kdy ve volbách zvítězila Konzervativní strana v čele s Margaret Thatcher a v irské otázce dochází k tzv. ulsterizaci, která v praxi znamenala omezení přítomnosti britské vlády v provincii. Pro Brity jejich armádní přítomnost zde znamenala značnou finanční zátěž, která navíc nijak nezlepšovala celkovou situaci a poskytovala prostor severoirským stranám konfliktu otálet s definitivním vytvářením dohod a spolupráce. Armáda proto měla postupně předávat získané bezpečnostní funkce zpět ulsterské policii a další zodpovědnost lokálním složkám.¹³⁴ Thatcher však také byla přesvědčená unionistka, která se domnívala, že po krachu dohody ze Sunningdale by neměl Dublin do dění v Ulsteru zasahovat. I proto veškerá vyjednávání s irskou vládou nevedla k žádnému konstruktivnímu výsledku.¹³⁵

¹³¹ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 27.

¹³² Pro úplnost je třeba podotknout, že Gerry Adams vždy striktně odmítá, že by kdy byl vedoucím členem IRA. Martin McGuinness tvrdí, že byl členem IRA pouze v raných začátcích, ale již na počátku 70. let organizaci opustil. Čas od času však čelí obviněním, která jejich tvrzení zpochybňují. Posledním takovým je obvinění bývalého člena IRA Petera Rogerse, který tvrdí, že si u něj tito pánové v roce 1980 objednali dodávku výbušnin do Velké Británie. BBC. *Gerry Adams accused of giving IRA orders by ex-IRA man Peter Rogers*. [online]. [cit. 29.4.2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-27117190> .

¹³³ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 117.

¹³⁴ *Ibid.*, s. 110.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 130.

V reakci na tyto události se uvěznění členové IRA zachovali již dříve vyzkoušeným způsobem a uchýlili se k protestním akcím. Bezprostředním důvodem, který spustil lavinu dalších událostí, bylo to, že jim byl odebrán dosavadní zvláštní status politických vězňů se zvláštními výsadami. Jejich protest postupně vygradoval až do protestní hladovky a vzbudil nejen novou vlnu pouličního násilí v severoirských městech, ale také značný zájem médií, čímž zajistil organizaci určitý druh politického vítězství. Premiérka Thatcher prohlásila, že britská politika nebude ustupovat na základě takového druhu nátlaku a její pozice byla neoblomná, za což sklízela kritiku.¹³⁶ Přestože podpora veřejnosti hladovkářům vzhledem k počtu úmrtí postupně klesala, pro zklidnění situace Thatcher přistoupila k určitým ústupkům. Po této akci si vedení IRA plně uvědomilo sílu politické agitace.

Po ukončení období hladovek v roce 1981 na sjezdu strany Sinn Féin dochází k přijetí nové strategie nazvané „volbami a kulkami“ („by ballots and bullets“). Vedení strany se domnívalo, že není možné dosáhnout předsevzatých cílů pouze pomocí politiky. Násilí tak zůstávalo nadále nevyhnutelné. Britská a irská vláda se mezitím snažila o další rozhovory, během kterých chtěli Britové vyjednat lepší spolupráci Irska při potírání činnosti IRA. V listopadu téhož roku tyto rozhovory započaly a byla ustanovena Angloirská mezivládní rada (Anglo-Irish Intergovernmental Council, AIIC), která měla sloužit k otevřené diskusi o možnostech řešení. Pozitivní obrat ale neměl dlouhého trvání, irská vláda odmítla podpořit Brity ve válce s Argentinou, a spolupráce tak opět ochladla.¹³⁷ Další období se vyznačovalo násilnostmi z obou táborů. Ze strany IRA se rozvinul teror namířený proti vězeňským dozorcům, bezpečnostním složkám i vládě. Její aktivita sice klesala kvůli zastavení finanční podpory z USA a vyššímu nasazení policie, ale přesto první polovina 80. let byla ze strany IRA velice násilná. Některé prameny dokonce uvádějí, že její taktika se v tomto období začala podobat spíše občanské válce, při které se terčem útoků stávali političtí představitelé.¹³⁸ Oproti tomu unionistické policejní jednotky začaly používat taktiku „střel a zabij“ („shoot to kill“), v rámci níž se snažili zastřelit členy republikánských bojových skupin, ovšem ve chvíli, kdy sami nebyli v ohrožení. Střelbu tedy nemohli

¹³⁶ Protestní hladovky 1981 – chronologie hlavních událostí. [online]. [cit. 27.3.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/events/hstrike/chronology.htm>

¹³⁷ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 140-141.

¹³⁸ *Ibid.*, s. 143-144.

obhajovat jako obranu vlastního života a tak docházelo k vraždám republikánů, což Británii přineslo spíše problémy, než jakékoli úspěchy.¹³⁹

K oživení diskuze o řešení konfliktu došlo až v roce 1985, kdy byla po dlouhých jednáních uzavřena Anglo-Irská dohoda (Anglo-Irish Agreement), která znamenala přelomový okamžik v politickém vývoji konfliktu, neboť Británie uznala roli Irské republiky v budoucím směřování severní části ostrova. Obě vlády se zavázaly respektovat přání většiny obyvatel Severního Irska na připojení, které sice v té době nepožadovalo změnu stavu, ale pokud by se tak v budoucnu stalo, byly by příslušné kroky ke změně stavu podniknuty v kooperaci obou zemí. Dále byla ustanovena mezivládní konference a setkání na oficiální úrovni, kde by se vždy konzultovaly všechny záležitosti týkající se Severního Irska. Kromě toho Dohoda zaručovala vznik Angloirského sekretariátu (Anglo-Irish Secretariat), jehož úkolem bylo obhajovat práva katolíků v Severním Irsku.¹⁴⁰ Obě země z jednání odcházeli spokojené, zástupcům IRA a unionistům se však již jeho výsledky líbili méně a dle některých výroků je zřejmé, že dohodu zcela odsoudili. Unionisté dokonce pořádali protestní akce a IRA dále pokračovala ve svém ozbrojeném boji podpořeném velkými zásilkami zbraní a finančních prostředků z Libye od plukovníka Kaddáfího. O'Brien dokonce uvádí, že „*to poskytlo IRA takový arzenál, jaký nikdy předtím nevlastnila, arzenál dostatečný k zásadnímu vystupňování činnosti a zkrácení války. Vítězství jako by bylo na dohled.*“¹⁴¹

Nicméně v rámci politické části Sinn Féin se již začíná prosazovat proud umírněnější, který nejen že se rozhodl od roku 1969 skončit s politickým abstencionismem, ale dokonce začal zvažovat možnost kompromisního řešení konfliktu, jak naznačil Gerry Adams, když řekl, že již nevěří v čistě vojenské řešení konfliktu.¹⁴² Bohužel tato snaha byla do značné míry poznamenána dalšími šokujícími akcemi IRA, jako byla ta z března 1988, kdy britské tajné služby zachytily cestu tří republikánů na Gibraltar, a bylo jasné, že právě tam bude směřovat další útok, protože britské jednotky podezřelé bez varování zastřelili. Tato akce odstartovala sérii na sebe

¹³⁹ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 59.

¹⁴⁰ Anglo-Irish Agreement 1985 [online]. [cit. 27.4.2014].
Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/events/aia/aiadoc.htm>.

¹⁴¹ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 113.

¹⁴² FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 167-173.

navazujících a těžko pochopitelných útoků.¹⁴³ Dlužno podotknout, že násilí se kromě republikánů nevzdávali ani unionisté.

Po utichnutí největší vlny protestů situace v Severním Irsku stagnovala. Škody na majetku stoupaly a ztráty lidských životů počítajících se na desítky ročně byly tristní. Řešení konfliktu se zdálo v nedohlednu, což přimělo hlavní aktéry přehodnotit svůj postoj. Nový britský premiér John Major, který vystřídal Margaret Thatcher v listopadu 1990, zaujal postoj, že pokračování násilí je nepřijatelné a agendu Severního Irsku zařadil mezi své hlavní priority.¹⁴⁴ Výsledkem tohoto nového směru byla po mnoha ústupcích od obou vlád tzv. deklarace z Downing street vydaná společně vládami Velké Británie a Irské republiky roku 1993.¹⁴⁵ Tato deklarace je z dnešního pohledu jedním z klíčových dokumentů mírového procesu. Obě vlády se v ní zavázaly ke spolupráci na novém politickém uspořádání zohledňujícím zájmy Severního Irsku, Irské republiky i obou vlád zároveň, ke kterým bude přistupováno mírovou dohodou. V nejpodstatnější části dokumentu pak bylo uvedeno, že pouze obyvatelé Severního Irsku mohou referendem dosáhnout definitivního vyřešení konfliktu, ať už jím bude setrvání ve svazku s Británií nebo připojení se k Irsku. Přestože byla snaha formulovat deklaraci zcela rovnovážně mezi obě strany konfliktu, unionisté výsledek vnímali jako oslabení svého postavení a republikáni v ní naopak viděli podporu pro unionistický boj proti nim. IRA ale ve výsledku přichystala velké překvapení, když 31. srpna 1994 vyhlásila okamžité přerušení všech bojových operací.¹⁴⁶ Vstřícný krok byl jasným ukazatelem proměny organizace, která přijala snahu o vyřešení situace pozitivně a odklonila se od řešení pomocí násilí na znamení ochoty k dohodě.¹⁴⁷

Po krátkém vypovězení příměří ze strany IRA v únoru 1996 se další měsíce nesly v duchu mírových jednání, která iniciovala zejména labouristická vláda Tonyho Blaira ve spolupráci s USA.¹⁴⁸ Blairova vláda vyhrála volby v květnu 1997 a jasně nastolila cestu decentralizace pro řešení konfliktu.¹⁴⁹ Pod novým politickým ve-

¹⁴³ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 568.

¹⁴⁴ CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 78.

¹⁴⁵ The Downing Street Declaration. [online]. [cit. 18.4.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/dsd151293.htm>

¹⁴⁶ IRA Ceasefire Statement. [online]. [cit. 18.4.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ira31894.htm>

¹⁴⁷ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 191.

¹⁴⁸ SOBOTKA, Eva. *Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku*. s. 58-62.

¹⁴⁹ Labour routs Tories in historic election. [online]. [cit. 19.4.2014]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/may/2/newsid_2480000/2480505.stm

dením došlo 10. dubna 1998 za účasti zástupců severoirských stran k podepsání tzv. Velkopáteční dohody („Good Friday Agreement“)¹⁵⁰, která znamenala definitivní odmítnutí násilného řešení situace v Severním Irsku. Dohoda nahrazovala předchozí Anglo-Irskou smlouvu a klíčovým byl závazek obou zemí na uznání práva sebeurčení severoirské komunity, zřeknutí se územních nároků na toto území a opětovné ustanovení severoirského shromáždění voleného systémem poměrného zastoupení. Kromě toho Dohoda řešila také otázku odzbrojení, ve které je pravděpodobně nejdůležitější následující: *„Všichni účastníci ... potvrzují svůj závazek ke kompletnímu odzbrojení všech paramilitárních organizací. Stejně tak potvrzují své rozhodnutí pokračovat v konstruktivní práci a v dobré víře v mezinárodní komisi, a zavazují se použít svůj veškerý možný vliv k dosažení odzbrojení všech paramilitárních organizací do dvou let od schválení Dohody v referendech na severu i na jihu a v souvislosti s celkovým vyrovnáním.“*¹⁵¹ První úkol Shromáždění byl ustanovení Severo-jihní rady ministrů (North-South Ministerial Council, NSMC), která měla zajistit možnost přímé spolupráce.¹⁵²

V rámci IRA došlo ještě před podpisem dohody k dalšímu štěpení strany, kdy v opozici proti umírněnému křídlu vystoupili zastánci pokračování ozbrojeného boje. Ti se po odštěpení spojili s „původní“ IRA a spolu vytvořili „jedinou pravou“ IRA (Real Irish Republican Army, RIRA) s cílem pokračovat ve vojenské kampani, jejíž projevy můžeme sporadicky sledovat dodnes.¹⁵³ Část IRA, o které pojednává tato práce, později definitivně upustila od své ozbrojené činnosti, což potvrzuje v létě 2005 formálním prohlášením, v kterém všechny své členy vyzývá k ukončení ozbrojených akcí a odevzdání zbraní, aby v září stejného roku oznámila definitivní složení zbraní.¹⁵⁴ V srpnu 2007 i Velká Británie stáhla ze Severního Irska většinu vojen-

¹⁵⁰ The Belfast Agreement. [online]. [cit. 25.4.2014]. Dostupné

z: <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement>

¹⁵¹ „All participants... reaffirm their commitment to the total disarmament of all paramilitary organisations. They also confirm their intention to continue to work constructively and in good faith with the Independent Commission, and to use any influence they may have, to achieve the decommissioning of all paramilitary arms within two years following endorsement in referendums North and South of the agreement and in the context of the implementation of the overall settlement.“ IN CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. s. 121.

¹⁵² FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 199.

¹⁵³ BELL, J. *The IRA, 1968-2000: analysis of a secret army*. Portland, OR: Frank Cass, 2000, xx, 351 p. ISBN 07-146-8119-9. Str. 156.

¹⁵⁴ Loyalist and republican paramilitary groups. CAIN Web Service. [online]. [cit. 25.3.2014].

Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/issues/violence/paramilitary.htm> srovnej GILLESPIE,

Gordon. *Historical dictionary of the Northern Ireland conflict*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2008, 309 p. ISBN 08-108-5583-6. Str. 205.

ských jednotek, které plnily úlohu bezpečnostních složek a zbylí vojáci v počtu 5.000 mužů na místě zůstávají se stejnými úkoly, jaké mají ostatní složky tohoto typu v rámci britské armády.¹⁵⁵ Bohužel ani dnes, přestože konflikt již není zdaleka tak intenzivní, jako byl v 70. a 80. letech minulého století, nelze říct, že je definitivně vyřešenou záležitostí. Jak uvádí Bell, zbraně mohou být složeny, ale nelze složit ideály této tajné armády republikánského hnutí.¹⁵⁶

2.1.2 *Vznik a vývoj ETA*

Jak jsme zakončili předchozí kapitolu týkající se historického vývoje Baskicka, v 50. letech vznikla na univerzitě v Bilbao nacionalisticky orientovaná studijní skupina s názvem EKIN („začít“, příp. „jednat“), která předznamenala vznik ETA. Obecně 50. léta a přelom 50. – 60. let 20. století znamenala pro tradiční baskický nacionalismus krizi, která byla způsobená především jeho nekompromisním potlačením ze strany vládnoucího frankistického režimu – režim potíral právě zejména nacionalistické iniciativy a jakoukoli propagaci regionálních odlišností.¹⁵⁷ Jak již bylo řečeno, v případě Baskicka se jednalo například o zákaz veřejného používání baskičtiny a zákaz jejího vyučování na školách. Tyto represe ze strany vlády ale jen v obyvatelích Baskicka posilovaly nacionalistické tendence, které zde byly přítomny po celá staletí a začaly gradovat v průběhu první poloviny 20. století po příkořích, kterými Baskové prošli během španělské občanské války ve 30. letech.¹⁵⁸

Během druhé poloviny 50. let nejprve došlo k propojení skupiny EKIN s mládežnickou organizací strany PNV¹⁵⁹, od které se ale kvůli ideologickým rozporům brzy zase odštěpili. Jejich způsob boje tito mladí a poměrně radikálně smýšlející nacionalisté vnímali jako příliš mírný a konzervativní, pasivní až defenzivní k vývoji situace, a proto zvolili cestu založení nové organizace.¹⁶⁰ K jejímu oficiálnímu založení došlo 31. července 1959, symbolicky na den výročí založení PNV, a byla po-

¹⁵⁵ Army ending its operation in NI. BBC News. [online]. [cit. 25.3.2014]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/6923342.stm

¹⁵⁶ BELL, J. Bowyer. The Irish republican army enters an endgame: An overview. s. 164.

¹⁵⁷ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 10.

¹⁵⁸ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 75.

¹⁵⁹ Mládežnická organizace strany PNV je „Baskická mládež“ (Eusko Gaztedi Indarra, EGI). IN STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 10.

¹⁶⁰ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. New York: Routledge, 1988, vii, 298 p. ISBN 04-150-0366-0. s. 28.

jmenována Euskadi Ta Askatasuna („Baskicko a svoboda“, ETA). Původně se vyprofilovala jako vlastenecká, nenáboženská a nepolitická skupina, hlásící se k myšlenkám marxismu-leninismu a antikolonialismu, jejímž hlavním cílem byla obrana baskičtiny a vytvoření samostatného nezávislého baskického státu ze severošpanělských a dotčených jihofrancouzských oblastí pod názvem Euskal Herria („Baskický stát“, EH).¹⁶¹ Ve svých začátečních činnostech členů organizace spočívala zejména v účasti na nejrůznějších kulturních akcích nebo turistických výletech, které posilovaly kolektivního ducha organizace a významně přispěly k jejímu rozvoji a růstu.¹⁶² Samotné založení ETA tak ještě nelze označit za zlomový okamžik vývoje baskického nacionalismu. Strmiska uvádí, že „*tato situace se začala měnit v roce 1961, kdy ETA poprvé vydala vlastní časopis Zutik a její činnost získávala nový rozměr.*“¹⁶³ Zároveň se v létě téhož roku pokusila o první násilnou akci, která ale skončila nezdarem, uvězněním mnoha členů a vlnou represí ze strany režimu.¹⁶⁴ Tato zkušenost ukázala, že je pro úspěšné fungování ETA nutná reforma.

Na jaře 1962 proto organizace uspořádala I. shromáždění, na kterém byly formulovány její cíle a principy ve formě „Prohlášení principů“ a rozhodnutí o organizačních složkách. Ve stejné době Federico Krutwig¹⁶⁵ vydává své dílo s názvem *Vasconia*, díky kterému je považován za teoretika ETA, ač to v té době ještě není pravdou.¹⁶⁶ *Vasconia* se věnuje myšlence, že „*Baskicko je mimořádným způsobem utlačovaná kolonie, jež může být osvobozena jen národně osvobozenou válkou, jejíž první fází budou malé gerilové operace. Modelem... měla být alžírská dekolonizační válka. Zvláštní význam ... bude mít mechanismus akce-represe-akce, roztáčející spirálu osvobozeného násilí.*“¹⁶⁷ Tento ideový prvek nakonec do jisté míry zapříčinil i první dělení ETA, ke kterému došlo v polovině 60. let na V. shromáždění, kdy se organizace rozdělila na stávající ETA a odštěpující se ETA – Berri („Nová ETA“, EB). EB se v dalším průběhu transformovala do extrémně levicového marxis-

¹⁶¹ WOODWORTH, P. (2001a). *Dirty war, clean hands: ETA, the GAL and Spanish democracy*. Vyd. 1. Cork: Cork University Press. 472 s. ISBN 0-300-09750-6. s. 33-35.

¹⁶² SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 33.

¹⁶³ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 10.

¹⁶⁴ *Ibid.*, s. 10-11.

¹⁶⁵ Federico Krutwig (1921 – 1998) španělský spisovatel a politik německého původu, teoretik baskického nacionalismu.

¹⁶⁶ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 41.

¹⁶⁷ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 11.

tického zaměření a přejmenovala se na „Komunisté“ („Komunistak“, MCE). Stávající „stará“ ETA se poté ještě více zaměřila na guerillový boj.¹⁶⁸

I v rámci stávající ETA ale Vasconia oslovila jen její radikálnější smýšlející členy, pro něž se stala téměř „Bibli“, protože vybízela ke skutečnému násilí. Umírnění členové se však od popsané ideologie distancovali.¹⁶⁹ Pro obecné rozšíření množství členů, podporovatelů či sympatizantů se ale organizace shodli na dalším postupu, spočívajícím v odmítnutí etnického základu ideologie. Rozhodli se podmínit příslušnost k baskickému národu pouze znalostí baskičtiny a oddaností baskické kultury, což jim vyneslo mnoho podporovatelů z řad potomků přistěhovalců, kteří v té době tvořili zhruba polovinu baskické populace.¹⁷⁰ Tento krok byl zcela racionální sebezáchovný pud organizace, která by se vzhledem k tehdejší demografické situaci bez zmírnění nároků na etnický původ členů a sympatizantů postupně stala organizací se zcela marginálním významem. Nelze však říci, že by tento směr převzala ETA kompletně za vlastní, protože byl v rozporu se základními principy, na kterých původně organizace vznikla, a proto tato otázka zůstala ještě dlouho otevřená.¹⁷¹

Sílicí vliv radikálnějších členů organizace zapříčinil v druhé polovině 60. let definitivní příklon k ozbrojenému boji, jak byl vykreslen ve Vasconii. Jeho počátky v podání ETA spočívaly ve vojenské kampani, bombových útocích, přepadeních, sabotážích a bankovních loupežích spolu s výběrem tzv. revoluční daně¹⁷², která byla nutná pro zajištění finančních prostředků na vedení boje.¹⁷³ Do této doby spadá také první lidská oběť násilné akce organizované ETA, kterou byl v roce 1968 velitel tajné policie v San Sebastianu. Odezva policie na tuto událost byla v počátcích spojená s hromadnými represemi, zatýkáním a zabitím jednoho vrcholného člena ETA. Represe se v posledku nepříznivě dotkly i života běžných Basků. Pozitivním faktorem této akce byl pouze zisk podpory značné části baskického obyvatelstva a po medializování celé situace i ohlas celosvětového měřítka.¹⁷⁴ V tomto kontextu je vhodné

¹⁶⁸ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 13.

¹⁶⁹ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 42.

¹⁷⁰ DOUGLASS, W. A.; ZULAIKA, J. (1990). *On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process*. s. 244.

¹⁷¹ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 38-39.

¹⁷² „Revoluční daň“ můžeme označit za poplatek, který byl od movitých podnikatelů vyžadován prostřednictvím vyděračského dopisu, aby byl zajištěn finanční chod organizace.

¹⁷³ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 61.

¹⁷⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 14-15.

upozornit na novou taktickou metodu, která ETA sloužila k rekrutování nových členů – když v rámci eskalace násilí začalo docházet k obětem na lidských životech na obou stranách konfliktu, ETA je dokázala obratně využít – prostřednictvím „oplakávání mučedníků“ zvyšovala svou popularitu a formovala svůj obraz obětí utlačovatelského režimu. Zde dokonce De la Corte Ibáñez upozorňuje i na specifické pohřební projevy, kterými se ETA loučila se svými mrtvými.¹⁷⁵

Přelom 60. a 70. let v rámci organizace znamenal dosud nejrazantnější zásah státních bezpečnostních složek do vnitřních struktur, které ve výsledku ETA prospělo. Sánchez-Cuenca se dokonce vyjadřuje v tom smyslu, že organizace přežila právě díky této události, kterou byl tzv. proces v Burgosu („Proceso de Burgos“). Během něj bylo v roce 1970 odsouzeno 16 jejích členů, z toho 6 k trestu smrti.¹⁷⁶ ETA sto procentně využila publicity spojené s procesem a mobilizovala své příznivce, kteří se pustili do pořádání stávek a demonstrací. Podpora přicházela z celého světa.¹⁷⁷ V tomto kontextu nelze opomenout, že legitimita činnosti ETA byla v období vlády generála Franca vnímána naprosto odlišně, než tomu bylo později v demokratickém uspořádání.¹⁷⁸ V důsledku zmíněných represí byl další vývoj ETA poznamenán nevyhnutelnými personálními změnami ve vedení a štěpením organizace, ke kterému přispěly názorové roztržky. Jeden proud se rozhodl soustředit na transformaci ETA v politickou stranu nepoužívající taktiku ozbrojeného boje, další proud se přiklonil k extrémní levici a poslední zůstal tradičně nacionalistický. Po VI. shromáždění ETA v roce 1970 došlo k definitivnímu rozštěpení a většinovou formací se stala ETA-VI nazvaná podle shromáždění, na kterém vznikla. Ta v následujících letech spolu s frakcí ETA-V měla dominantní postavení v rámci baskického nacionalismu, obě zejména díky přílivu nových rekrutů.¹⁷⁹

Zvrat přišel v roce 1973 v souvislosti s madridským atentátem na admirála Carrera Blanca, jednoho z nejbližších Francových spolupracovníků, který byl pova-

¹⁷⁵ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 173.

¹⁷⁶ 40 aniversario del Proceso de Burgos. El Mundo. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/12/02/paisvasco/1291298318.html>

¹⁷⁷ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 15.

¹⁷⁸ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2009). *The Persistence of Nationalist Terrorism: The Case of ETA*. In MULAJ, K. (ed.) *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*. Vyd. 1. New York: Columbia University Press, s. 69-92. ISBN 0231701209. s. 75-76.

¹⁷⁹ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebeku*. s. 15-17.

žován za jeho pokračovatele, dohlázele budoucího krále Juana Carlose, obránce nastolené politické linie a především zastánce tvrdých represí vůči ETA.¹⁸⁰ Původní plán počítal pouze s jeho únosem, nikoli vraždou, což vedlo k definitivnímu rozkolu a odštěpení dělnické fronty, která založila LAIA („Revoluční vlasteneckou dělnickou stranu“).¹⁸¹ Vražda Blanca postihla celé Španělsko, největší dopad však měla na Baskicko, které se stalo obětí rozsáhlých represí, ze kterých ETA ve výsledku profitovala výrazným nárůstem podpory. Podle Woodwortha šlo o důsledek ověřeného faktu, že „*nic neradikalizuje lid rychleji než přítomnost nedisciplinovaných a všude rozptýlených bezpečnostních složek v jejich vlastních městech a vesnicích.*“¹⁸² Přesto však ETA nedokázala nastalé situace plně využít ve svůj prospěch, pravděpodobně z důvodu nedostatečně kvalitního politického vedení.¹⁸³ Po dalším atentátu (prvním hromadném v historii ETA), tentokrát v madridské kavárně, který připravil o život 12 lidí, došlo k definitivnímu odloučení zbylých názorových frakcí. „*Z vojenské fronty vznikla ETA-M (Militar) – „vojenská“ frakce Baskicka a svobody. Ostatní složky utvořily ETA-PM (Político-Militar) – větev „politicko-vojenskou“.*“¹⁸⁴ ETA-PM pak v roce 1975 ve spojení s LAIA a dalšími menšími levicovými uskupeními vytvořila zastřešující strukturu, Socialistickou vlasteneckou koordinaci (Koordinadora Abertzale Sozialista, KAS).¹⁸⁵

Z dlouhodobého hlediska právě smrt Carrera Blanca přispěla i k demokratizaci Španělska, která přišla po smrti generála Francisca Franca. Na fungování a strategii formací ETA ale demokratizace vliv prakticky neměla, přestože dostali nabídku amnestie výměnou za složení zbraní, nepřijali ji a ve svých aktivitách pokračovali dokonce se vzrůstající tendencí. ETA-PM dokonce v této době zakládá vlastní politickou stranu, Euskal Iraultzarako Alderdia (Stranu baskické revoluce,

¹⁸⁰ Spekuluje se, že úspěch atentátu spočíval v informacích o pravidelném životním stylu Carrera Blanca, které měla ETA získat od protifrankistické opozice. Je zde také pravděpodobnost zapojení dalších subjektů a možná spolupráce policie, která dlouhodobě přípravy atentátu vůbec nezaznamenala ve svých dokumentech. IN OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. Strategic Insights, Vol. 10, Issue 2, s. 3-16. ISSN 1449-3993. s. 8-10.

¹⁸¹ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 18.

¹⁸² „*Nothing radicalizes a people faster than the unleashing of undisciplined security forces on its towns and villages.*“ IN WOODWORTH, P. (2001b). *Why Do They Kill? The Basque Conflict in Spain*. World Policy Journal, Vol. 18, s. 1-12. ISSN 0740-2775. s. 6.

¹⁸³ OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. s. 12.

¹⁸⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 19.

¹⁸⁵ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 162-164.

EIA), která propojuje boj za baskickou nezávislost s bojem proti kapitalismu.¹⁸⁶ Je zřejmé, že ETA v této době už nespolehala jen na podporu mas, ale nastoupila taktiku, kterou Sánchez-Cuenca označuje jako vyhlazovací válku („war of attrition“), jejímž cílem měla být přímá válka s nepřítelem, tj. státem, který bude postupně oslabován opakovanými útoky. Předpokladem bylo, že budou-li tyto škody dostatečně velké, stát se vzdá a splní požadavky kladené ze strany ETA.¹⁸⁷

Důležitým momentem procesu demokratizace z hlediska Baskicka bylo přijetí ústavy v roce 1978 a na ní navazující tzv. Guernický statut, který rozšiřoval autonomii baskickým provinciím. Strana PNV přesvědčovala vládu, že udělením této autonomie se situace uklidní a ETA ztratí motivaci pro svou činnost, což se ale ukázalo jako mylná domněnka.¹⁸⁸ Počet obětí po útocích ETA nejprve v druhé polovině 70. let dramaticky narůstal, aby následně kulminoval a jasně tak ukázal, „že *fenomén ETA nezmizí se „starým režimem“ , v němž se zrodil.“*¹⁸⁹ To potvrzuje i vznik nové volební koalice s názvem Herri Batasuna („Lidová jednota“, HB)¹⁹⁰, která dokázala zdárně překonat počáteční kritické štěpení v uskupení a od té doby se vyznačovala velkou mobilizační schopností.¹⁹¹

V osmdesátých letech ale ETA zažívá masivní odliv příznivců, kteří přece jen byli rozsáhlou mírou samosprávy dostatečně uspokojeni, a intenzita teroristického násilí začala klesat. Radikální ETA-M však tento stav nevyhovoval, a proto se rozhodla v útocích pokračovat.¹⁹² Paralelně v rámci ETA-PM došlo k dalšímu štěpení, kdy již tradičně konflikty mezi příznivci politické a vojenské linie vyústily v rozdělení na ETA-PM VII a ETA-PM VIII. První využila nabídky španělské vlády na amnestii, zavrhlá násilí a včlenila se do běžného politického života. Větší, druhá část se naproti tomu sblížila s ETA-M.¹⁹³ Toto rozsáhlé štěpení pak v podstatě znamenalo zánik ETA-PM a návrat jediné organizace fungující pod názvem ETA. Během první

¹⁸⁶ SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. s. 175.

¹⁸⁷ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 15.

¹⁸⁸ GUNTHER, Richard a José R MONTERO. *The politics of Spain*. New York: Cambridge University Press, xiii, 264 p. ISBN 05-216-0400-1. s. 73.

¹⁸⁹ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 22.

¹⁹⁰ Pokračovateli její ideologické tradice se později stala Euskal Herritarok („Baskický lid“, EH) založená roku 1998 a strana Batasuna („Jednota“) založená roku 2001.

¹⁹¹ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 23.

¹⁹² GUNTHER, Richard a José R MONTERO. *The politics of Spain*. s. 74.

¹⁹³ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 25.

poloviny 80. let se objevila další ilegální organizace, Antiteroristická osvobozenecská skupina (Grupos Antiterroristas de Liberación; GAL), jejímž programem byl boj proti terorismu ETA. Tato a další „osvobozovací“ protiteroristické skupiny opět rozpoutaly vlnu násilí, přičemž GAL byla ve svém působení efektivnější než předchozí organizace nebo policejní složky. Pro toto období se vžil termín tzv. špinavá válka, neboť GAL v důsledku využívala stejné násilné metody jako samotná ETA, únosy, vraždy a mučení nevyjímaje.¹⁹⁴ Gradace násilí, které byla charakteristická pro konec 80. let vedla k výraznému semknutí všech politických stran, pro které se boj proti terorismu stal společným cílem. V roce 1987 byl všemi parlamentními stranami s výjimkou Eusko Alkartasuna („Baskické solidarity“, EA) uzavřena dohoda o společném plánu potírání terorismu („Acuerdo de Madrid sobre Terrorismo“).¹⁹⁵ V lednu 1988 se k odmítnutí terorismu přihlásily i všechny politické strany tehdy zastoupené v baskickém parlamentu, kromě strany Herri Batasuna, a své postoje formulovaly v Paktu z Ajuria Eney (Pacto de Ajuria Enea), který společně ratifikovaly.¹⁹⁶ Terorismus ze strany ETA však ani díky následným jednáním nebyl dostatečně utlučen a roku 1989 bylo zahájeno vyjednávání s vládou Španělska v Alžíru. Ani jeho výsledek ale nebyl zcela jednoznačný. Ačkoliv míra násilí dočasně poklesla, příměří bylo po 3 měsících porušeno a ETA pokračovala ve své předchozí činnosti ve stejném rozsahu a intenzitě.¹⁹⁷

Ve prospěch ETA do roku 1989 hrál i fakt, že Francie odmítala vydávat španělským orgánům osoby, které byly podezřelé z terorismu, a na místo toho je nechávala převézt do třetích zemí, nejčastěji do zemí Latinské Ameriky. Tímto postojem francouzské úřady několik let znesnadňovaly práci španělským činným orgánům. Postoj Francie se nakonec změnil, neboť existovalo reálné riziko, že se teroristické aktivity rozšíří i na její území. ETA tak na přelomu 80. a 90. let přišla o své

¹⁹⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 25-26.

¹⁹⁵ Dohoda o společném postupu proti terorismu („Acuerdo de Madrid sobre Terrorismo“), také známá jako jako Madridský pakt (Pacto de Madrid). IN *La dictadura del terror. El Pacto de Madrid*. El Mundo. [online] [cit. 27.2.2014].

Dostupné z: http://www.elmundo.es/eta/documentos/pacto_madrid.html

¹⁹⁶ *La dictadura del terror. El Pacto de Ajuria Enea*. El Mundo. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: http://www.elmundo.es/eta/documentos/pacto_ajuria_enea.html

¹⁹⁷ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 27.

dosavadní důležité útočiště.¹⁹⁸ Po roce 1992 byla ETA již silně oslabená a klíčovou ránu, která ji byla ze strany státu zasazena, bylo zatčení kompletního vedení ETA během tzv. „operace Bidart“, která byla uskutečněna na jaře téhož roku na jihu Francie.¹⁹⁹ Jak podotýká Sánchez-Cuenca, ETA se z této rány nikdy v plné míře nevzpamatovala a míra jejího násilí se (alespoň prozatím) již nikdy nevrátila na úroveň před rokem 1992.²⁰⁰ I z tohoto důvodu došlo k vytvoření její nové strategie. Příčinou změn byla zejména ztráta hlavního nepřítele, který představoval frankistický režim a jeho exponenti. ETA se ve své činnosti tedy přeorientovala na nové cíle, kterými se do budoucna měli stát veřejní představitelé nenacionalistických stran Baskicka. Tato nová strategie vedla k výraznější profilaci mezi nacionalistickou a nenacionalistickou částí baskické společnosti. Definování nového nepřítele bylo přijato v roce 1994 po interní diskuzi uvnitř organizace.²⁰¹ Do poloviny 90. let docházelo k eskalaci násilí, které bylo důsledkem nově přijaté strategie ETA. Cílem atentátů se stali prominenti režimu, vysocí státní úředníci i politici, včetně premiéra José Maríi Aznara²⁰². Několikrát byl také překažen atentát na španělského krále. Dále narůstal také počet mrtvých či zraněných civilistů, kteří se stali oběťmi teroru jen dílem náhody. Španělská veřejnost reagovala velmi negativně na nárůst násilností, což v důsledku vedlo k významnému zvýšení vlivu pacifistických hnutí, např. skupiny Elkarri.²⁰³

Koncem 90. let došlo podle statistických dat ke snížení celkového počtu obětí násilných činů ze strany ETA.²⁰⁴ Vysvětlením tohoto fenoménu je fakt, že organizace dále obměňovala svojí strategii boje. Mezi nové aktivity, na které začala ETA klást větší důraz, byl systém pouličního boje, který v sobě zahrnoval „mikroteroristické“ akce s nízkým stupněm intenzity. Škála těchto aktivit byla poměrně široká. Od vyle-

¹⁹⁸ SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. *Mediterranean Quarterly*. 2002-01-01, vol. 13, issue 1, s. 54-68. DOI: 10.1215/10474552-13-1-54. Dostupné z: <http://mq.dukejournals.org/cgi/doi/10.1215/10474552-13-1-54>. s. 60.

¹⁹⁹ La dictadura del terror. El Golpe de Bidart. *El Mundo*. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: http://www.elmundo.es/eta/historia/golpe_bidart.html .

²⁰⁰ SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. Analyzing temporal variation in the lethality of ETA. *Revista Internacional de Sociología*. 2009-09-03, vol. 67, issue 3, s. 609-629. DOI: 10.3989/ris.2008.03.24. Dostupné z: <http://revintsociologia.revistas.csic.es/index.php/revintsociologia/article/view/163/164>. s. 615.

²⁰¹ SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. s. 58.

²⁰² K pokusu o spáchání atentátu na premiéra Aznara v roce 1995 se ETA přihlásila v prohlášení z 26. dubna téhož roku. IN ETA intenta asesinar a Aznar con un coche bomba. *El País*. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: http://elpais.com/diario/1995/04/20/espana/798328825_850215.html .

²⁰³ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 28-29.

²⁰⁴ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 6.

pování plakátů, přes ničení telefonních budek, poškozování policejních automobilů, až k útokům na sídla politických stran nebo televizních stanic. Tento pouliční boj neboli „kale borroka“ byl v průběhu 90. let využíván všemi uskupeními, která patřila do Baskického národně-osvobozenického hnutí (Movim iento de Liberación Nacional Vasco; MLNV), jehož částí je i ETA.²⁰⁵ Od roku 2003 se k MLNV, prosazujícím ideologie levicového baskického nacionalismu, hlásí i strana Batasuna a další radikálně-nacionalistické subjekty.²⁰⁶

Od poloviny devadesátých let tedy docházelo k postupnému útlumu nejhrubšího násilí ze strany organizace. ETA zaregistrovala, že její vliv na veřejný život postupně slábne. Rostoucí odpor veřejnosti vůči jejím akcím nadále oslaboval její už tak nepřilíši pevnou pozici. Svůj podíl na tomto vývoji mimo jiné také sehrála účinná protiteroristická politika státu. Důsledkem tohoto vývoje bylo další přehodnocení strategie na straně ETA, která se začala mezi roky 1998 a 1999 stále více orientovat na svůj politický potenciál, což se projevovalo její stále větší ochotou k jednání jak s umírněnými baskickými nacionalisty, tak s vládou. Vzájemná jednání mezi zástupci baskických politických stran, nejrůznějších hnutí, odborů či jiných zájmových skupin nakonec vedla k uzavření paktu z Lizzary²⁰⁷, jenž měl do budoucna řešit otázku spolupráce při nabývání politické suverenity a možnosti sebeurčení pro Baskicko, přičemž signatáři vyjádřili společnou vůli k ukončení dlouholetých sporů a konfliktů. Obsahem paktu byla i ujednání o pozvolné demilitarizaci, tak jako tomu bylo v případě Severního Irsku. ETA dokonce o pár dní později vyhlásila jednostranné neomezené příměří, které nakonec trvalo více než rok.²⁰⁸ V průběhu tohoto období probíhala jednání mezi zástupci ETA a vládou premiéra Aznara o konečném politickém řešení, které ale ztroskotalo na dvou důvodech. Prvním byla Aznarova neochota uznat možnost baskického sebeurčení a svrchovanost regionu, druhým kale borroka a vybírání revoluční daně ze strany ETA, která s těmito aktivitami na rozdíl od atentátů neskončila. Po neúspěšných politických jednáních proto ETA opustila strategii „boje beze zbraní“ a vrátila se k násilným nátlakovým akcím. Mezi veřej-

²⁰⁵ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 29.

²⁰⁶ La dictadura del terror. Las Caras de Batasuna. El Mundo. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/eta/entorno/batasuna.html>.

²⁰⁷ La dictadura del terror. Acuerdo de Lizarra. El Mundo. [online] [cit. 28.2.2014]. Dostupné z: http://www.elmundo.es/eta/documentos/pacto_lizarra.html.

²⁰⁸ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 30.

ností vyvolaly opětovné akce ETA mohutné protesty a obecnou nevoli, které nebyly adresovány zdaleka jen ETA, ale i Aznarově vládě za neschopnost vyjednat trvalé příměří. Pumový atentát v Madridu v lednu 2000, při kterém ETA zabila vysokého důstojníka španělské armády, pak definitivně stvrdil konec příměří.²⁰⁹ Jak již ale bylo řečeno, intenzita násilí ale již nikdy nedosáhla takové míry, jako tomu bylo do začátku 90. let.²¹⁰

Tento atentát na druhý den vyburcoval násilím znechucenou veřejnost a do ulic vyšlo protestovat na milión lidí. V Madridu se počty protestujících počítaly do stovek tisíc. Na demonstracích zaznívaly projevy, které odsuzovaly praktiky ETA. Po celé zemi se dostávalo nebývale vysoké podpory nejrůznějším pacifistickým hnutím.²¹¹ V únoru 2000 ETA zavraždila jednoho z pacifistických řečníků, Fernanda Buesyho, jenž byl v té době poslancem baskického parlamentu, za socialistickou stranu a současně členem regionální vlády. Druhou obětí atentátu se stal jeden z členů jeho eskorty. Fernando Buesa se stal symbolem boje proti terorismu.²¹² Proběhlé násilnosti měly i silný politický dopad. Vládnoucí strana lidovců podepsala v prosinci 2000 speciální dohodu s opozičními socialisty o boji proti terorismu („Acuerdo por las Libertades y contra el Terrorismo“).²¹³ Obsahem smlouvy byl jasně stanovený cíl, zabránit jakémukoliv dalšímu násilí ze strany ETA na civilním obyvatelstvu. Pro dosažení co nejvyšší efektivity je zmíněna nutnost kooperace s politikami Francie a Evropské unie, stejně jako španělských politických stran. Ty se buď formou závazku ve smlouvě, nebo zvláštním prohlášením, k této smlouvě hlásí, vyjma strany Euskal Herritarrok, která jakožto strana s ETA provázaná, ji odsoudit odmítla.²¹⁴

Stojí za připomenutí, že rok 2000 byl ve Španělsku velmi bouřlivý i z důvodu konání celošpanělských parlamentních voleb. Ty nakonec s komfortním náskokem

²⁰⁹ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 30-31.

²¹⁰ SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. Analyzing temporal variation in the lethality of ETA. s. 615.

²¹¹ Thousands march against ETA. BBC News. [online] [cit. 28.2.2014]. Dostupné z:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/842127.stm>

²¹² ETA asesina en Vitoria al dirigente socialista Fernando Buesa y a su escolta de la Ertzaintza. El País. [online] [cit. 28.2.2014]. Dostupné z:

http://elpais.com/diario/2000/02/23/espana/951260437_850215.html

²¹³ La dictadura del terror. Acuerdo por las Libertades y contra el Terrorismo. El Mundo. [online] [cit. 28.2.2014]. Dostupné z: http://www.elmundo.es/eta/documentos/pacto_libertades.html

²¹⁴ La dictadura del terror. Las Caras de Batasuna. El Mundo. [online] [cit. 27.2.2014]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/eta/entorno/batasuna.html>

vyhrála Aznarova Partido Popular, jejíž přístup k ETA je tradičně striktně odmítavý. O to je ještě překvapivější, že strana skončila na druhém místě v regionu Baskicka, a výzvy nacionalistů k bojkotu voleb tak přišly vniveč. Organizace na situaci kolem voleb reagovala tvrdě, dvěma na sobě nezávislými smrtelnými útoky v ten samý den, které se však dají označit jen jako bezúčelné násilí.²¹⁵ Obecně lze na výsledku voleb poukázat na výraznou změnu postoje baskických voličů v té době, kteří se do značné míry odklonili od podpory nacionalistických hnutí. Další ránu pro ETA znamenaly útoky 11. září 2011 v New Yorku, v důsledku čehož ještě více poklesla voličská podpora straně. Třetí velkou ranou pro nacionalistické strany a hnutí byla novela Zákona o politických stranách, kterou španělský parlament přijal v roce 2002, aby s jeho pomocí bylo možné rozpustit nežádoucí uskupení a omezit možnosti vzniku jejich případných následovníků. Tato opatření způsobila, že cca od roku 2003 již můžeme pozorovat jen velice nízkou míru intenzity násilí a teroristické činnosti ze strany ETA, která je střídána obdobími příměří (např. duben-červen 2005, březen 2006²¹⁶ – červen 2007).²¹⁷ Ovšem za celé toto období ETA nepřišla s žádnou progresivní strategií dalšího boje.²¹⁸ Po dalších vyjednáváních přichází v říjnu 2011 s definitivním vyhlášením konce ozbrojeného boje²¹⁹ a dohodou na postupné odzbrojování. K jednomu z kroků, které tomuto aktu náleží, dochází pod dohledem Mezinárodní ověřovací komise²²⁰ i v současné době, kdy ve Španělsku dohlíží na korektní průběh odzbrojování.²²¹

2.1.3 Srovnání vzniku a vývoje IRA a ETA

Je zřejmé, že kořeny obou organizací sahají do hluboké minulosti. Zatímco v irském případě jsou historické důvody nároku na připojení území a sebeurčení poměrně snadno exaktně doložitelné, v případě Baskicka je tento aspekt o mnoho složi-

²¹⁵ SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. s. 64.

²¹⁶ ETA declares ceasefire. BBC News. [online] [cit. 15.3.2014]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4833490.stm>

²¹⁷ OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. s. 6-7.

²¹⁸ SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. Analyzing temporal variation in the lethality of ETA. s. 616.

²¹⁹ Basque ceasefire declaration. BBC News. [online] [cit. 30.4.2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15395157> .

²²⁰ Mezinárodní ověřovací komise (International Verification Commission, IVC). IVC byla založena dne 28. září 2011 k ověření „trvalého, všeobecného a ověřitelného příměří“, dle prohlášení ETA ze dne 10. ledna 2011 a následného prohlášení o „definitivním ukončení násilí“ dne 20. října 2011. Od svého založení IVC průběžně ověřuje, že ETA svůj závazek skutečně plní. [online] [cit. 30.4.2014]. Dostupné z: <http://www.ivcom.org/en/home/> .

²²¹ Eta monitors 'working for peace' in Spain's Basque region. BBC News. [online] [cit. 30.4.2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26318697> .

tější. Baskicko historicky nebylo ustaveno jako samosprávný stát či větší územní jednotka a své nároky tak zakládá jen na kulturní, jazykové a fyziognomické odlišnosti. I tyto aspekty jsou však v odlišování jednotlivých národnostních identit klíčové.

Počátky nacionalismu ve formě, kterou známe i dnes, datujeme v obou případech do první čtvrtiny minulého století. Největší rozmach fungování obou organizací je taktéž obdobný, nastal v druhé polovině 20. století, přesněji řečeno zejména v 70. a 80. letech. Zatímco ETA se rozvíjela v podmínkách frankistického autoritářského režimu, IRA fungovala v demokratickém uspořádání. Obě organizace ve zmíněných obdobích měly do značné míry vliv na sociálně-politickou situaci v místě svého působení. Jak potvrzují mnozí odborníci, lze mezi nimi proto najít v jejich historickém vývoji mnoho shodných znaků. Z krátkého exkurzu o vzniku a vývoji organizací, který je uveden výše, je zřejmé, že případ IRA se vyznačuje určitými inherentními vlastnostmi, které irskému nacionalistickému hnutí umožnily vytyčit nový směr a strategii i po roce 1990, zatímco ETA už si po tomto období nedokázala stanovit jasnou strategii a vizi dalšího vývoje. Je možné, že tento odlišný vývoj mohl být způsoben různou rolí na mezinárodní úrovni, kterou tyto organizace sehrály. Konflikt v Baskicku se odvíjel bez významnější zahraniční intervence a důležitou roli v tomto kontextu sehrála jen Francie, již se záležitost bezprostředně dotýkala, kdežto na situaci v Severním Irsku působil tlak např. ze strany USA, které svého času tvořili i jakousi třetí, moderující, stranu konfliktu.^{222;223} Pravděpodobně právě tento aspekt mohl zůstat odborníky opomenut, když ve svých dřívějších pracích nedokázali předvídat významné změny a rozdílné směry, kterými se organizace v 90. letech vydají. Pro komplexnější pochopení tohoto rozdílu je třeba zhodnocení jednotlivých faktorů, které měly vliv na formování a fungování obou organizací. Tyto faktory proto v analýze následují a na jejich základě bude teprve možné poukázat na konkrétní odlišnosti.

²²² BELL, J. Bowyer. The Irish republican army enters an endgame: An overview. *Studies in Conflict*. 1995, vol. 18, issue 3, s. 153-174. DOI: 10.1080/10576109508435977. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=bf681e8b-fd2d-4065-a6cd-6e14ab4e616d%40sessionmgr115&vid=1&hid=101>. s. 159.

²²³ COCHRANE, F. Irish-America, the End of the IRA's Armed Struggle and the Utility of 'Soft Power'. *Journal of Peace Research*. 2007-03-01, vol. 44, issue 2, s. 215-231. DOI: 10.1177/0022343307075123. Dostupné z: <http://jpr.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0022343307075123>.

2.2 PROVÁZANOST IRA S POLITICKÝM SYSTÉMEM

2.2.1 *Provázanost IRA s politickým systémem*

Stranická soustava Severního Irsku je v rámci typologií těchto soustav naprosto abnormálním, výjimečným případem. Jedním z důvodů je periferní charakter území, částečně zapříčiňující druhý důvod, kterým je složení ze dvou jasně rozlišitelných subsystémů, označovaných Paulem Mitchellem (1995) „za „*etnický duální stranický systém*“ *charakterizovaný volební soutěží v rámci obou bloků, avšak nikoli mezi nimi.*“²²⁴ Subsystémy (bloky) jsou myšleny protestantsko-loajalistický a katolicko-nacionalistický, přičemž další uskupení nezapadající ani do jednoho z těchto vymezení mají v rámci severoirského politického systému zcela marginální význam.²²⁵

IRA je již tradičně spjata s jedinou politickou stranou, se Sinn Féin („My sami“), v rámci katolicko-nacionalistického subsystému. Sinn Féin je bezesporu nejvýznamnější politickou stranou z katolického tábora v Severním Irsku a jako taková se hlásí k radikálním názorům na oddělení od Velké Británie, ale na druhou stranu oficiálně podporuje závěry Belfastské dohody a proklamuje mír a dialog v provincii.²²⁶ Dohromady se prezentují jako jediní skuteční nositelé politické legitimacy Irsku, ač je pravdou, že přímá formální spojitost mezi nimi nikdy nebyla jednoznačně prokázána. Nicméně fakt, který se sice velice těžko dokládá, ale nelze ho přehlédnout, tedy že u mnoha představitelů se můžeme setkat se členstvím v obou organizacích, mluví za vše.²²⁷ Možná i proto, na rozdíl od španělského případu, irská spolupráce neprošla tak dramatickým vývojem. Sinn Féin vzniká v roce 1906 jako národní strana Irsku, která stejně jako IRA žádá osamostatnění od britské nadvlády. Ve svých počátcích je úzce spojena se jménem svého zakladatele Arthura Griffitha a po jeho smrti s Eamonem de Valerou, jedním z vůdců protibritského „velikonočního povstání“.²²⁸

²²⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. s. 71.

²²⁵ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velké Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998, 201 p. ISBN 80-859-5932-1. s. 119.

²²⁶ JUSTICE, Jeff Wm. *Of Guns and Ballots: Attitudes towards Unconventional and Destructive Political Participation among Sinn Féin and Herri Batasuna Supporters*. Nationalism and Ethnic Politics. 2005, vol. 11, issue 3, s. 295-320. DOI: 10.1080/13537110591005748. s. 298-299.

²²⁷ Příkladem může být Gerry Adams, předseda Sinn Féin od roku 1983, který podle většiny autorů (např. O'Brien, Coogan) zastával či zastává vysoké funkce i ve struktuře IRA.

²²⁸ Sinn Féin. Britannica. [online] [cit. 30.3.2014]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/546134/Sinn-Fein>

Současná podoba strany byla vytvořena v roce 1970, kdy se od původní Sinn Féin odštěpila „Prozatímní“ Sinn Féin, stejně jako v případě IRA došlo k odštěpení PIRA. Bezprostředním důvodem tohoto štěpení byl spor o otázku budoucnosti neuznávání politiky oficiálních parlamentních uskupení, ale skutečný důvod – stojící v pozadí – byl ideologický. Tradiční křídlo strany se začalo přiklánět k určitému druhu marxistické politiky, což se novátorskému křídlu nelíbilo, a proto se odštěpilo a nadále prosazovalo tvrdě nacionalistickou politiku.²²⁹ To napomohlo i většímu zviditelnění, prosazení strany ve veřejném prostoru a získání nových voličů. Do popředí se prosadil např. Gerry Adams, dodnes v podstatě nejvýznamnější postava irských nacionalistů. Tento vývoj byl stvrzen úspěchem Sinn Féin v regionálních severoirských volbách roku 1982 (zisk 10,1% hlasů) a také v britských parlamentních volbách, kde získali s velkým přispěním Gerryho Adamse dokonce 13,4% ze všech platných hlasů, což jen potvrdilo důležitou roli této vycházející hvězdy Sinn Féin. V následujících volbách sice došlo k určitému oslabení síly strany v celostátním měřítku, celkově se ale jejich pozice upevňovala a komunální volby v roce 1997 je opět posunuly na výsluní severoirské politické scény.²³⁰ Přestože strana působí jak v rámci irského, tak i severoirského politického systému a má své zástupce na komunální i parlamentní úrovni obou zemí, těžiště jejího fungování je v severoirském Belfastu.²³¹

Podle Coogana byla Sinn Féin přidělena role představitele vzdoru na jiných než militantních či teroristických frontách, a spolu s tím i několik funkcí, které nemá možnost IRA sama za sebe zajistit. Mezi ně patří například představování seriózní tváře republikanismu, všeobecná propagace jeho myšlenek v domácí i mezinárodní politice, hájení zájmů členů IRA a zajišťování fondů pro fungování ozbrojeného boje.²³² Obvykle bývá SF dokonce označováno jako politické křídlo IRA. K tomuto se vyjadřuje Anthony Richards, který označení považuje za nepřesné či dokonce zcela nesprávné a navrhuje výraz „politická fasáda“. Toto označení dle jeho názoru lépe vystihuje nerovnocenný vztah panující mezi vojenským (IRA) a politickým vedením (Sinn Féin), kdy „politická fasáda“ (Sinn Féin), je existenčně závislá na IRA a také z ní odvozuje svou ideologii. Označení politické křídlo v sobě implikuje vztah rovno-

²²⁹ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velké Británie a Severní Irsko*. s. 127.

²³⁰ *Ibid.*, s. 128-129.

²³¹ Sinn Féin. [online] [cit. 30.3.2014]. Dostupné z: <http://www.sinnfein.ie/representatives>.

²³² COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 467.

cennosti, ale politická fasáda odkazuje na stav, kdy je jedna organizace reálně řízena druhou. V severoirském případě tento vztah Richards potvrzuje faktem, že někteří bývalí členové IRA se stali členy Sinn Féin.²³³ Nejbližší socio-politické prostředí organizace ale neutvářela jen Sinn Féin, existovala i další sdružení a hnutí, která je podporovali, např. ženské ozbrojené křídlo, mládežnická organizace IRA a další.

2.2.2 *Provázanost ETA s politickým systémem*

Na rozdíl od předchozího případu, kdy oficiální politické strany a hnutí navázané na IRA byly či případně stále jsou významným subjektem i na celostátní úrovni, ve Španělsku je obecně role regionálních stran v celostátním stranicko-politickém spektru značně omezená.²³⁴ Další odlišnost oproti předchozímu případu při analýze provázanosti ETA s politickým systémem nalézáme ve skutečnosti, že ETA se etablovala v době frankistické diktatury, tedy v době kdy neexistovalo dodržování norm demokracického uspořádání a politického pluralismu. Jak uvádí Strmiska (2001), soudobý baskický systém politických stran se proto utvořil až v 70. letech po pádu diktatury a v omezené míře se pokusil navázat na politickou tradici z předválečné éry ukončené okupací Baskicka v roce 1937. Některé strany, jako např. Baskická národní strana (PNV, Partido Nacionalista Vasco) nebo Španělská dělnická socialistická strana (PSOE, Partido Socialista Obrero Español) měly možnost kontinuálně navázat, jiné, převážně levicově orientované, čerpaly alespoň ze zkušeností z protifrankistického odboje. Ty nakonec spolu s PNV, dle mnohých nejtradičnější baskickou nacionalistickou stranou, sehrály klíčovou roli v utváření celého baskického stranicko-politického systému.²³⁵

Od samého počátku je ETA propojena se stranami radikálně levicovými, nacionalistickými a separatistickými, přičemž v průběhu jejího vývoje, a zejména v prvních dvou desetiletích, dochází k mnohým rozkolům, štěpením a příklonu vzniklých odnoží k novým cílům dle ideově-programové orientace. Není možné na tomto místě zmínit úplně všechny. Strmiska (1998) však vyzdvihuje ze značného množství

²³³ RICHARDS, A. Terrorist Groups and Political Fronts: The IRA, Sinn Fein, the Peace Process and Democracy. *Terrorism and Political Violence*. 2001, vol. 13, issue 4, s. 72-89. DOI: 10.1080/09546550109609700.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550109609700>. s. 72-89.

²³⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. s. 361.

²³⁵ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 34.

politických formací z období přechodu Španělska k demokracii především Revoluční socialistickou lidovou stranu (HASI), Revoluční vlasteneckou stranu pracujících (LAIA-Bai) a KAS, neboli Socialistickou vlasteneckou koordinaci, zejména pro její úzké propojení s odnoží ETA-Militar.²³⁶ Vzhledem k poměrně nízké míře úspěšnosti a akceschopnosti takto rozdrobených stran v systému se zdá krok zformování volební koalice Lidové jednoty (Herri Batasuna, HB) v dubnu roku 1978 jako přirozený a nutný krok. Tento blok, jehož součástí byla mimo jiné i HASI a LAIA-Bai, se díky svému voličskému potenciálu (pohybujícím se okolo 18% odevzdaných hlasů) zařadil k nejsilnějším formacím po bok PNV a PSOE a v budoucnu se stal v zásadě politickou větví ETA.²³⁷

Na politické scéně se Herri Batasuna definitivně přihlásila k ETA během předvolební kampaně v roce 1996, když poslala videozáznam, kde vystupovali členové ETA, k odvysílání do televizních stanic. V reakci na to španělská justice a policejní složky zahájily vlnu represí, které předznamenaly konec koalice. Do dalších voleb v roce 1998 už šly části původní HB již jen jako součást další radikálně nacionalistické formace Baskických občanů (EH, Euskal Herritarok). K definitivnímu oficiálnímu zrušení Herri Batasuna pak došlo v červnu 2001 a obdobně Euskal Herritarok po neúspěchu ve volbách ve stejném roce ukončila činnost. Za nástupnické strany lze považovat jak Jednotu (Batasuna), tak i platformu Lidové jednoty.²³⁸ Batasuna mimo jiné udržovala kontakty s irskou Sinn Féin, která odsoudila snahu španělské vlády označit ji jako teroristickou organizaci.²³⁹ Nástupnické strany ale prošly ostrými spory ohledně návaznosti na předchozí uspořádání a reforma zákona o politických stranách, kterou připravil španělský parlament, znamenala jejich definitivní konec.²⁴⁰ Zákon v návaznosti na výzvu Evropské Unie k zapsání ETA na seznam teroristických organizací²⁴¹ upravil podmínky pro zakládání a rozpouštění politických stran v demokratickém politickém systému současného Španělska. Zákon vešel v platnost v

²³⁶ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 35-37.

²³⁷ *Ibid.*, s. 40.

²³⁸ *Ibid.*, s. 40-41.

²³⁹ JUSTICE, Jeff Wm. *Of Guns and Ballots: Attitudes towards Unconventional and Destructive Political Participation among Sinn Féin and Herri Batasuna Supporters*. s. 299-300.

²⁴⁰ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. s. 41.

²⁴¹ MVČR. Společný postoj rady, ze dne 27. prosince 2001, o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu. [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/spolecny-postoj-rady-ze-dne-27-prosince-2001-o-pouziti-zvlastnich-opatreni-k-boji-proti-terorismu.aspx> .

roce 2002 a v souladu s ním byla zakázána v březnu 2003 Batasuna a všechny její předchůdkyně.²⁴² Nástupcem, fungujícím dodnes, je uskupení Aralar, což je levicová nacionalistická strana vycházející z myšlenkového směru Batasuny s programem založeným především na nezávislosti Baskicka, socialismu a ekologii. V roce 2005 se s tímto programem dostala až do baskického parlamentu v rámci koalice regionálních stran.²⁴³ Mezi další organizace provázané s ETA patří například teroristická skupina pouličních bojů Haika (do r. 2000 známá jako Jarrai), asociace vedoucích členů Batasuny Udalbiltza-Kursaal, skupina iniciující pouliční boje Bai Euskal Herriari, asociace AEK propagující baskický jazyk a kulturu a další.²⁴⁴

2.2.3 Srovnání politické provázanosti IRA a ETA s politickým systémem

V rovině provázanosti obou organizací s politickým systémem panují poměrně velké rozdíly. Jednoznačně je zřejmé, že obě strany po celou svou existenci vždy měly oporu v nějaké oficiálně uznané politické straně, která jim do jisté míry poskytovala stabilní základnu pro prosazování svých cílů. Ale zatímco IRA byla po celou dobu své existence napojena v podstatě na jednu jedinou stranu – Sinn Féin (a později její odnož Prozatímní Sinn Féin), která navíc hraje jednu z rozhodujících rolí na politické scéně Severního Irsku, situace ETA je v tomto směru značně odlišná. IRA a SF se společně a nerozdílně považovaly za jediné legitimní představitele zastánců a bojovníků znovuoživení samostatné demokratické Irské republiky. I v jejich případě docházelo k dílčím odštěpením spřízněných frakcí (např. v letech 1986 a 1997), nicméně tyto akce již neměly zásadnější vliv na fungování a spolupráci organizací.²⁴⁵

Oproti tomu ETA byla v průběhu desetiletí spojována s různými politickými uskupeními a stranami v závislosti na ideologicko-politickém vývoji a štěpení jak vlastní organizace, tak i oficiálních politických uskupení, se kterými byla spojována. Regionalistickou stranou, která se ve svém programu zasazuje o autonomii Baskicka

²⁴² JUSTICE, Jeff Wm. *Of Guns and Ballots: Attitudes towards Unconventional and Destructive Political Participation among Sinn Féin and Herri Batasuna Supporters*. s. 296-300.

²⁴³ ARALAR. [online] [cit. 23.4.2014]. Dostupné z: <http://www.aralar.net/en/ideology/ideological-basis>.

²⁴⁴ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. Documento de Trabajo No. 53, Enero 2006. Catedrático de Economía Aplicada Instituto de Análisis Industrial y Financiero y Departamento de Economía Aplicada II Universidad Complutense de Madrid. 47 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: [http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_\(2\).pdf](http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_(2).pdf). s. 8.

²⁴⁵ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velké Británie a Severní Irsko*. s. 128.

je PNV, která ale funguje bez průkazného přímého napojení na ETA. Z velkého množství hnutí uvedených v odborné literatuře pravděpodobně nejvýznamnější přímo napojenou stranou byla Herri Batasuna, která se k propojení i veřejně přihlásila. Všechny tyto strany však byly reformou zákona o podmínkách pro zakládání a rozpouštění politických stran ve Španělsku v letech 2002 a 2003 zrušeny. Následovníkem, který funguje dodnes, je do jisté míry levicové nacionalistické uskupení Aralar. Vyjma PNV ale žádná ze stran nepožívala rozhodující moc na celostátní stranicko-politické úrovni.

Posledním důležitým aspektem ke srovnání v této části je existence jejich širších socio-politických spojenců v podobě podpůrných hnutí či sdružení. V tomto směru jsou si obě organizace velice podobné. Součástí těchto sítí jsou v obou případech mládežnická a ženská hnutí či jiné alternativní skupiny, které dohromady tvoří významný podpůrný prvek obou organizací a často jsou důležité i jako zdroj nových rekrutů.

2.3 FORMOVÁNÍ ČLENSKÉ ZÁKLADNY

2.3.1 Formování členské základny IRA

Bez ohledu na ideologické či jiné rozdíly mezi původní IRA a „Prozatímní“ IRA vychází členská základna této organizace ze stále stejných kořenů. Člen IRA je obyčejně hluboce nábožensky založený a loajální člověk, který je hrdý na historické dědictví své země a je plně odhodlán podílet se na rekatolizaci a znovu spojení celého ostrova v jeden stát. Zejména v dřívějších dobách mnozí z nich absolvovali čistě křesťanské katolické školy, kde irský jazyk ještě patřil mezi povinné předměty²⁴⁶ a současně velké množství z nich pocházelo z katolických ghett, kde kvůli diskriminaci ze strany protestantů vyrostli jako svým způsobem druhořadí občané v prostředí plném násilí a strachu.²⁴⁷

Členská základna dnešní IRA, nebo alespoň způsob, podle jakého formování užší základny probíhá víceméně dodnes, se objevil v 70. letech a měl společné čtyři jmenovatele - všichni členové měli rozsáhlé zkušenosti v organizaci, všichni měli propojení s dalšími rodinnými příslušníky nebo místní propojení s IRA, většinou

²⁴⁶ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. New York: Oxford University Press, 2003, 528 p. ISBN 978-0330493888. s. 26.

²⁴⁷ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 18.

všichni prošli alespoň krátkodobým uvězněním a zejména všichni byli katolíci.²⁴⁸ Co se týká sociálního postavení, většina rekrutů IRA pochází z venkova a nižší střední třídy, přičemž není neobvyklé, že následují své rodinné příslušníky nebo přátele, kteří již jsou součástí skupiny. Tento faktor je ve formování členské základy IRA velice důležitý a poměrně unikátní. Jen výjimečně se lze setkat s jiným případem teroristické organizace, kde by faktor rodinných či příbuzenských vazeb byl pro formování členské základny natolik klíčový, jako je v případě IRA.²⁴⁹ To potvrzuje i Bosi, který ve svém článku o výzkumu motivací jednotlivců pro vstup do IRA v letech 1969 -1972 uvádí, že „*co empiricky vychází z této studie je, že rodinná tradice v republikánském hnutí, silné ideologické motivy, ...provázanost s místní komunitou, státní represe, násilí ze strany loajalistů, cítění nutnosti obrany a odplaty...tvoří dohromady širokou škálu mechanismů, které vysvětlují, proč jednotlivci v Severním Irsku vstupovali do IRA.*“²⁵⁰ Příkladem může být Gerry Adams, který pochází z rodiny se skutečně silnými republikánskými kořeny - jeho otec a oba strýcové se poměrně významným způsobem podíleli na chodu IRA, další členové rodiny jsou provázáni s hnutím Fenian a Irish Republican Brotherhood a tak dále.²⁵¹

Nicméně drtivá většina členů, kteří se k IRA přidali na konci 60. let, v 70. a 80. letech, tento krok neudělala jen z rodinné tradice, ale v odpovědi na britskou diskriminaci a násilné akce ze strany Britů, kterým byli nuceni čelit. Emocionální i racionální část uvažování tak hrála stejně podstatnou roli a obě v tomto případě směřovaly pro členství v IRA.²⁵² O tom vypovídá i vyjádření jednoho člena IRA, které uvádí Alonso ve své práci: „*Byl jsem hodně pro-republikánský, aniž bych věděl, co republikánství doopravdy znamená. ... Skutečně hodně jsem se zajímal o všechny aktivity prováděné IRA a moje smýšlení bylo hodně proti britské, značně antiloajalistické, ale*

²⁴⁸ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 109.

²⁴⁹ ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. Washington, DC: IOS Press, c2006, xiii, 477 p. v. 11. s. 191.

²⁵⁰ „*What empirically emerges from this study is that family tradition in the Republican movement, strong ideological motives, ...local community networks, state repression, Loyalist violence, a sense of defence and revenge...compose an extensive range of mechanism that explain why individuals in Northern Ireland joined the PIRA.*“ IN BOSI, L. Explaining Pathways to Armed Activism in the Provisional Irish Republican Army, 1969-1972. *Social Science History*. 2012-08-06, vol. 36, issue 3, s. 347-390. DOI: 10.1215/01455532-1595390.

Dostupné z: <http://ssh.dukejournals.org/cgi/doi/10.1215/01455532-1595390> s. 376.

²⁵¹ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 109.

²⁵² ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. s. 194.

bylo to myšlení mladého muže.²⁵³ Jedna situace za všechny, které se průběžně opakovaly v 70. a 80. letech, a po kterých vždy řádově stoupaly počty členů IRA, nastala v lednu 1972, kdy britští vojáci zahájili palbu na skupinu neozbrojených demonstrantů v Belfastu a zabili čtrnáct civilistů. Incident se zapsal do historie jako „krvavá neděle“ a jak English uvádí, „*události jako je tato pravděpodobně přivede více mladých nacionalistů k členství v IRA než jakákoli jiná britská akce.*“²⁵⁴ Díky těmto událostem IRA nikdy nebyla nucena aktivně rekrutovat jednotlivce pro rozšiřování své členské základny - v reakci na jednání britské vlády se vždy našel dostatek takových, kteří sami velice stáli o to, aby se mohli stát členy.²⁵⁵ Vstupní proces nebyl nijak složitý, postačovalo složit přísahu věrnosti organizaci a bylo automaticky získáno plnohodnotné členství.

Až do konce sedmdesátých let se ale členy stávali pouze muži a byla to tedy výhradně mužská organizace. Byly na ni napojeny i ženy prostřednictvím spolku s názvem Cumann na mBan, ale bylo jim přidělováno provádění spíše nedůležitých či podřadných úkolů.²⁵⁶ To se změnilo po roce 1980, kdy byly tehdejší vůdcem Gerry Adamsem oficiálně pozvány k účasti na organizaci a od té doby začaly hrát v jejím rámci důležitou roli. Některé se dokonce dostaly i do vedoucích funkcí nebo k podílu na nebezpečných operacích.²⁵⁷

2.3.2 Formování členské základny ETA

Způsob formování členské základny a personální struktura organizace se v průběhu let proměňovaly nejen z hlediska generačního, ale rovněž psychologického. Motivace jednotlivců pro vstup do ETA se vždy proměňovala spolu s tím, jak docházelo ke změnám politické situace, nejpodstatnější byl ale vždy ryzí nacionalismus.²⁵⁸ Částečně se na tento fenomén zaměřovala studie Juana J. Linze a výzkum agentury Euskobarómetro, ze kterých vyplývá, že profil člena ETA a členské základny nelze sestavit bez hlubší znalosti celé problematiky. Výzkum představuje několik osobnostních typů, které se mezi členy ETA vyskytují, a jsou to patrioti, idealisté, zmani-

²⁵³ ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism.* s. 191.

²⁵⁴ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA.* s. 151.

²⁵⁵ WHITE, Robert W. *From Peaceful Protest to Guerrilla War: Micromobilization of the Provisional Irish Republican Army.* s. 1297.

²⁵⁶ COOGAN, Tim Pat. *The IRA.* s. 379.

²⁵⁷ *Ibid.*, s. 467.

²⁵⁸ ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism.* s. 190.

pulování fanatici, teroristé a zločinci; přičemž pojmy jsou užity volně bez bližší specifikace. Z výsledků pak vyplývá, že personální struktura ETA prošla profesionalizací a etablovala se v plném významu jako teroristická organizace, čehož si všimla i veřejnost.²⁵⁹ V odborné literatuře o terorismu ale často nalezneme upozornění, že formální struktura organizací se obvykle liší od struktury skutečné, což platí i pro ETA. ETA je především konceptem s velkým symbolickým podtextem a až ve druhé řadě se jedná o organizaci s jasným průběhem formování členské základny a fungováním organizované struktury.²⁶⁰

Ve dvacátých letech minulého století byla drtivá většina členů ETA etničti Baskové pocházející z malých měst nebo regionů, kde se ještě pro dorozumívání používala převážně baskičtina.²⁶¹ Sociálně tak na tom byli členové IRA a ETA velmi podobně, většina IRA pocházela z venkova a nižší střední třídy a stejně tak příslušníci ETA obvykle patřili do střední či nižší sociální skupiny. Podobnost lze nalézt i v užití rodného jazyka, kdy perfektní znalost baskičtiny byla i jednou z podmínek pro vstup do ETA. Ne všichni ale touto znalostí vládli, a proto spolu s výcvikovými tábory pro výuku způsobu boje a používání zbraní organizace pronajímala i prostory pro intenzivní výuku jazykových kurzů baskičtiny.²⁶² Další podobnost spočívá v genderovém rysu ETA, kdy podobně jako u IRA se jednalo až na výjimky o čistě mužskou organizaci. Role žen byla v očích vedoucí kliky organizace doma, jako žen v domácnosti, a při nábořech nových členů na ně prakticky nebyl brán zřetel.²⁶³ Na tomto místě je třeba poznamenat, že přístup vůdců ETA se v této otázce – na rozdíl od jejich irských protějšků – nikdy nezměnil.

Ve věci náboru nových členů ale vždy ETA vykazovala vysokou míru aktivity, schopnost neustále rekrutovat nové členy je pro přežití organizace zásadní. Vzhledem k diskriminačním praktikám vůči baskickému etniku během Francovy éry to ale nebylo pro organizaci příliš složité. Zvláště mladí lidé pocítující značnou nelihost vůči stávajícím pravidlům byli pro náboráře ETA snadným cílem. Sami se sdružovali do skupin a studentských klubů, ze kterých se poté etablovali do samotné or-

²⁵⁹ GUNTHER, Richard a José R MONTERO. *The politics of Spain*. s. 202.

²⁶⁰ DOUGLASS, W. A.; ZULAIKA, J. (1990). On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, s. 238-257. ISSN 1475-2999. Str. 248.

²⁶¹ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. Madison, Wis.: University of Wisconsin Press, 1984. ISBN 02-990-9650-5. Str. 144.

²⁶² *Ibid.*, s. 145-147.

²⁶³ *Ibid.*, s. 144.

organizace.²⁶⁴ Dalším neméně podstatným způsobem je nábor prostřednictvím personální sítě. Personální síť funguje tak, že běžný spolupracovník ETA má někoho ze svých blízkých např. ve vězení, nebo jiným způsobem on či jeho okolí pocítí dopad státních represí. Pak je velmi pravděpodobné, že takový člověk sám vstoupí do organizace.²⁶⁵ Dlužno však podotknout, že proces rekrutování nebyl úplně jednoduchý a především byl značně zdlouhavý. Organizace se tím snažila vyhnout dvěma velkými rizikům, kterým obvykle organizace tohoto typu čelí, a těmi je zaprvé riziko získávání neschopných jednotlivců a za druhé větší možnost infiltrace ze strany bezpečnostních sil či jiného protivníka.²⁶⁶ Noví rekruti zpočátku dostali jen velice málo indicií, ale byli jim přiděleny drobné úkoly, po jejichž úspěšném splnění měli možnost získat i složitější a váženější kompetence. Proces byl navržen tak, aby nováček byl ze začátku nucen organizaci více dávat než dostávat, věnovat jí mnoho času a energie, což v něm nevyhnutelně utvořilo silnější mentální a emocionální pouto, které mu znesnadňovalo případné ukončení činnosti v rámci organizace. Navíc to obvykle poskytovalo ETA dostatek možností k sebrání kompromitujícího materiálu, který měl dostatečný vyděračský potenciál na udržení nováčka ve vlastních řadách. Odhaduje se, že celý proces od prvního kontaktu až po plnohodnotné členství trval obvykle zhruba jeden rok.²⁶⁷

Existují prameny, které dokládají, že v 70. a 80. letech se počty členů ETA pohybovaly v řádu stovek, což se mohou zdát relativně nízké čísla, způsobená tím, že ne všichni Baskové chtěli být součástí organizovaného odporu.²⁶⁸ Na rozdíl od IRA, kde se vždy stovky Irů připojili např. v reakci na konkrétní diskriminační akci, Baskové vyjma vzdání se mateřského jazyka ve prospěch španělštiny nebyli jinak výrazně perzekuováni, nepotýkali se s diskriminací v oblasti bydlení, školství či zaměstnání tak jako katolíci v Irsku. Z toho vyplývá, že rozhodnutí vstoupit do ETA bylo dáno více osobními pohnutkami, příp. spojením se stávajícími příslušníky ETA a začleněním se tak do jisté sociální skupiny.²⁶⁹ To ukazuje na další rozdíl oproti IRA, kde je členství v podstatě celorodinnou záležitostí. ETA tímto způsobem nefungovala, ob-

²⁶⁴ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 154.

²⁶⁵ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2009). *The Persistence of Nationalist Terrorism: The Case of ETA*. s. 77.

²⁶⁶ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 246.

²⁶⁷ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 156-157.

²⁶⁸ *Ibid.*, s. 221.

²⁶⁹ ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. s. 198.

vykle o členství nevěděla ani rodina a nejbližší přátelé, kteří se to dozvěděli jen v případě zatčení nebo smrti daného příslušníka. ETA také nebyla nutně záležitostí na celý život a právě udržení vnitřní soudržnosti je jeden z klíčových problémů ETA prolínající se celou její historií. Ač odchodu předchází minimálně stejně tak složitý proces jako příchodu k organizaci, mnozí členové unavení z nestabilního a nebezpečného života člena teroristické organizace se o něj pokoušeli.. Často však bývalí členové skončili jako příští cíle útoků organizace a byli zabiti bývalými spolubojovníky, zřejmě ze strachu z prozrazení.²⁷⁰ De la Corte Ibáñez dokonce zmiňuje, že tyto nátlakové metody či dokonce osobní likvidace často mohou sloužit i jako odstrašující příklad pro ostatní.²⁷¹

2.3.3 Srovnání formování členských základů IRA a ETA

Je zřejmé, že nelze nalézt jedinou teorii, která by adekvátně vysvětlovala, proč se lidé stávají součástí IRA nebo ETA, ale mluvíme zde o souboru poměrně běžných faktorů. Z analýzy formování jejich členských základů vyplývá, že obě organizace rekrutovaly do svých řad především mladé aktivisty, které spojovala víra, že násilí je tou nejlepší cestou k dosažení jejich nacionalistických cílů. Členství v organizaci naplňovalo jejich očekávání sociálního zařazení a posílení kolektivní identity, společně se sdílenou nenávistí vůči cílům jejich násilí.²⁷² Další paralelou je fakt, že se jednalo zejména o příslušníky nižších sociálních vrstev.

Na druhou stranu z tohoto srovnání vyplývá mnoho rozdílů, které ve výsledku oba procesy formování značně odlišují. Zatímco v případě IRA se jednalo o zcela dobrovolné připojení k organizaci za účelem své obrany a obrany své komunity proti násilným útokům ze strany protestantů, v případě ETA byl proces přijetí do skupiny nesrovnatelně složitější. Právoplatným členem IRA se člověk mohl stát ihned a považoval to v jistém smyslu za čest (ať už svoji vlastní, nebo čest své rodiny), ale získání členství v ETA byl poměrně náročný a zdoluhavý proces trvající okolo jednoho roku, na kterém bylo třeba se aktivně podílet a prokázat tak svůj skutečný úmysl. Další již naznačený rozdíl spočívá ve faktu, že členství IRA je v podstatě otázkou dědičné rodinné tradice a cti, zatímco o členství příslušníka ETA ve většině případů

²⁷⁰ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 164-165.

²⁷¹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 261-262.

²⁷² ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. Washington, DC: IOS Press, c2006, xiii, 477 p. v. 11. s. 188-189.

nevěděla ani nejbližší rodina a dozvěděla se to pouze v případě uvěznění nebo zabití dotyčného. Poslední markantní rozdíl vyplývá z délky členství v organizaci, kdy v případě IRA se jedná v podstatě o celoživotní záležitost, ale v případě ETA dochází z nejrůznějších důvodů po určitém čase k odchodu členů ze skupiny.

2.4 FUNGOVÁNÍ VNITŘNÍ STRUKTURY

2.4.1 *Fungování vnitřní struktury IRA*

IRA je hierarchicky řízená organizace v podstatě vojenského charakteru, jejíž uspořádání bylo inspirováno strukturou britské armády. V původní struktuře se nacházelo na vrcholu vojenské hierarchie tzv. všeobecné armádní shromáždění (General Army Convention, GAC), tvořené delegáty jednotlivých brigád a dalších sekcí. Do konce 60. let se GAC scházelo v podstatě pravidelně, ale později se z bezpečnostních důvodů sešlo již jen sporadicky.²⁷³ GAC bylo voleno Vojenským výkonným výborem (Army Executive), který volil i Vojenskou radu (Army Council), která měla kontrolu nad každodenním životem armády. Na regionální úrovni byla organizace rozdělena do dvou velitelství spadajících právě pod Vojenskou radu - Severní velitelství (Northern Command) s působností v provincii Ulster a Jižní velitelství (Southern Command) pro zbytek Irska.²⁷⁴

Úspěchy britské armády v druhé polovině 70. let v akcích proti organizaci a v infiltrování se do jejích struktur vedlo kromě změny strategie boje i k téměř nezbytné změně organizační struktury. První změna odráží vztah skupiny se stranou Sinn Féin. Ačkoli IRA a Sinn Féin byly dvěma nezávislými subjekty, můžeme je v podstatě považovat za politické a vojenské křídlo téhož hnutí.²⁷⁵ Kromě toho, že mnoho členů obou organizací se vzájemně prolínalo, tak již od 40. let je Sinn Féin oficiální politické křídlo IRA.²⁷⁶ S tím souvisí i fakt, že vedení IRA od své proměny v 70. letech dodržuje zvyk rezervovat jedno místo v armádní radě pro vůdce Sinn Féin. Což ale nic nemění na tom, že Sinn Féin byla vždy podřízena rozhodnutím IRA.²⁷⁷ Druhá provedená změna se týkala nutné proměny organizační struktury. V roce 1976 si vel-

²⁷³ BELL, J. *The IRA, 1968-2000: analysis of a secret army*. rev. 3rd ed. Portland, OR: Frank Cass, 2000, xx, 351 p. ISBN 07-146-8119-9. s. 148.

²⁷⁴ BELL, J. *The IRA, 1968-2000: analysis of a secret army*. s. 150.

²⁷⁵ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 24.

²⁷⁶ *Ibid.*, s. 74.

²⁷⁷ MOLONEY, Ed. *A secret history of the IRA*. 1st Norton pbk. New York: W.W. Norton, 2003. ISBN 03-933-2502-4. s. 78-79.

ká rozvětvenost organizace, znamenající zvýšenou hrozbu průniku do jejích struktur ze strany britských bezpečnostních složek, vyžádala nový model struktury. Tato struktura je detailně vyobrazena v příloženém grafu pojmenovaném „Velitelská struktura Prozatímního křídla IRA“, převzatá z publikace Brendana O'Briena.²⁷⁸ V rámci nové struktury bylo částečně upuštěno od tradičního armádního modelu a základními funkčními jednotkami se staly malé buňky, takzvané „jednotky aktivní služby“ (Active Service Units, ASU). Tyto úzce specializované jednotky sestávající se optimálně ze čtyř členů (v praxi čtyř až osmi) byly hlavními bojovníky v ozbrojených akcích.²⁷⁹ V rámci těchto jednotek měl pouze jeden kontakt na vyššího velitele, což snižovalo možnost škod v případě zatčení některého z členů buňky.²⁸⁰ Zároveň se vyplatilo i jinde, protože pro Brity přestalo být účinné nasazení agentů do vlastní struktury IRA – v současném nastavení bylo značně obtížné infiltrovat její vyšší velení. Navíc jednotky byly na sobě navzájem nezávislé a členové neznali detailně příslušníky jiných jednotek.²⁸¹ Všechny jednotky ASU spadaly pod velení na brigádní úrovni (nejvyšší organizační jednotka na určitém území), odkud dostávaly rozkazy. Paralelně s touto strukturou fungovala i část původní, kdy se dobrovolníci v dané lokalitě soustředili vedle ochrany daného území na přechovávání a distribuci zbraní jednotkám ASU.²⁸² Kontrola těchto jednotek podléhala pod Severní velitelství (Northern Command) s působností v provincii Ulster a Jižní velitelství (Southern Command) pro zbytek Irska, což zůstalo obdobné jako v minulosti.²⁸³ Severní velení mělo na starost zejména finance, zpravodajské služby, bezpečnostní služby a výcvik, zatímco jižní velitelé byli zodpovědní za zásobování, techniku, propagaci a operační oddělení. Tato velitelství pak podléhala vrchnímu velení a prozatímní vojenské radě (Provisional Army Council). Pro snazší přehlednost níže přikládám grafické zobrazení celé vnitřní velitelské struktury IRA.

²⁷⁸ Graf zobrazuje strukturu organizace ve druhé, proměněné fázi, která bývá v literatuře označována jako PIRA a pro potřeby této práce je pozměněna na IRA.

²⁷⁹ Například některé jednotky se soustředily na bombové útoky, zatímco jiné prováděli cílené atentáty. ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 198.

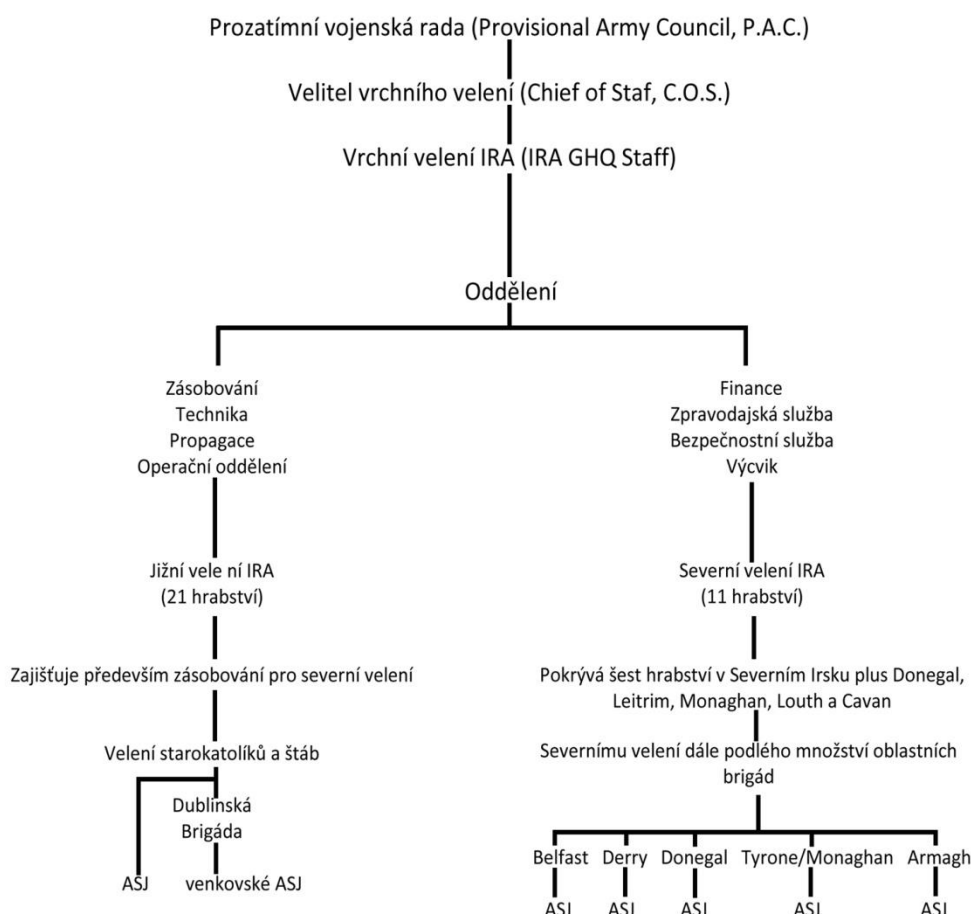
²⁸⁰ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 465.

²⁸¹ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 213.

²⁸² COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 466.

²⁸³ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 212.

Velitelská struktura Prozatímního křídla IRA

Zdroj: O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 97.

Tato struktura fungující bez větších změn od roku 1976 prakticky dodnes se ukázala jako velmi efektivní. Dokazuje to jednak její stálost, tak i vyjádření britské armády, která několikrát ve svých dokumentech a prohlášeních připustila, že IRA je profesionálně organizovaná, vlastní dostatečný arzenál zbraní a disponující takovým počtem členů, takže je zcela vybavena pro dlouhodobou ozbrojenou činnost.²⁸⁴ Počet aktivních členů IRA byl v době největší činnosti před výše popsanou proměnou v sedmdesátých letech odhadován okolo 1500, ale právě přeměnou struktury byly počty členů značně redukovány. Neméně zajímavá poznámka o hierarchické struktuře vedení IRA je, že hierarchická struktura organizace byla zachována i ve věznicích, kde se nadále odehrávaly některé podstatné okamžiky bojů, a členové zů-

²⁸⁴ BELL, J. *The IRA, 1968-2000: analysis of a secret army*. s. 137-139.

stávali pod dohledem vedení IRA.²⁸⁵ Tomuto tématu se velice podrobně věnuje Claire Delisle ve své dizertační práci, kde mimo jiné dochází k závěru, že „*vězení bylo klíčovým místem, se kterým byla hierarchická povaha IRA úspěšně konfrontována, což umožnilo, že začala být více otevřená změnám...i když to není jediný zdroj, vězeňský odpor bylo jedinečné místo, kde se vůdcovství učilo, opakovalo a cvičilo.*“²⁸⁶

2.4.2 Fungování vnitřní struktury ETA

Jak uvádí de la Corte Ibáñez, struktura organizace ETA byla taktéž v podstatě hierarchická a měla dvě úrovně řízení.²⁸⁷ Nejvyšší vedení zastával výkonný výbor, který se skládal z osmi vůdcůkontrolujících tři nejpodstatnější oblasti - vojenskou, ekonomickou a politickou.²⁸⁸ Na druhém stupni se už nacházeli další v podstatě vedoucí členové, kteří byli pověřováni konkrétními úkoly od výkonného výboru a byli jím kontrolováni. Tento stupeň se skládal zhruba ze 70 lidí. Mezi ně bylo rozděleno území Baskicka na jednotlivé oblasti, které měli sami pod kontrolou. Uvádí se, že zde bylo kolem 110 - 200 aktivních buněk skládající se z 3 - 5 aktivistů. V rámci této struktury mohli řadoví členové ETA vykonávat tři možné funkce, které také do jisté míry určovaly jejich hierarchii v rámci organizace. První funkcí byli uvolnění neboli ilegální bojovníci, kteří figurovali na seznamech bezpečnostních složek. Za svou činnost obvykle dostávali plat a měli možnost se podílet na důležitých rozhodnutích organizace a na ozbrojených akcích. Naopak legální členové, další možná funkce, nebyli policii známi, což jim umožňovalo žít běžný život, mírně se lišící dle míry jejich závazku vůči ETA. Obvykle pomáhali ve zpravodajské práci („spojky“) nebo působili jako kurýři („schránky“). Poslední funkcí byli spolupracovníci, kteří tvořili podpůrné jednotky a zabezpečovali veškerý servis typu zásobování potravinami a oblečením, shánění úkrytů nebo falešných dokumentů. Také měli částečně na starost nábor nových členů.²⁸⁹

²⁸⁵ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 228.

²⁸⁶ „*Prison was a key site where the hierarchical nature of the IRA was successfully challenged which enabled it to become more open to change. ... While not the only resource, prisoner resistance was a very significant place where leadership was learned, relearned and practiced.*“ IN DELISLE, Claire. *Leading to Peace: Prisoner Resistance and Leadership Development in the IRA and Sinn Fein*. Department of Criminology, Faculty of Social Sciences, University of Ottawa, 2012, 327 p. s. 292-293.

²⁸⁷ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 223.

²⁸⁸ *Ibid.*, s. 226.

²⁸⁹ *Ibid.*, s. 223.

Současná vnitřní organizační struktura je nadále hierarchicky uspořádaná a vychází z vojenské větve, která kontroluje větev politickou.²⁹⁰ Organizační struktura zahrnuje mnoho součástí, mj. logistiku, nábor a výcvik i přeshraniční vojenské akce. K tomu se v literatuře často připočítávají i mládežnické organizace, sdružení na podporu vězňů a další spřátelené zájmové skupiny. Vztahy s těmito skupinami jsou ze strany ETA čistě vertikální, jsou organizaci podřízeny.²⁹¹ Což je i případ politické strany Herri Batasuna (Lidová jednota, HB), založené roku 1978, od té doby tvořící politickou část ETA, která je podřízena jejím rozhodnutím. V současné době je struktura ETA dle odhadů tvořena 3 hlavními divizemi – ekonomickou, vojenskou a politickou – které jsou ale dále rozděleny do celkem 11 subdivizí. Vychází tak z původního výše popsaného uspořádání, k jehož proměně došlo po neúspěšném jednání s vládou a obnovení ozbrojené akce v roce 2007. Hlavní motivací pro tento krok bylo posílení celé struktury, ke které dle postoje ETA vedla nejlepší cesta přes dekoncentraci organizace. ETA je dále organizovaná do menších skupin, jejichž úkolem je koordinovat operace v rámci určité geografické oblasti, stejně jako tomu bylo v minulosti. Formálně tedy neexistuje jediný lídr ETA, přestože v praxi může tato role připadnout toho času vůdčí osobnosti. Příkladem může být Mikel Garikoitz Aspiazu Rubina, zvaný Txeroki, který stál v čele vojenské divize od roku 2002/2003 do roku 2008.²⁹² Obdobně jako v případě IRA, ETA v rámci dekoncentrace dosáhla velice nízké interakce mezi vedením a řadovými členy v rámci jednotek na oblastní úrovni a v podstatě odstranila praxi společných setkávání, která se také ukázala jako příliš riziková.²⁹³ Naopak z předchozí doby zachovala rozdělení svých členů dle funkce, kterou vykonávají, tj. výše zmínění legální členové, nelegální a spolupracovníci. Grafické zobrazení vnitřní struktury ETA je pro větší přehlednost také uvedeno, a je převzato z práce Roberta Clarka, *The Basque Insurgents*.

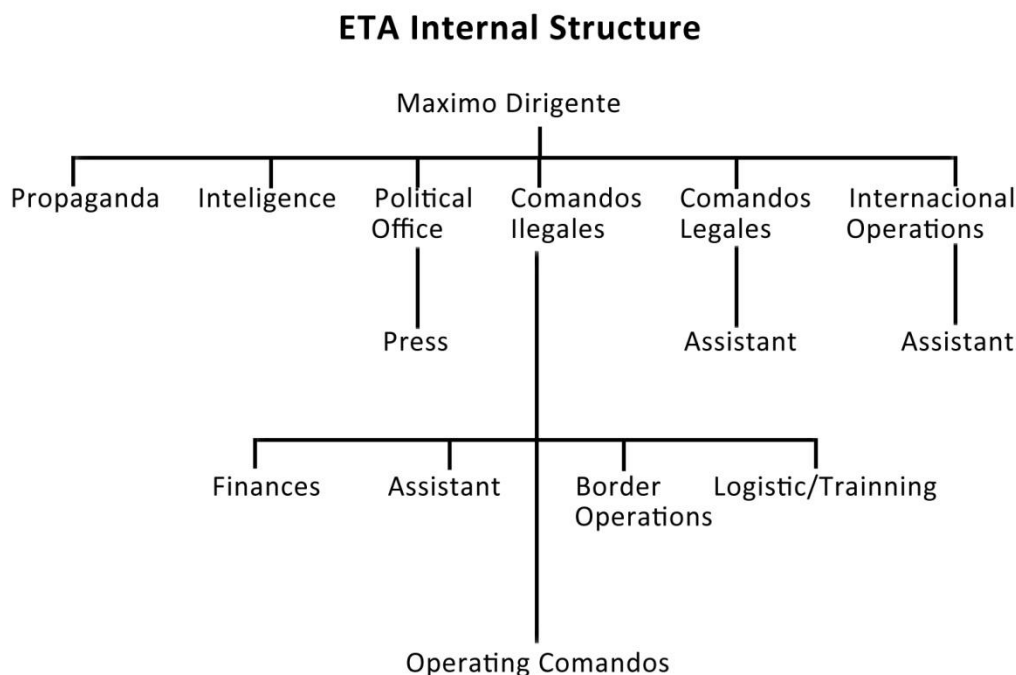
²⁹⁰ OLMEDA, J. A. (2011). ETA Before and After the Carrero Assassination. *Strategic Insights*, Vol. 10, Issue 2, s. 3-16. ISSN 1449-3993. s. 6.

²⁹¹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 226.

²⁹² Txeroki la autentica cara de ETA. *TeleMadrid*. [online] [cit. 4.3.2014]. Dostupné z: <http://www.telemadrid.es/noticias/nacional/noticia/txeroki-la-autentica-cara-de-eta>.

²⁹³ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 228.

Příloha č. 4: Velitelská struktura ETA (graf)

Zdroj: CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. Madison, Wis.: University of Wisconsin Press, 1984, xx, 328 p. ISBN 02-990-9650-5. s. 213.

V rámci posledního podstatného bodu týkajícího se vnitřní struktury organizace, tj. k určení přibližné velikosti ETA, je potřeba rozlišovat tzv. tvrdé jádro, složené z vedení a ozbrojených jednotek ETA (tzv. commandos), a širší základnu spolupracovníků, kteří organizaci nejrůznějšími způsoby pomáhají. Obvykle se odhady shodují, že jádro ETA nikdy nepřesáhlo počet 500 členů, přičemž v průběhu času má toto číslo klesající tendenci. Například kolem roku 1978 se toto číslo pohybovalo mezi 300-350 členy. Sánchez-Cuenca odhaduje, že v současné době může tvrdé jádro tvořit maximálně 100 lidí.²⁹⁴ Nejširší je pak podpůrná síť, k níž může patřit odhadem až dalších 2000 členů. A zdaleka nejrozsáhlejší je základna sympatizantů, jejichž počet můžeme pouze přibližně odhadovat na základě výsledků regionálních voleb nebo oficiálních průzkumů, jejichž výsledky jsou rozebrány v následující kapitole v části věnující se vnější podpoře organizace. Obecně lze přesná čísla vzhledem k různým stupňům angažovanosti stávajících členů a složitému, neustávajícímu náboru nových rekrutů, jen těžko přesně určit.

²⁹⁴ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2009). *The Persistence of Nationalist Terrorism: The Case of ETA*. s. 9-10.

2.4.3 Srovnání fungování vnitřních struktur IRA a ETA

Teroristické organizace mohou v průběhu své existence vykazovat jak znaky spontánního společenského hnutí, tak i organizovanou, hierarchicky uspořádanou formu fungování.²⁹⁵ Většina organizací ostatně postupným vývojem přejde od spontánního hnutí k vytvoření efektivní struktury pro své fungování, nebo zanikne.²⁹⁶ Strukturu různých organizací můžeme rozlišit podle úrovně specializace - ve větších celcích dochází k profilaci potřebných oddělení se specifickou odpovědností za jednotlivé části činnosti, např. za strategické řízení, nábor členů, provádění atentátů, politické a ekonomické záležitosti a další – zatímco v rámci malých celků není nutné k tomuto rozlišení dospět. Další rozlišení může spočívat ve stupni formálnosti, kterou organizace vykazují – ty menší zpravidla mívají velmi slabě zakotvená pravidla vnitřní struktury, zatímco ty větší se mohou blížit až k vojenskému modelu disciplíny. Poslední zkoumané rozlišení je v otázce stupně decentralizace organizace, tj. procesu přijímání strategických rozhodnutí. Centralizace je dle De la Corte Ibáñeze maximální v hierarchizovaných strukturách a naopak minimální ve strukturách s demokratickými rysy a nízkou mírou vertikální členitosti.²⁹⁷ Autor dále upozorňuje, že formální struktura často plně nereflektuje skutečnou strukturu organizace, protože lidský faktor má silný vliv na možné proměny v této věci.

Z výše provedené analýzy je zřejmé, že mezi fungováním vnitřní struktury zkoumaných organizací jsou mnohé podobné znaky. Obě organizace dosahují vysoké úrovně hierarchizace, specializace a poměrně značné míry formálnosti. Obě postupem času dospěly k rozdrobení organizace do buněčné struktury, která ale přesto zůstala centralizovaná a zodpovědná nadřízené osobě, ať už v rámci územního celku nebo odvětví činnosti. Dále také mají obě navázané další spřátelené hnutí, sdružení a skupiny bojující za stejný cíl, které jsou jim podřízeny. Stejně tak jsou jim v zásadních rozhodovacích pravomocích podřízeny politické strany, které jsou s nimi propojeny.

Nicméně jsou mezi nimi i některé podstatné rozdíly. První je, že v prostředí ETA se navzdory formální struktuře obvykle vyprofiluje jeden silný vůdce, který následně skupinu řídí. Zatímco v IRA, ač má také ve své historii bezesporu silné

²⁹⁵ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories.* s. 215.

²⁹⁶ *Ibid.*, s. 218.

²⁹⁷ *Ibid.*, s. 219-221.

vůdčí osobnosti, které se staly tváří organizace, není toto natolik zřejmé a IRA je převážně řízena skupinou lidí patřících do prozatímní vojenské rady (PAC). Druhým rozdílem je, že v PAC, tedy nejvyšším rozhodovacím orgánu IRA, bylo vždy rezervováno jedno místo pro vůdce jejich politického křídla, pro Sinn Féin. Politická křídla ETA, ať už to byla Herri Batasuna či jiné, však nikdy neměli významější vliv na rozhodovací procesy v rámci teroristické organizace. Další rozdíl je možné spatřovat k silné inklinaci příslušníků IRA k dodržování hierarchických struktur v jakémkoli případě, tj. i ve vězení. Na druhé straně, tento aspekt v rámci ETA vůbec nefiguruje. Poslední výrazný rozdíl lze spatřovat ve velikosti obou organizací, kdy IRA dosahovala výrazně vyšších počtů členů, než ETA.

2.5 VNĚJŠÍ PODPORA A OTÁZKA FINANCOVÁNÍ

2.5.1 *Vnější podpora a financování IRA*

V otázce financování byla IRA po většinu své historie alespoň částečně závislá na zahraniční pomoci. Vlastními silami zajišťovala peníze prostřednictvím loupeží, vydíráním a (většinou nelegálním) obchodováním. Nelze jívšak upřít, že byla vždy schopná si z těchto různorodých zdrojů zajistit příjem zhruba 3 - 7 miliónů liber ročně. V samotném Severním Irsku byly zdrojemtěchto nemalých příjmů jak ozbrojené loupeže a vydírání, tak i legální (či nelegální) podnikání jako taxislužby, kluby, videopůjčovny a další. Legální podniky také poskytovaly příležitost k praní špinavých peněz pocházejících z nezákonné činnosti. Finanční prostředky ze zahraničí plynuly především od libyjské vlády a od občanů USA irského původu. Nelze ovšem opomenout, že oba tyto zahraniční zdroje od devadesátých let začaly ztrácet na významu.²⁹⁸

Od 70. do 90. let však tyto finanční zdroje hrály podstatnou úlohu. Štěpení IRA v roce 1969 a následný vznik skupiny, kterou se tato práce zabývá, se potýkal se značným nedostatkem zbraní a peněz. Prvním a nejdůležitějším úkolem nových lídrů proto bylo získání potřebných finančních prostředků a zbraní na provoz organizace a vedení bojů.²⁹⁹ Obratem začaly být finance získávány prostřednictvím již zmíněných loupeží, vydíráním vlivných a majetných osob a obchodováním, které obnášelo nejen víceméně legální část, ale i obchod s drogami. Narkotika však organizaci sloužila čistě jako zdroj příjmů, nedistribuovala je v rámci svého území. Již od počátku 70. let

²⁹⁸ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 115-117.

²⁹⁹ *Ibid.*, s. 115-117.

spolu s protestantskými vůdci jasně deklarovala, že jejím cílem je vyčistit Belfast a další oblasti od všech drogových dealerů a ochránit tak obyvatelstvo od jejich nepříznivého vlivu. Situace se částečně proměnila až po roce 1990, kdy se od organizace odštěpily menší skupiny a s vidinou vlastního profitu začaly drogy distribuovat a prodávat i v rámci dříve „zakázaných“ území.³⁰⁰

V kategorii finančních zdrojů přicházejících ze zahraničí sehrála největší roli početná irská komunita v USA, která byla vůči IRA většinou loajální a štedrá. Klíčovou roli na počátku, v letech 1970 – 1980 sehrál muž jménem George Harrison, zarytý republikán, který vytvořil v USA tajnou síť, prostřednictvím které dodával IRA zbraně a další vybavení.³⁰¹ Současně byla v roce 1969 v New Yorku založena organizace Irish Northern Aid Committee (Severoírská komise pomoci, NORAIID)³⁰², která zastřešovala zejména dodávky finančních zdrojů pro republikánské hnutí.³⁰³ Na druhé straně vždy popírala, že by byla zapojena do poskytování aktivní pomoci pro IRA. Navzdory tomu ji v roce 1977 americká vláda začala vést jako agenta IRA. Podle vládních dokumentů organizace vybrala mezi lety 1970 – 1986 na 3 miliony dolarů od pracujících v irsko-amerických komunitách.³⁰⁴ Podpora vždy narůstala, zvláště po událostech typu „Bloody Sunday“ nebo vězeňských hladovkách.³⁰⁵ Během 80. a 90. let ale NORAIID procházel krizí v souvislosti s názorovým štěpením republikánských hnutí v Irsku, což ve výsledku zapříčinilo také štěpení, a tím vznik skupiny Přátel Sinn Féin (Friends of Sinn Féin).³⁰⁶

Další prostředky byly získávány díky Muammaru Kaddáfímu z Libye. Kaddáfí se nikdy netajil svým pohrdáním k britské vládě a v roce 1972 veřejně deklaroval svou podporu IRA.³⁰⁷ Ta prakticky spočívala především v dodávkách zbraní a finančních darech. Největší dodávky zbraní a výbušnin doputovaly k irským břehům v letech 1985 a 1986. Dohromady jen v tomto období čítaly odhadem 135 tun, včetně

³⁰⁰How the guns kept drugs out of Belfast. The Independent. [online] [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/how-the-guns-kept-drugs-out-of-belfast-1526802.html>.

³⁰¹ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 115-116.

³⁰² Irish Northern Aid Committee. [online]. [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: <http://inac.org/>.

³⁰³ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 116-117.

³⁰⁴ Curtis, Glenn E. and Karacan, Tara. *The Nexus Among Terrorists, Narcotics Traffickers, Weapons Proliferators, and Organized Crime Networks in Western Europe Federal Research Division Study*. Washington, D.C.: United States Library of Congress, 2002. 33p. [online]. [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: http://www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/WestEurope_NEXUS.pdf. s. 5.

³⁰⁵ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 116.

³⁰⁶CAIN. Irish Northern Aid Committee (NORAIID). [online]. [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/iorgan.htm#noraid>.

³⁰⁷ ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. s. 118-119.

věcí typu antihelikoptérových automatických systémů.³⁰⁸ Průběh a především význam těchto aktivit tajné službě a policii dlouho unikal, čímž IRA dostala šanci „*vzbrojit se větším množstvím zbraní a výbušnin lepší kvality než kdykoli předtím v historii.*“³⁰⁹ Zároveň z Libye putovala do Irska i finanční pomoc, která bývá odhadována až na 20 milionů dolarů v průběhu let 1968 – 1980.³¹⁰

V otázce vnější podpory Sánchez-Cuenca tvrdí, že organizace typu IRA jsou si velice dobře vědomy možných následků svého jednání právě ve vztahu k zpětné podpoře veřejnosti, a proto si cíle svých násilných činů velice pečlivě vybírají.³¹¹ A je pravdou, že IRA vždy měla tento fakt na paměti, a přestože se míra její vnější podpory v průběhu let proměňovala, vždy byla na vysokých hodnotách. Její míra je ovlivňována několika faktory. Za prvé je zde policejní úloha IRA, která na jedné straně riskovala životy mnoha jedinců a osudy jejich rodin, ale na druhé straně jejich činnost byla chápána jako služba veřejnosti, kterou ochraňovali. Role IRA jako obránce a ochránce katolické komunity zde byla zcela klíčová. Další byly historické krivdy podpořené soudobou diskriminační politikou ze strany protestantů, které plošně živily v příslušnících katolické komunity sounáležitost s IRA. A v neposlední řadě je zde velice podstatný faktor sociálních vazeb, které již byly popsány výše. Ať už členství, tak i podpora IRA bývá celorodinnou záležitostí, přičemž ne každý nový člen či podporovatel má pro svá stanoviska racionálnější důvody než ty, že ctí rodinnou tradici, případně se tímto krokem socializuje ve skupině svých vrstevníků. Tyto vazby na obou stranách severoirského konfliktu vždy hrály jednu z rozhodujících rolí a byly spoluzodpovědné za posilování společenských vazeb v rámci komunity a izolaci jedné komunity od druhé.

2.5.2 Vnější podpora a financování ETA

Určujícím rozdílem mezi financováním IRA a ETA je skutečnost, že ETA nikdy nebyla závislá na finanční podpoře ze zahraničních zdrojů. Vždy byla schopna si vydíráním exponovaných osob, loupežemi, obchodováním a získáváním peněz

³⁰⁸ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 119.

³⁰⁹ *Ibid.*, s. 121.

³¹⁰ Curtis, Glenn E. and Karacan, Tara. *The Nexus Among Terrorists, Narcotics Traffickers, Weapons Proliferators, and Organized Crime Networks in Western Europe Federal Research Division Study*. s. 9.

³¹¹ SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. The Dynamics Of Nationalist Terrorism: ETA and the IRA. *Terrorism and Political Violence*. 2007-07-04, vol. 19, issue 3, s. 289-306. DOI: 10.1080/09546550701246981.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550701246981>. s. 300.

z veřejných prostředků zajistit dostatek financí pro své fungování. Značná část analýzy těchto způsobů financování organizace je zpracována na základě článku Mikela Buesy, který se detailně zabýval ekonomickými důsledky nacionalistického terorismu v Baskicku.³¹²

Získávání finančních prostředků prostřednictvím vydírání podnikatelů a dalších majetných osob, vyhrožování únosy a další formy psychického nátlaku v minulosti hrálo významnou roli. Zejména 80. léta byla pro ETA charakteristická zneužíváním psychického teroru a nátlakem vůči podnikatelům, kteří poté byli nuceni vyplácet tzv. „revoluční daň“. Nejčastěji se to odehrávalo prostřednictvím posílání výhružných dopisů, na základě kterých měli dotyční uhradit jasně danou částku, výměnou za zajištění ochrany ze strany ETA.³¹³ V případě nedodržení rozkazu byl tlak stupňován a bylo vyhrožováno nejen např. zabavením majetku, ale i smrtí dotyčného či jeho blízkých. Systém byl díky šifrování speciálními kódy vysoce funkční a až do druhé poloviny 90. let tvořil druhý nejdůležitější zdroj financí organizace. V dalších letech dochází kvůli sílící protiteroristické politice státu a novým možnostem financování k jeho útlumu. Krátkodobý návrat lze sledovat po roce 2002, kdy ETA přichází kvůli zákazu činnosti provázané strany Batasuna o peníze z veřejných zdrojů. V tomto období dokonce rozšiřuje své pole působnosti jak funkčně, na menší podniky a živnostníky, tak i geograficky, v rámci dalších španělských regionů.³¹⁴ Během roku 2006 však byla policií rozbita podstatná část personální sítě ETA, která měla vybírání revoluční daně na starosti, čímž došlo k radikálnímu útlumu této činnosti.³¹⁵ Částečně souvisejícím je způsob získávání financí z krádeží, které byly nejvíce realizovány v letech 1965-1985. Později je však od nich upuštěno, protože se v poměru k vysokému riziku při jejich provádění jednalo o málo účinný způsob. V 90. letech se krádeže týkají již víceméně jen automobilů a materiálu pro výrobu výbušnin.

³¹² BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. Documento de Trabajo No. 53, Enero 2006. Catedrático de Economía Aplicada Instituto de Análisis Industrial y Financiero y Departamento de Economía Aplicada II Universidad Complutense de Madrid. 47 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: [http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_\(2\).pdf](http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_(2).pdf).

³¹³ SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. s. 65.

³¹⁴ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 11.

³¹⁵ Detenidos 12 miembros de la red de extorsión de ETA, entre ellos un fundador de la banda terrorista. El Mundo. [online] [cit. 1.5.2014]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/06/20/espana/1150786077.html>.

Další důležitou kategorií jsou finanční prostředky plynoucí z obchodní činnosti, včetně obchodování na černém trhu. Konkrétně černý trh měl, možná překvapivě, pro ETA marginální význam. Vyjma obchodování s drogami³¹⁶ a tabákem³¹⁷ se nikdy výrazněji neprosadil.³¹⁸ Klasická obchodní činnost spočívala v propagování ETA a baskické kultury obecně, vydávání knižních publikací (např. noviny Egin³¹⁹, nakladatelství Egunkaria) a zakládání organizací (např. kulturní organizace AEK – „Coordinadora de Alfabetización y Euskaldunización“ spravující síť baskických škol, pod kontrolou strany Batasuna), které ale ve skutečnosti sloužili pro legalizaci výnosů z nelegálních činností. Existují odhady, že celkový počet těchto organizací mohl dosahovat až 200. Za účelem jejich zaštitění vznikla asociace Heriko Tabernas.³²⁰

Poslední, a pravděpodobně alespoň do roku 2002 nejpodstatnější, složkou financování jsou peníze z veřejných zdrojů. Jedná se o prostředky získané prostřednictvím vládních programů na podporu baskického jazyka a kultury, na podporu politických stran a dalších. Již bylo zmíněno, že klíčovým hráčem v tomto transferu byla politická strana Batasuna, která díky španělskému dotačnímu systému měla zajištěn prakticky nepřetržitý přísun financí z veřejných zdrojů.³²¹ Týkalo se to zejména úhrady volebních výdajů a výdajů parlamentních skupin, výdajů spojených s běžným výkonem funkce a dotací na komunální úrovni.³²² Ovšem po přijetí zákona o politických stranách v roce 2002 došlo k oficiálnímu zákazu její činnosti a tento finanční zdroj se tak přerušil.³²³ Buesa však upozorňuje, že v současné době směřuje vývoj případné pokračující činnosti ETA zpět k tomuto modelu, a to prostřednictvím strany

³¹⁶ Curtis, Glenn E. and Karacan, Tara. *The Nexus Among Terrorists, Narcotics Traffickers, Weapons Proliferators, and Organized Crime Networks in Western Europe Federal Research Division Study*. s. 9-10.

³¹⁷ ETA se účastnila v letech 1992 – 2001 pašování tabáku a inkasování peněz z této nelegální činnosti. IN El Mundo. La Policía suiza cree que ETA blanqueó dinero del contrabando de tabaco para financiar sus actividades. [online] [cit. 1.5.2014].

Dostupné z: <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/06/02/espana/1086170506.html>.

³¹⁸ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 9.

³¹⁹ Má se za to, že Egin byly využívány zejména pro ovlivňování veřejného mínění ve prospěch ETA. IN CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 227.

³²⁰ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 16.

³²¹ OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. s. 7.

³²² CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 101.

³²³ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 16-20.

Bildu (součást koalice Amaiur). Bildu je součástí koalice orientované na boj za nezávislost Baskicka (ale její napojení na ETA není definitivně potvrzené), která zaznamenala první úspěch ve volbách v roce 2011.³²⁴

Z celkového přehledu financování ETA je patrné, že organizace disponovala do roku 2002 poměrně rozmanitými zdroji financování svých aktivit, ale rozhodující část, více jak polovina všech financí, pochází z veřejných zdrojů. Ty jsou tvořeny zejména dotacemi baskické vlády a Evropské unie, které v regionu disponují širokou škálou dotačních programů. Zákaz Batasuny a s tím související dramatická redukce rozpočtu organizace může být jedním z hlavních důvodů oslabování činnosti ETA v posledních zhruba 10-15 letech, ke kterému, jak již bylo popsáno výše, bezesporu dochází.³²⁵ Paradoxem ale zůstává, že politické strany zvolené místními voliči do značné míry stály za financováním teroristické činnosti, která měla negativní dopad na jejich životy. Lze usuzovat, že tato skutečnost ovlivnila vnější podporu, které baskické obyvatelstvo vykazovalo vůči ETA. Sociologickému výzkumu této otázky pod názvem Euskobarómetro se dlouhodobě věnuje baskická univerzita Universidad del País Vasco.³²⁶ Výsledky výzkumů z posledních 10 let shodně vykazují, že podpora ETA mezi obyvateli Baskicka strmě klesá. Zatímco v 80. letech se k plné podpoře hlásilo téměř 10% obyvatel³²⁷, ve výzkumu z listopadu 2013 to již bylo pouhé 1%.³²⁸ A navíc 56% dotazovaných odpovědělo, že metody ETA naprosto odsuzuje; 14% schvalovalo její aktivitu dříve, ale nyní s ní nesouhlasí; 13% souhlasí s cíli, ale nikoli prostředky, které ETA používá; 3% pocítují zejména strach a zbylí zastávají indifferenční postoje, jsou kritičtí, podporují s výhradami nebo odmítli uvést odpověď.³²⁹ Zároveň na otázku, jak hodnotí působení ETA v posledních 40 letech, se 78% dotázaných vyjádřilo negativně.³³⁰ Se současným statutem Baskicka je pak plně nebo alespoň částečně spokojeno 73% Basků a jen jedna pětina z celkového počtu je výslovně nespokojená.³³¹ V otázce subjektivního cítění národní identity se nejvíce

³²⁴ Bildu. Baskická nacionalistická koalice. [online] [cit. 1.5.2014]. Dostupné z: <http://ehbildu.net/eu/>.

³²⁵ BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 39.

³²⁶ Výzkum veřejného mínění baskické populace. [online] [cit. 1.5.2014] Dostupné z: <http://www.ehu.es/es/web/euskobarometro/home>.

³²⁷ OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. s. 13.

³²⁸ Euskobarometro. Estudio periódico de la opinión pública vasca. Noviembre 2013. Universidad del País Vasco, Leioa, 71p. [online] [cit. 1.5.2014].

Dostupné z: http://www.ehu.es/documents/1457190/1525260/eb_2013_11.pdf.

³²⁹ Ibid., s. 60.

³³⁰ Ibid., s. 61.

³³¹ Ibid., s. 46.

dotázaných (33%) vyjádřilo, že se cítí stejně Španěly jako Basky a 31% se cítí být více Baskové. Překvapivých může být 5% dotázaných, kteří se cítí pouze jako Španělé.³³² Zde se ale pravděpodobně jedná o potomky obyvatel z jiných regionů, kteří do Baskicka přišli v době jeho industrializace. Na základě těchto výsledků vyvstává otázka, zda vůbec ještě má ETA za koho, případně za co, bojovat.

2.5.3 Srovnání vnější podpory a financování IRA a ETA

Tento aspekt je pro fungování organizací a konání úspěšných útoků zcela klíčový. Organizace potřebuje schopné lídry, dostatek komunikačních prostředků, personální systém náboru a výcviku členů, síť zpravodajů či schopnost opatřit si potřebné informace, schopnost mobilizace a především schopnost získat a konstruktivně nakládat s finančními prostředky.³³³ Finance jsou nutné nejen na samotné vyzbrojování a provádění atentátů, ale i na získávání nových aktivistů a jejich materiální zajištění. Nelze opomenout, že finanční motivace je i v teoretických organizacích nutnou součástí personální agendy a strategie.³³⁴ Prostředky lze získávat jednak od spojenců (např. od spřátelených států, hnutí či jiných institucí), ale také prostřednictvím vydírání, únosů, loupeží a dokonce i přímo z veřejných zdrojů, existuje-li napojení mezi teroristickou organizací a politickou stranou.³³⁵ Na mezinárodní úrovni je možné tok těchto peněz pečlivě sledovat a regulovat například s pomocí organizace FATF, která aktuálně shrnuje 50 doporučení proti financování terorismu.³³⁶ Mezi tato doporučení patří například ratifikace a implementace nástrojů OSN, kriminalizace financování terorismu a praní špinavých peněz, zmrazování a konfiskace teroristických aktiv, kontrola bezhotovostních převodů, zavedení povinnosti finančních institucí oznamovat podezřelé obchody a další.³³⁷

Analýza srovnání vnější podpory a financování IRA a ETA dokládá, že můžeme nalézt značné rozdíly ve způsobu, jakým ETA a IRA byly podporovány a fi-

³³² Euskobarometro. Estudio periódico de la opinión pública vasca. Noviembre 2013. s. 44.

³³³ MAHAN, Sue a Pamala L GRISET. *Terrorism in perspective: the politics of war and peace*. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2008, xxi, 433 p. ISBN 14-522-2545-1. s. 129.

³³⁴ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 100.

³³⁵ *Ibid.*, s. 100-103.

³³⁶ FATF (Financial Action Task Force). Finanční akční výbor je mezinárodní mezivládní organizace, mající celosvětový vliv při vytváření standardů a hodnocení jurisdikcí v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. FATF byl založen v roce 1989. [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/> .

³³⁷ Special recommendations. FATF. [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/topics/fatfrecommendations/documents/ixspecialrecommendations.html>.

nancovány v 70. a 80. letech. Je pravdou, že ozbrojené loupeže a vydírání byly zdrojem příjmů pro obě organizace, v podstatné části se ale lišily. Existence IRA byla téměř zcela závislá na zahraničních finančních darech a hmotné podpory ve formě zbraní, které přicházely zejména z USA a Libye. Na druhé straně ETA byla schopna svoje fungování financovat z vlastní činnosti ve formě krádeží, únosů, a uvalení „revoluční daně“ na bohaté baskické osobnosti. Po finanční či materiální stránce tak zahraniční pomoc hrála pro ETA jen zcela marginální roli, což je však v přímém kontrastu s předáním jakéhosi duševního dědictví od jiných skupin. ETA těžila z odborných znalostí osob pocházejících například z Libye, Alžírsko, Libanonu nebo Jižního Jemenu, které poskytovali členům ETA speciální školení a rady, které organizaci významným způsobem usnadňovaly vedení své organizace a ozbrojeného boje.

I v otázce vnější podpory nalézáme mezi oběma organizacemi značný rozdíl. Irští katolíci vždy táhli za jeden provaz v opozici vůči britské nadvládě, což IRA zajistilo nevídanou podporu ze strany veřejnosti. Na druhé straně, i zde se objevuje odpor proti některým specifickým metodám nebo akcím organizace. Přes veškeré výtky ale irští katolíci nikdy neměli pochyby o absolutní podpoře cílů, kterých se IRA pro ně snažila dosáhnout. Podobné prohlášení ovšem nemůžeme uvést u organizace ETA. Již od založení skupiny byli baskičtí separatisté v jistém smyslu omezení rozdělení samotné baskické společnosti, která spočívala v průmyslové elitě a inteligenci na jedné straně a venkovské chudíně s dělnickou třídou na straně druhé. Konečně, v prvopočátku představitelé ETA prosazovali přání osvobodit svou dělnickou třídu od baskické „průmyslové oligarchie“. A i z tohoto důvodu se na rozdíl od IRA musela ETA - přinejmenším na svém počátku - než byl tento cíl pozměněn, potýkat se značnou opozicí i uvnitř baskické společnosti, nejen z vnějšku. Je zřejmé, že dnes, ať už jsou motivace baskických obyvatel jakékoli, je situace obdobná. Dle výzkumu Euskobarómetro podpora nacionalistického hnutí dramaticky klesá k 1% a zároveň je většina Basků spokojena se stávajícím statutem jak svým, tak regionálním.

2.6 METODY A PROSAZOVANÉ CÍLE

2.6.1 *Metody a prosazované cíle IRA*

Jedním z nejobsažnějších pramenů pro studium metod a prosazovaných cílů IRA je bezesporu „Zelená kniha“, výcviková příručka IRA, která deklaruje, že hlavní metodou organizace byla strategie partyzánského boje. Z počátku se IRA domnívala, že svých cílů dosáhne pomocí strategie bleskové války, ale poté co si Velká Británie osvojila účinné metody protiútoku, IRA přešla na strategii tzv. dlouhého boje, neboli zmíněné partyzánské války.³³⁸ Původní a do značné míry stále platná strategie spočívá v pěti hlavních bodech. Prvním je vyhlazovací válka proti nepříteli, která je zaměřena na zabití takového počtu obětí, aby donutila nepřítele se stáhnout. Druhým jsou bombové útoky směřující na takové cíle, aby byly finanční zájmy nepřítele na irském území dlouhodobě nerentabilní. Třetím je získání nezávislosti pro šest severoirských provincií. Předposledním je udržení podpory nacionalistického boje na národní i mezinárodní úrovni pomocí správně vedené propagandy a veřejných kampaní. A poslední je, že válka za svobodu si žádá i případné oběti ve formě potrestání kriminálních či kolaborantů.³³⁹ Svě cíle pak organizace dělí na krátkodobé a dlouhodobé. Dlouhodobým a primárním cílem, který je stanoven i v ústavě IRA, je „*zřízení demokratické socialistické republiky*.“³⁴⁰ Všechny činnosti, ať už politické nebo vojenské části hnutí musí v důsledku směřovat k jeho dosažení. Krátkodobé cíle jsou pak jen jednotlivými kroky, které je potřeba vykonat na cestě za dosažením dlouhodobého cíle. Patří mezi ně například přerušování spojení s Velkou Británií a pak překážky, které musí jednotlivci zdolávat, aby byli plně schopni podílet se na chodu a akcích organizace. V případě nových rekrutů překážky jednotlivců spočívají obvykle v neznalosti zacházení se zbraněmi, taktiky boje nebo postupu výslechů a způsobu, jak při nich postupovat.³⁴¹

Mezi autory, kteří se tomuto tématu věnují, patří například již zmiňovaný Sánchez-Cuenca. Ten rozlišuje působení metod IRA dle historických období, ve kterých odlišuje opotřebovovací strategii a strategii politicky orientovanou. Hlavním měřítkem pro jejich odlišení je dle Sáncheze-Cuency počet obětí bojů za jeden rok.

³³⁸ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 20-21.

³³⁹ Zelená kniha. CAIN Web Service. [online] [cit. 19.4.2014]. Dostupné z: http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ira/ira_green_book.htm.

³⁴⁰ O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. s. 362.

³⁴¹ *Ibid.*, s. 362-363.

Toto měřítko ilustruje níže uvedený graf. V případě, že počty mají klesající tendenci, přisuzuje tento úspěch policejní represí státu, s jejíž zvyšující se aktivitou klesá schopnost teroristů provádět útoky. Dle něj tak opotřebovovací strategie, založená striktně na použití násilí, má počátek kolem roku 1970 a končí o 20 let později, kolem roku 1990, kdy IRA přechází k politicky orientované strategii. Prvně zvolená opotřebovovací strategie je častým způsobem boje organizací typu IRA nebo ETA, které nepředpokládají, že jejich teroristické aktivity budou později nahrazeny jinými metodami pro dosažení vytyčených politických cílů. Spoléhají na psychologický účinek, který lze předpokládat ve společnosti dlouhodobě vystavené tlaku teroristických hrozeb a útoků – psychologické opotřebení protivníka způsobuje jeho ochotu podvolit se požadavkům teroristů výměnou za pocit bezpečí a možnost věnovat se dalším problémům, které mohou být neméně podstatné.³⁴² Jedním z důvodů, proč ale byla IRA nucena ke změně metody, bylo nejen celkové vyčerpání a generační obměna členské základny, ale i ztráta vnější podpory ze strany veřejnosti, ke které došlo ve sledovaném období.³⁴³ Tuto verzi lze podpořit dokumentem Tactical Use of Armed Struggle (TUAS, „taktické užití ozbrojeného boje“), který IRA vydala v roce 1994 a v němž prohlašuje, že již není schopna dosáhnout vytyčenému cíli dosavadní cestou a je třeba její změna, kterou zde blíže popisuje.³⁴⁴ V druhém období, tj. v 80. a 90. letech IRA skutečně začala vyvíjet politickou činnost. Spouštěčem politické mobilizace byly roku 1981 hladovkářské protesty politických vězňů IRA ve věznicích. IRA svojí metodě boje v tomto období dala název „armalite ballot box strategy“. Šlo o spojení metody politického násilí IRA a aktivní politické participace Sinn Féin, kdy hnutí dohromady drželo moc pomocí „volebního lístku v jedné ruce a zbraně v druhé“.³⁴⁵ Za jednu z vůdčích osobností spojenou s touto strategií bývá označován již zmiňovaný Gerry Adams.³⁴⁶ Dvojí strategie politiky a násilí trvala až do uzavření

³⁴² CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 25-26.

³⁴³ SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. The Dynamics Of Nationalist Terrorism: ETA and the IRA. *Terrorism and Political Violence*. 2007-07-04, vol. 19, issue 3, s. 289-306. DOI: 10.1080/09546550701246981.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550701246981>

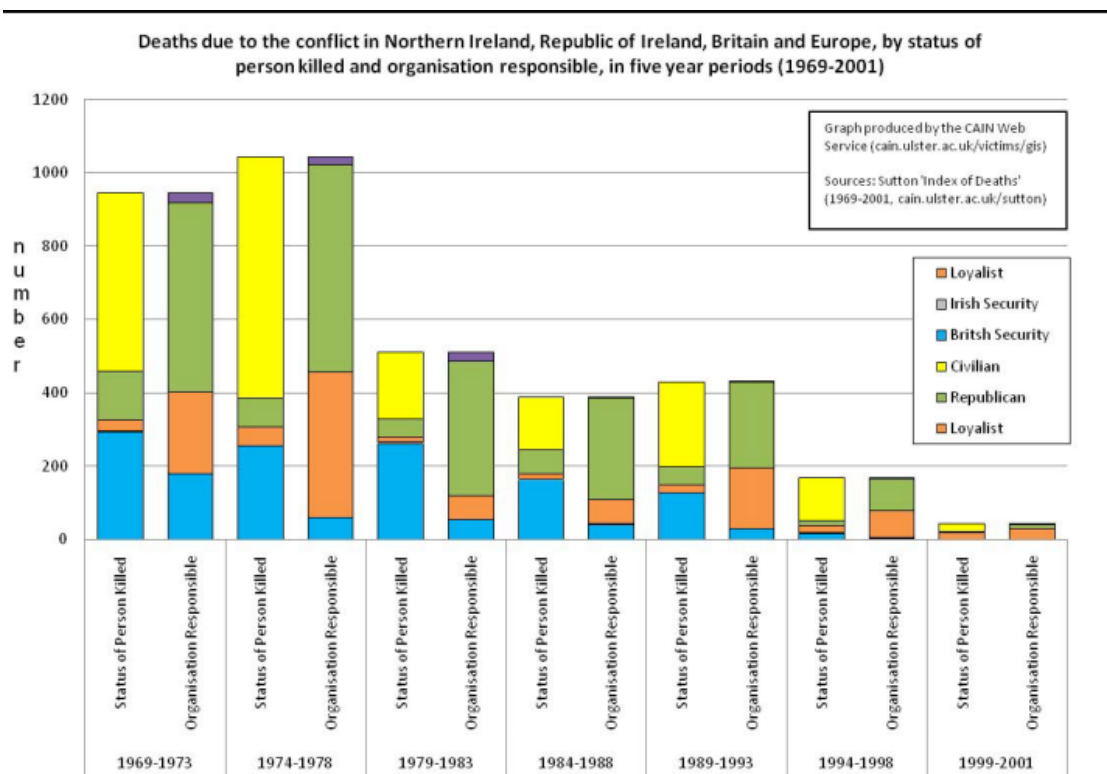
³⁴⁴ The „TUAS“ Document. [online] [cit. 19.4.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ira/tuas94.htm> .

³⁴⁵ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 502.

³⁴⁶ Na konci dubna 2014 byl Gerry Adams zatčen a vyslýchán severoirskou policií v souvislosti s novými důkazy v kauze únosu a vraždy Jean McConville, zastřelenou příslušníky IRA v roce 1972. Vražda je dnes interpretována jako jeden z nejdůležitějších zločinů, kterých se organizace dopustila. Adams je obviněn, že v té době jako jeden z vůdčích členů IRA vydal přímý rozkaz k této akci. Adams ale při výslechu svou vinu zcela popřel. Řekl, že od IRA se nikdy nedistancoval a

Velkopáteční dohody roku 1998, jejíž okolnosti již byly popsány výše. Sánchez-Cuenca však ve své práci nereflektuje fakt, že TUAS byl vyhlášen v době, kdy probíhala dlouhodobá vyjednávání o řešení situace s Velkou Británií, ale uvnitř nacionalistické komunity stále bylo dost jedinců, kteří se přikláněli k pokračování bojů. Tento postoj se nezměnil ani po Velkopáteční dohodě a nelze opomenout, že jedním z hlavních bodů politického programu Sinn Féin je i v současné době sjednocení Irska.³⁴⁷

Příloha č. 5: Graf počtu obětí v severoirském konfliktu, dle statutu oběti a odpovědné organizace, v pětiletých periodách: 1969-2001 (graf)

Zdroj: CAIN Web Service. [online] [cit. 27.4.2014]. Dostupné z: http://cain.ulst.ac.uk/victims/gis/graphs/pdf/CAIN-Graph_All-Countries_Deaths_Clustered.pdf .

2.6.2 Metody a prosazované cíle ETA

Stejně jako IRA, ETA využívá zejména metody partyzánské války a všichni zástupci španělského státu jsou považováni za legitimní cíle útoků. Přestože konkrétní cíle, či spíše osoby, byly vždy pečlivě vybírány, často docházelo k zranění nebo zabi-

distancovat v budoucnu nehodlá, ale jakoukoli spojitost s kauzou Jean McConville striktně odmítá. IN Gerry Adams remains in custody over McConville murder. BBC News. [online] [cit. 1.5.2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-27233712> .

³⁴⁷ COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 730.

tí mnoha nevinných obětí v rámci bombového útoku, atentátu či jiné násilné akce. Ani pečlivé plánování a přípravné práce před útoky tak nezabránily značným vedlejším ztrátám na životech.³⁴⁸ Obdobně jako je tomu v irském případě, nejvyšším cílem baskických nacionalistů je vytvoření nezávislého socialistického státu z provincií ležících na severu Španělska a jihozápadě Francie.

V roce 1965 byla na schůzce vedoucí části ETA formálně přijata jako oficiální metoda uskutečňování operací „Action-Repression-Action Spiral Theory” (teorie spirály akce-represe-akce). Té se organizace v 70. a 80. letech skutečně poměrně striktně držela, protože viděla svůj hlavní zájem při plánování cílů útoků ve zvolení právě takového, který by vyprovokoval represe ze strany španělské vlády. Represe by pak vyvolaly akci mezi běžnými baskickými občany, kteří by se proti represím vzbouřili, a postavili se na stranu ETA. V tomto aspektu se ETA do značné míry liší od IRA, jejíž činnost byla pod velkou kontrolou ze strany britských složek.³⁴⁹ Cíle ETA v souladu s touto strategií tedy byly voleny velice pečlivě pro jejich symbolický a politický dopad s důrazem na eliminaci počtu nevinných obětí.³⁵⁰ Nejtypičtějším příkladem této taktiky je atentát na admirála Carrera Blanca.³⁵¹ Tento postoj také vysvětluje nízký počet obětí útoků ETA, pokud ho srovnáváme s čísly u IRA nebo jiných srovnatelných teroristických organizací. Jak uvádí Clark ve své knize *The Basque Insurgents*, „významnost násilí ETA spočívá v psychologickém účinku jejich útoků, nikoliv ve fyzických škodách, které bezprostředně způsobí.“³⁵² Mezi jejich obvyklé cíle patřili příslušníci policie a ozbrojených složek, politici nebo významní podnikatelé, kteří odmítali platit „revoluční daň“. Koncem 80. let tento výčet rozšířili o exponovaná místa španělského turistického průmyslu³⁵³ a ještě o něco později seznam rozšířili v rámci odvetných akcí o příslušníky španělských ultrapravicových uskupení typu Apoštolské antikomunistické aliance (Apostolic Anticommunist Alliance, AAA) nebo Bojovníků Ježíše Krista (Warriors of Christ the King, WCK), které podnikaly útoky proti členům ETA a jejich rodinám.³⁵⁴ Za zmínku také stojí poměrně ojedinělý jev, kdy mezi cíle ETA byli zařazeni i členové vlastního etnika. A nejedna-

³⁴⁸ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 123.

³⁴⁹ *Ibid.*, s. 40.

³⁵⁰ *Ibid.*, s. 123-124.

³⁵¹ WOODWORTH, P. (2001a). *Dirty war, clean hands: ETA, the GAL and Spanish democracy*. s. 41.

³⁵² „The significance of ETA's violence lies in the psychological effect of its attacks as opposed to the actual physical damage done by them.” IN CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 126.

³⁵³ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*. s. 113.

³⁵⁴ WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. s. 347.

lo se jen o majetné osoby odmítající zaplatit výpalné („revoluční daň“), ale i o bývalé členy organizace, kteří se stávali potenciální hrozbou po ukončení svého členství.³⁵⁵ Naopak mezi bezprostředními cíly útoků obvykle nefigurovaly státní či vojenské budovy, policejní stanice atp., protože jak tvrdí Clark, vedení ETA se domnívalo, že to by bylo nad jejich možností.³⁵⁶

Co se týká konkrétního typu útoků, v rámci baskického boje převažují bombové útoky, a to zejména díky relativní jednoduchosti a dostupnosti výroby výbušnin.³⁵⁷ Materiál je získáván na černém trhu buď přímo ve Španělsku, nebo i v jiných evropských zemích a neopomenutelně k tomu přispívalo i Severní Irsko. Dalším neméně významnou a poměrně specifickou metodou je pouliční boj, tzv. „kale borroka“ zahrnující vandalství a násilnosti, který je prováděn většinou mladými nacionalistickými radikály napojenými na ETA. A právě věk těchto účastníků (nejčastěji zhruba 14 – 20 let), je jedním ze specifíků kale borroka. Druhé specifikum pouličního boje spočívá v tom, že se na něj v pojetí ETA již tradičně nevztahují vyhlášená příměří a i proto španělská vláda vyhlášení příměří ze strany ETA obvykle nedůvěřuje.³⁵⁸ Funkce této formy boje je pro ETA poměrně strategická, má zastrašovat nenačionalistické části obyvatelstva a trvale tak udržovat atmosféru strachu. Stejně jako celková strategie i tato součást je systematicky organizovaná a přestože nemá primárně způsobovat fyzickou újmu, často jsou životy jednotlivců v přímém ohrožení.³⁵⁹ Příkladem můžou být útoky ve veřejných institucích, dopravních prostředcích, nebo s použitím odpadkových košů na frekventovaných ulicích.³⁶⁰

Kale borroka původně vznikla jako doplňová strategie v polovině 90. let v důsledku personální krize, kdy po již zmíněné operaci Bidart ETA přišla o své vedení. Dlužno podotknout, že v průběhu času se značně rozšířila, ať už pod hlavičkou Ekin (název inspirovaný původním sdružením z 50. let), nebo jako Jarrai, Haika a

³⁵⁵ CLARK, Robert P. *The Basque insurgents: ETA, 1952-1980*, s. 137.

³⁵⁶ *Ibid.*, s. 130-131.

³⁵⁷ MAHAN, Sue a Pamala L. GRISET. *Terrorism in perspective: the politics of war and peace*. s. 137-141.

³⁵⁸ VAN DEN BROEK, HANSPETER. BORROKA —The Legitimation of Street Violence in the Political Discourse of Radical Basque Nationalists. *Terrorism and Political Violence*. 2004, vol. 16, issue 4, s. 714-736. DOI: 10.1080/095465590885141.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/095465590885141>. s. 714.

³⁵⁹ *Ibid.*, s. 732.

³⁶⁰ *Ibid.*, s. 718.

další, ze kterých některé fungují i dnes.³⁶¹ A jak uvádí van den Broek ve svém článku, není bez zajímavosti, že lze vysledovat jistou nepřímou úměru mezi počtem teroristických útoků ETA a mezi počtem násilností vyprovokovaných pouličním bojem. Obvykle nárůst užití jedné metody vede k utlumení druhé a naopak.³⁶²

Posledním aspektem, který je vhodné v této části práce zmínit, je intenzita teroristické činnosti ETA, obdobně jako u IRA vyjádřená grafem dokládajícím počet obětí a teroristických útoků za období činnosti ETA v letech 1968-2004, který je uveden níže v rámci této kapitoly. Zatímco teroristické útoky se nekoncentrují pouze na baskický region a jsou poměrně územně roztržštěny, kale borroka je téměř výlučně záležitostí baskického regionu.³⁶³ Až do druhé poloviny 70. let byl počet obětí ETA relativně nízký, což se změnilo po roce 1980, kdy počty teroristických útoků a jejich obětí výrazně vzrostly. V průběhu 80. let se počet obětí pohyboval v řádu desítek a lze pozorovat mírně rostoucí trend. Další pokles v počtu obětí v roce 1988 a 1989 souvisí s jedním z dalších vyhlášení příměří, které však bylo ještě na jaře 1989 ze strany ukončeno, a proto z grafu vyplývá další mírný vzestup, dosahující zhruba 50 obětí v roce 1991. V souvislosti s dalším vyhlášením příměří v roce 1992 a následky po akci Bidart, ze které se musela ETA vzpamatovat, počet obětí opět klesá, aby se již pravděpodobně nikdy nedostal na původní úroveň. V důsledku podpisu paktu z Lizzary v roce 1998 a jeho dodržování po většinu roku 1999 dosahuje graf nulových hodnot. Po jeho vypovězení počet obětí opět narůstá na několik desítek ročně, což v průběhu prvních let 21. století zůstane buď na stejných, nebo nižších hodnotách.³⁶⁴ Aktuální situace je taková, že vzhledem k vyhlášení ukončení ozbrojených bojů ze strany ETA v roce 2011 a probíhající snahy o odzbrojení ze strany španělské vlády by teoreticky bylo možné začít považovat Baskicko za mírový region.³⁶⁵ Vzhledem k průtahům, které ale celý proces provázejí, je ještě předčasné utvářet definitivní závěry. Dokladem toho, že fungování ETA ještě skutečně není u konce, mů-

³⁶¹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 227.

³⁶² VAN DEN BROEK, HANSPETER. BORROKA —The Legitimation of Street Violence in the Political Discourse of Radical Basque Nationalists. s. 719-721.

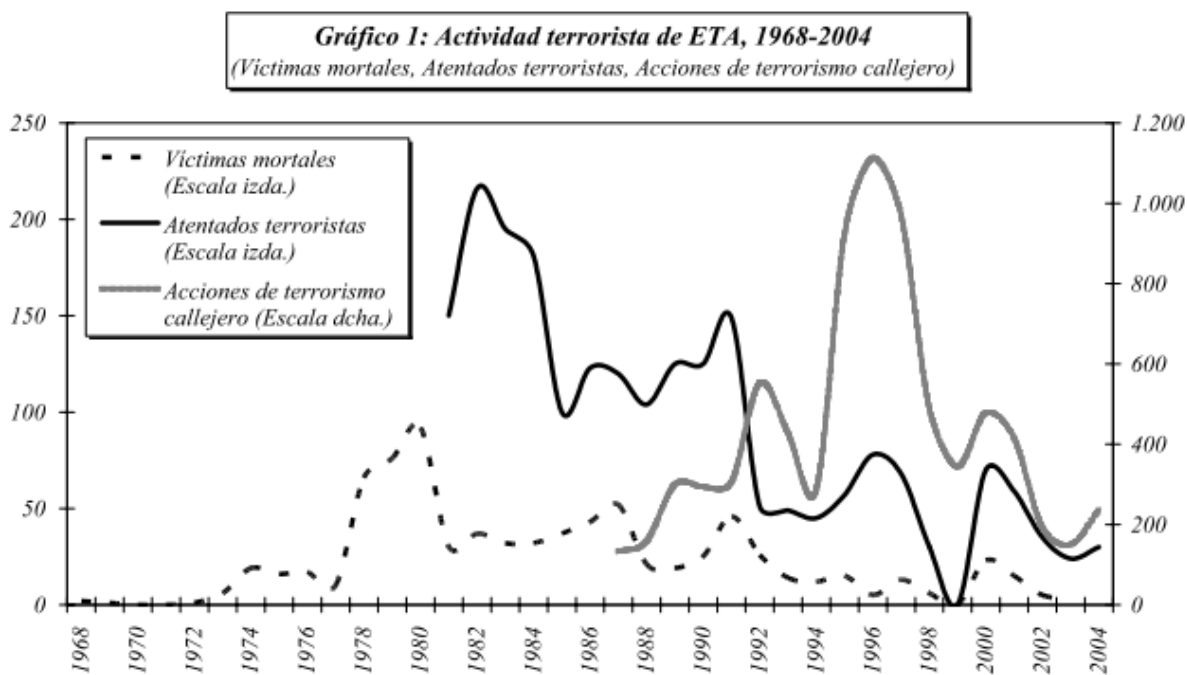
³⁶³ SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. s. 58.

³⁶⁴ BUESA, M. (2012). *Actividades terroristas de ETA y de la política antiterrorista en el año 2011*. Documento de Trabajo No. 12, Enero 2012. Cátedra de Economía del Terrorismo, Universidad Complutense de Madrid. 45 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/DT12CET_Act_terr_ETA_2011.pdf. s. 7.

³⁶⁵ ETA kontroluje mírové směřování ve španělském baskickém regionu. [online] [cit. 28.4.2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26318697>.

že být i aktuální zpráva o zatčení 21 lidí podezřelých z propagování nacionalistického terorismu a nekorektních projevů na adresu obětí ETA, které byly uveřejňovány na sociálních sítích Facebook a Twitter.³⁶⁶

Příloha č. 6: Graf teroristických aktivit ETA, 1968-2004 (graf)

Fuente: Elaborado a partir de datos del Ministerio del Interior y Vasco Press.

Zdroj: BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. s. 6.

2.6.3 Srovnání metod a prosazovaných cílů IRA a ETA

Metody obou organizací používané k dosažení jejich cílů označuje Strmiska jako „etnicko-politický terorismus“, jehož účinnost závisí na „odpovídajícím promyšleném dávkování teroru.“³⁶⁷ Proto by funkční teroristické organizace měly mít ustaven strategický plán, který by definoval ideální metody jejich boje a kritéria pro určení cílů útoků. Přes možnosti, které technologický vývoj v posledních desetiletích poskytuje, organizace typu IRA a ETA zůstaly orientovány na konvenční metody boje. Lze to zdůvodnit jednoduchým faktorem – i tyto metody prošly značným zdokonalením a organizace proto neměly pádný důvod zkoušet něco jiného bez dostatečných zkušeností. Mezi nejpoužívanější metody jak u IRA, tak ETA obecně patří

³⁶⁶El Mundo. 21 detenidos por usar las redes sociales para enaltecer el terrorismo y ofender a las víctimas. [online] [cit. 28.4.2014]. Dostupné z:

<http://www.elmundo.es/espana/2014/04/28/535e47a2e2704ef91e8b4572.html>.

³⁶⁷ STRMISKA, Maxmilián. "Ozbrojená opozice": studie k subverzivnímu terorismu. s. 11.

vraždy a cílené atentáty, bombové útoky, únosy dopravních prostředků, anebo únosy osob, zhářství a ozbrojená přepadení.³⁶⁸ Tyto metody jsou charakteristické pro jimi používanou strategii partyzánské války. Rozšířenost bombových útoků spočívá v jejich relativně snadné dostupnosti a jednoduchosti výroby. Navíc jsou ideální zbraní, jejíž použití je pro teroristy z hlediska vlastní bezpečnosti relativně bezpečné, ale zároveň zaručuje nepřehlédnutelný výsledek. Bombové útoky bývají lokalizovány do míst s vysokou koncentrací lidí, anebo s velkou strategicko-symbolickou hodnotou, jako jsou například dopravní uzly ve městech nebo státní instituce. V tomto ohledu je zřejmé, že při plánování útoků hraje podstatnou roli i geografický faktor – akce ve městě, nebo jiném hustěji osídleném místě s sebou vždy přinese nesrovnatelně větší počet obětí a úměrně tomu i mnohem větší publicitu a zájem veřejnosti.³⁶⁹ Stejnými podmínkami se řídí i ozbrojená přepadení a zhářské útoky, které slouží především k zastrašení nepřítele a získání pozornosti médií. V baskickém prostředí se tato zastrašovací metoda pouličního boje nazývá „kale borroka“ a má poměrně silnou tradici a velký vliv. Mírně odlišná strategie funguje při cílených vraždách, únosech osob a vydírání, které slouží zejména k financování chodu organizace a nejsou proto nijak geograficky podmíněny. Jejich podmíněnost je čistě funkční na konkrétní osoby, které jsou dostatečně rentabilní pro uspořádání takové akce. Součástí strategie financování ETA je i tzv. revoluční daň, kterou lze v jednoduchosti charakterizovat jako vydírání vlivných a majetných obyvatel. Nejčastějším cílem se obvykle stávají veřejně známé osobnosti, které bývají i terčem konkrétních atentátů, jejichž obvyklým cílem jsou i bezpečností složky státu a běžní občané.³⁷⁰

Z uvedeného výčtu je tedy zřejmé, že metody a prosazované cíle IRA a ETA jsou ve většině aspektů stejné, nebo alespoň velice podobné. Hlavním cílem je získání nezávislosti na dominantním etniku. Je zde jen několik málo jasně odlišitelných rozdílů. IRA ve svém spektru cílů měla i útoky na vojenská zařízení, policejní stanice a další významější instituce tohoto charakteru. Rozměr takového útoku však dalece přesahoval odvahu a možnosti příslušníků ETA, takže v jejich případě se s tímto druhem útoků nesetkáváme. Další odlišností jsou metody IRA používané jejich poli-

³⁶⁸ MAHAN, Sue a Pamala L GRISET. *Terrorism in perspective: the politics of war and peace*. s. 137.

³⁶⁹ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 89-90.

³⁷⁰ MAHAN, Sue a Pamala L GRISET. *Terrorism in perspective: the politics of war and peace*. s. 137-141.

tickými vězni (vězeňské protesty, hladovky apod.), ke kterým se ETA neuchylovala. Oproti tomu ETA kladla větší důraz na pouliční boj. Období výrazné orientace na pouliční boj se pak střídaly s obdobími orientovanými na tradiční terorismus. Dalším specifikem ETA, jak již bylo řečeno, je vybírání revoluční daně. Poslední, a možná nejvýznamější odlišnost, můžeme vidět v rozdílných dlouhodobých strategiích obou organizací, které byly signifikantní pro používané metody v daných obdobích. IRA začala svůj boj strategií bleskové války, ale záhy přešla na metodu tzv. dlouhého boje, který je charakteristický pro období nejvyšší aktivity IRA v 70. a 80. letech. Od přelomu 80. a 90. let pak IRA začala vyvíjet politickou činnost a její metoda boje v tomto období se nazývá „armalite ballot box strategy“, tj. spojení metody politického násilí IRA a aktivní politické participace Sinn Féin, v čele s Gerrym Adamsem. Oproti tomu ETA přijala v roce 1965 jako oficiální metodu uskutečňování operací „Action-Repression-Action Spiral Theory“ (teorie spirály akce-represe-akce), které se v 70. a 80. letech skutečně poměrně striktně držela. Po roce 1990 si však již nedokázala najít jasně definovanou strategii a tím metodu boje, což lze považovat za jednu z hlavních příčin jejího postupného úpadku.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je vhodné reflektovat i rozdíl v počtu obětí útoků obou organizací a souvisejících faktorů, které ve své práci přehledně zpracoval Sánchez-Cuenca. Čísla dokazují, že metody IRA byly ve sledovaném období let 1966 – 2003 nesrovnatelně progresivnější, s větší silou dopadu na průběh konfliktu. Počet obětí konfliktu je v severoirském případě zhruba třikrát vyšší než v baskickém, stejně jako míra počtu uvězněných lidí v přepočtu na počet obyvatel. Zajímavým faktem je i skutečnost, že počet obětí IRA byl absolutně nejvyšší již v první polovině 70. let, zatímco ETA na vrchol v tomto smyslu dospěla řádově až o 5 – 10 let později.³⁷¹

³⁷¹ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 36-37.

Příloha č. 7: Komparativní tabulka dat týkajících se konfliktu v Severním Irsku a Baskicku (tabulka)

Table 1. Some comparative data about the conflict in Northern Ireland and the Basque Country.

	Northern Ireland	Basque Country
Population (1981)	1,532,196	2,134,763
Total number of deaths (1966-2003)	3,665 ^a	1,150 ^b
Deaths caused by Republican terrorist organizations and Basque nationalist terrorist organizations	2,148 ^a	829 ^c
Deaths caused by Provisional IRA and ETAm	1,778 ^a	773 ^c
Non-fatal casualties 1968-2001	45,949 ^d	NA
Non-fatal casualties 1978-2001	24,887 ^d	1,881 ^e
Injury rate 1978-2001, per thousand	16.24	0.88
Arrested people 1972-2001	20,206 ^d	8,011 ^f
Rate of arrested people, per thousand	13.2	3.7

Notes

^a McKittrick et al. (2001). An alternative source, with similar figures, is Michael Sutton's database updated and revised at CAIN (Conflict Archive in the Internet, at www.cain.ulst.ac.uk .

^b Ormazabal (2003).

^c My own calculations.

^d Data from the Police Service of Northern Ireland (former RUC), at www.psnipolice.uk . Only available since 1972.

^e Data from www.covite.org. Only available since 1978.

^f Data from the Spanish Civil Guard (www.guardiacivil.org).

Zdroj: SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 37.

3. ZASAZENÍ ORGANIZACÍ DO TEORETICKÝCH RÁMCŮ

3.1 FENOMÉN POLITICKÉHO TERORISMU

3.1.1 Organizace IRA v rámci fenoménu politického terorismu

Z analýzy rozdílu mezi národně osvobozeneckým bojem a politickým terorismem v první části této práce vyplývá, že problematika tohoto vztahu je pro zkoumání konkrétních konfliktů klíčová. Zatímco ale terorismus je chápán jako zločin, národně-osvobozenecké hnutí má oporu v Chartě OSN.³⁷² Navíc hranice mezi těmito pojmy je poměrně nejasná a není snadné nalézt jasné rozlišení. Z tohoto důvodu byl použit indikátor zabývající se konkrétním cílem útoků, přičemž v případě, že oběťmi násilí jsou civilisté, jsou takové akce neospravedlnitelné za jakýchkoliv okolností. Proto jakákoliv národně-osvobozenecká skupina může být označena jako teroristická na základě způsobu svého boje.³⁷³ Na základě syntézy této teze a výsledků kapitoly 3.6.1 o metodách a prosazovaných cílech IRA je možné organizaci bezesporu označit za teroristickou. Mezi nejpoužívanější metody IRA obecně patřily vraždy a cílené atentáty, bombové útoky, únosy dopravních prostředků, anebo únosy osob, žhárství a ozbrojená přepadení. K potvrzení teorie přispívá i práce autorů Mialla, Ramsbothama a Woodhouse, kteří taktéž považují terorismus mimo jiné za taktiku boje a přiznávají osvobozeneckým hnutím legitimní nároky, které ale ztrácí na legitimitě použitím nelegální (teroristické) taktiky.³⁷⁴ V jejich přednesené typologii pak IRA zařazujeme do kategorie povstaleckého typu terorismu a jeho podkategorie národnostně-separatistického s rysy ekonomického terorismu.³⁷⁵ V souvislosti s útoky IRA a jejich odnoží padlo za obětí v letech 1966 – 2003 na 2.148 lidí.³⁷⁶ Přičemž přinejmenším o průběhu 70. let, která patří k nejnásilnějším v historii konfliktu a vyznačovala se strategií tzv. „dlouhého boje“, lze hovořit jako o období užívání nelegální teroristické taktiky.

³⁷² OSN. *Charta OSN a statut Mezinárodního soudního dvora*. [online] [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

³⁷³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. s. 144.

³⁷⁴ RAMSBOTHAM, Oliver, Tom WOODHOUSE a Hugh MIALL. *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. s. 67.

³⁷⁵ *Ibid.*, s. 83.

³⁷⁶ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 37.

Jako jedna z nejpoužívanějších typologií politického terorismu byla uvedena varianta Ministerstva vnitra ČR, v rámci níž můžeme zařadit IRA do kategorie mezinárodního etnického terorismu s akcentem ultralevicové a náboženské formy. Je zřejmé, že problematika konfliktu v Severním Irsku je natolik komplexní, zahrnující např. i ekonomické aspekty, že nelze určit zcela jednoznačně motivace jeho aktérů.³⁷⁷ Z pohledu rozlišení terorismu dle časových období, kterým se zabýval David C. Rapoport, pak IRA řadíme do nacionalistické vlny probíhající v letech 1920-1970, která se částečně překrývá s dále navazující levicovou vlnou.³⁷⁸ Za další, v kategorizaci terorismu dle určení původce jeho páchaní řadíme na základě Wilkinsonovi práce IRA do kategorie frakčního terorismu, s nímž jsou spojeny i nejrůznější další aktéři.³⁷⁹ Z kapitol 3.2.1 o provázanosti s politickým systémem a 3.5.1 o vnější podpoře a financování je zřejmé, že IRA ve své historii požívala významné podpory třetích stran, ať už v získávání finančních prostředků a materiálu, tak i nezbytného know-how. Nejvýraznějším podporovatelem pak byla Libye za vlády Muammara Kaddáfího.

Z hlediska metody pro dosažení určitých cílů byl terorismus IRA používán z řady důvodů, které jsou blíže popsány v kapitole 3.6.1. Mezi nejčastější patří ty, které dle Buesova dělení můžeme shrnout jako příčiny ekonomické (např. rozdílný stupeň vzdělanosti obyvatel a s tím související rozdílné pracovní možnosti), psychologické (např. školství bylo striktně odděleno, což od mládí jednotlivce posilovalo v přesvědčení o nutnosti segregace druhé skupiny)³⁸⁰, politické (typický nacionalismus a separatismus) a v neposlední řadě také sociologické (odlišná náboženská víra).³⁸¹ Stejně tak De la Corte Ibáñez klasifikuje jednu ze dvou hlavních příčin politického terorismu obdobně, jako diskriminaci s podněcováním velkých křivd a pokorování vůči jasně vymezené části obyvatelstva, což v případě severoirského katolického obyvatelstva dle všeho platilo.³⁸² Tím je možné vysvětlovat i vzestup aktivity IRA během sporů mezi nacionalisty a unionisty v první polovině 20. století.

³⁷⁷ Ministerstvo vnitra ČR. *Typologie terorismu*. [online] [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

³⁷⁸ UCLA. *Four waves of modern terrorism*. [online] [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.international.ucla.edu/cms/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf>.

³⁷⁹ WILKINSON, P. (2005). *International Terrorism: The Changing Threat and the EU's Response*. s. 11.

³⁸⁰ SOBOTKA, Eva. *Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku*. s. 54.

³⁸¹ BUESA, Mikel, et al. *Economía del terrorismo : Teoría y Aplicaciones*. Madrid, 2008. 38 s. s. 7-8.

³⁸² CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 63-64.

V neposlední řadě lze tuto tezi potvrdit i prací Strmisky, podle kterého ekonomické cleavage může v některých případech dlouhodobě převažovat nad ryze ideologickými motivy, čehož je případ konfliktu v Severním Irsku platným příkladem.³⁸³

3.1.2 Organizace ETA v rámci fenoménu politického terorismu

Stejně tak jako v případě IRA, i organizaci ETA označujeme jako teroristickou, nikoli pouze jako národně-osvobozenickou skupinu. K tomuto závěru docházíme na základě stejného indikátoru, kterým je cíl útoků v podobě civilních obětí. Přestože konkrétní cíle útoků byly vždy pečlivě vybírány, často docházelo ke ztrátám na životech nevinných obětí v rámci bombového útoku, atentátu či jiné násilné akce. V souvislosti s útoky IRA a jejích odnoží padlo za oběť v letech 1966 – 2003 na 829 lidí, přičemž nejvíce jich bylo na přelomu 70. a 80. let.³⁸⁴ Jejich taktika boje je tak klasifikována jako nelegální, ač jejich cíle lze obecně považovat za legitimní.

V typologii, kterou zpracoval Miall a kolektiv pak organizaci řadíme poměrně jednoznačně do povstaleckého, národnostně-separatistického typu terorismu.³⁸⁵ V rámci typologie Ministerstva vnitra ČR pak spadá do skupiny politického etnického terorismu, který svým významem stojí na pomezí mezi domácím a mezinárodním typem.³⁸⁶ V Rapoportově typologii dle časových období ETA řadíme počátky organizace do nacionalistické vlny, ale čistě dle autorovy časové klasifikace spíše do levicové vlny probíhající v letech 1960 – 1990.³⁸⁷ Za další, ve Wilkinsonově kategorizaci terorismu dle určení původce jeho páchání se zařazuje ETA do kategorie frakčního terorismu, s nímž jsou spojení i nejrůznější další aktéři.³⁸⁸ Z kapitol 3.2.2 o provázanosti s politickým systémem a 3.5.2 o vnější podpoře a financování je zřejmé, že španělský extrémní nacionalismus ve své historii požíval i podpory třetích stran, ačkoliv tato podpora nebyla ve vývoji skupiny natolik zásadní jako v případě IRA. Naopak lze konstatovat, že ze syntézy analýzy ideologického vývoje organizace a dělení politického terorismu Marty Crenshaw vyplývá, že ETA vykazovala více levicových normativních rysů než IRA. Pro levicový terorismus je typické zpochyb-

³⁸³ STRMISKA, M. (2000). *Ozbrojená opozice: Studie k subverzivnímu terorismu*. s. 15-16.

³⁸⁴ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 37.

³⁸⁵ RAMSBOTHAM, Oliver, Tom WOODHOUSE a Hugh MIALL. *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. s. 83.

³⁸⁶ Ministerstvo vnitra ČR. *Typologie terorismu*. [online] [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

³⁸⁷ UCLA. *Four waves of modern terrorism*. [online] [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné z:

<http://www.international.ucla.edu/cms/files/Rapport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf>.

³⁸⁸ WILKINSON, P. (2005). *International Terrorism: The Changing Threat and the EU's Response*. s. 11.

ňování legitimity státu a tím ospravedlnění útoku kupříkladu na státní činitele. Příkladem tohoto jednání může být madridský atentát na admirála Carrera Blanca v roce 1973, jednoho z tehdejších nejbližších spolupracovníků Francisca Franca, který byl považován za jeho faktického pokračovatele.³⁸⁹

Z hlediska metody pro dosažení určitých cílů byl terorismus ETA používán z řady důvodů, které jsou blíže popsány v kapitole 3.6.2. Mezi nejčastější patří ty, které dle Buesova dělení můžeme shrnout jako příčiny ekonomické (zde lze poukázat na konfliktní linii centrum-periferie, ekonomické cleavage), politické (typický nacionalismus a separatismus) a sociologické (specifická etnická a jazyková příslušnost, která je značně odlišná od dalších příslušníků španělského národa). Obdobně jako v případě IRA je příčin několik, zde jmenované jsou pouze ty nejvýznamější, a všechny navzájem se překrývají.

Na konec považuji za vhodné vzpomenout práci španělského autora De la Corte Ibáñeze, který se domnívá, že dvě hlavní příčiny politického terorismu spočívají v neexistenci politických svobod a diskriminaci s podněcováním velkých křivd a pokorování, které jsou zaměřeny proti určitému společenskému, regionálnímu nebo etnickému sektoru obyvatelstva. Pokud se tyto příčiny nachází ve slabém nebo upadajícím autoritářském státě, podstatně je tím zvýšena pravděpodobnost vzniku terorismu.³⁹⁰ Toto do značné míry může vysvětlovat i původ a vznik ETA během frankistického režimu, který se vyznačoval represemi vůči baskickému obyvatelstvu.

3.1.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v rámci fenoménu politického terorismu

Na základě zpracované analýzy je nesporné, že obě organizace zařazujeme do politického terorismu a označujeme je jako teroristické organizace, nikoli jako národně osvobozené uskupení. To nepřímo potvrzuje i Strmiska, který uvádí, že politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu systematického používání násilí, jehož hlavním cílem je dosažení psychického efektu překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku. Součástí činnosti je také zastrahování a terorizování cílového publika.³⁹¹ Logika politického terorismu jako logika

³⁸⁹ OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. s. 8-10.

³⁹⁰ CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. s. 63-64.

³⁹¹ STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. s. 14.

mimořádně zhoubné psychologické války tak na teoretické úrovni poměrně přesně vykresluje reálnou konfliktní situaci, v níž IRA a ETA ve svých regionech operovala.³⁹²

K potvrzení teorie přispívá i práce autorů Mialla a kol., v jejichž typologii pak IRA a současně i ETA zařazujeme do kategorie povstaleckého typu terorismu a jeho podkategorie národnostně-separatistického s rysy ekonomického terorismu. V rámci typologie Ministerstva vnitra ČR opět shodně obě organizace spadají do skupiny politického etnického terorismu a svým významem inklinují k mezinárodnímu typu. Další shodný výsledek vykazuje i porovnání Rapoportovy typologie, ve které řadíme počátky obou organizací do nacionalistické vlny (1920 - 1970) a navazující levicové vlny probíhající v letech 1960 – 1990. A dále také výsledky syntézy Wilkinsonovy kategorizace, která oba případy řadí do frakčního způsobu terorismu. Z příslušných kapitol o vnější podpoře a financování vyplývá, že i baskické nacionalistické hnutí požívalo podpory třetích stran, ačkoliv tento jev zde není tolik výrazný jako v případě IRA a jeho odnoží. Mírný rozdíl vyplývá ze syntézy analýzy ideologického vývoje organizací a dělení politického terorismu podle Marty Crenshaw, který ukazuje, že ETA vykazovala více levicových normativních rysů než IRA.

Z hlediska metody pro dosažení určitých cílů charakterizované Mikelem Buesou byl terorismus IRA i ETA používán z řady důvodů, které se mnohdy i překrývají. Opět se při konkrétnější analýze tohoto faktoru potýkáme se skutečností, že problematika obou zpracovávaných konfliktů je značně rozsáhlá a příčiny obvykle mají komplexní charakter. V případě ETA mezi nejčastěji zmiňované patří příčiny ekonomické (zde lze poukázat na konfliktní linii centrum-periferie, ekonomické cleavage), politické (typický nacionalismus a separatismus) a sociologické (specifická etnická a jazyková příslušnost, která je značně odlišná od dalších příslušníků španělského národa) a v případě IRA jsou to obdobně příčiny ekonomické (např. rozdílný stupeň vzdělanosti obyvatel a s tím související rozdílné pracovní možnosti), psychologické (např. školství bylo striktně odděleno, což od mládež jednotlivce posilovalo v přesvědčení o nutnosti segregace druhé skupiny), politické (typický nacionalismus a separatismus) a v neposlední řadě také sociologické (odlišná náboženská víra).³⁹³ Na konec byla zmíněna práce De la Corte Ibáñeze, jehož domněnka, že jednou z hlavních příčin politického terorismu je neexistence politických svobod a diskrimi-

³⁹² STRMISKA, Maxmilián. *"Ozbrojená opozice": studie k subverzivnímu terorismu*. s. 9.

³⁹³ BUESA, Mikel, et al. *Economía del terrorismo : Teoría y Aplicaciones*. Madrid, 2008. 38 s. s. 7-8.

nace zaměřená proti určité části obyvatelstva, byla v obou analyzovaných případech potvrzena. Lze tak vysvětlit nejen původ a vznik ETA během frankistického režimu, ale také kořeny IRA během sporů mezi nacionalisty a unionisty v první polovině 20. století.

3.2 TEORIE KONFLIKTU

3.2.1 Zařazení organizace IRA do teorie konfliktu

V teorii konfliktu Waisová zavádí tři základní kritéria, na základě kterých je možná klasifikace konkrétních případů. Těmi je umístění konfliktu v mezinárodním systému; použité prostředky; příčiny, resp. druhy neslučitelných zájmů.³⁹⁴ Pro první specifikaci - umístění konfliktu v mezinárodním systému - využívá Waisová systém tzv. analytických rovin, přičemž IRA spadá do druhé až třetí roviny. Druhá rovina je tvořena jednotkami, neboli vnitřně soudržnými a nezávislými aktéry, zatímco třetí rovina jsou subjednotky ve vnitrostátním systému, tj. v irském případě zejména politické strany a povstalecká hnutí.³⁹⁵ Často dochází k situaci, kdy konflikt započne jako vnitrostátní a postupně se rozrůstá do okolních zemí až na úroveň mezinárodního konfliktu, což se stalo i v případě IRA. Zahraniční intervence ze strany Libye, USA a dalších celý konflikt postavily na mezinárodní úroveň. Na základě umístění v konfliktu mohou být klasifikováni i aktéři samotní. K tomu slouží dělení UCDP, podle kterého mezi primární strany spadá severoirské katolické a protestantské obyvatelstvo, reprezentované politickou stranou Sinn Féin (katolická část) a Conservative and Unionist Party (protestanté). Další jsou sekundární válčící strany a sekundární neválčící strany, které pouze poskytují podporu. Do této kategorie je možné zařadit jak Libyi, která podporovala IRA finančními a materiálními dodávkami, tak i USA, které se snažily o dosažení přijatelného konsenzu pro obě strany a tím o ukončení celého konfliktu.³⁹⁶

V případě druhé specifikace, jakožto klasifikace konfliktu podle použitých prostředků dělíme konflikty na násilné a nenásilné, v čemž nám pomáhají Ženevské konvence a blíže tento faktor specifikuje opět UCDP.³⁹⁷ Severoirský případ dle toho-

³⁹⁴ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 37.

³⁹⁵ *Ibid.*, s. 38.

³⁹⁶ UCDP. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions>.

³⁹⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 39.

to dělení považujeme za násilný, spadající do kategorie malého ozbrojeného konfliktu. Třetí a poslední klasifikace konfliktu je podle příčin a cílů, resp. druhu neslučitelných zájmů v mocenské, ideologické nebo třeba ekonomické rovině. Stejně jako u prvního kritéria, ani tady není vždy možné jednoznačné určení, kam severoirský konflikt zapadá. Waisová neslučitelné zájmy rozděluje na teritoriální konflikty, mocensko-politické konflikty, boje za nezávislost, ideologické konflikty, ekonomické konflikty a konflikty o zdroje.³⁹⁸ Boj irských katolíků je ovlivněn nejvíce ekonomickými a teritoriálními faktory s náboženskou konfliktní linií, ale nelze opomenout, že je více či méně ovlivněn všemi výše zmíněnými.

Severoírská společnost není ovlivněna tolik tradičními cleavages, jak je popsal Rokkan a Lipset, ale důležitější roli zde hraje právě historické etnické, náboženské a kulturní složení společnosti. Ve společnostech, kde je přítomná vysoká míra heterogenity obyvatel bývá skupinová příslušnost rozhodujícím faktorem k vlastní mobilizaci a násilnému chování.³⁹⁹ Tomu v tomto případě napovídá, že v tradičně irském katolickém území vlivem britského kolonialismu žilo počátkem 20. století již více než 1 milion protestantů, kteří tak tvořili zhruba dvě třetiny tehdejšího obyvatelstva.⁴⁰⁰ Tato početní převaha platila až do počátku 80. let, kdy počet katolíků začal pozvolna narůstat. V roce 1981 žilo na území Severního Irsku na 586.400 katolíků, kteří tak tvořili 38,5% z celkového počtu 1.532.196 obyvatel.⁴⁰¹ Situace i v současné době směřuje naznačeným směrem. Coogan v roce 2000 předjímal, že v následujících letech dojde k navýšení počtu katolického obyvatelstva na zhruba 800.000, což by znamenalo 45-47% z celkového počtu.⁴⁰² Tento předpoklad potvrzuje statistiky z roku 2011.⁴⁰³ Naznačený trend tak může v budoucnu hrát klíčovou roli v dalším směřování Severního Irsku.

3.2.2 Zařazení organizace ETA do teorie konfliktu

Organizaci ETA můžeme do klasifikace od Waisové zařadit obdobným způsobem, jako IRA. V první kategorii, umístění konfliktu v mezinárodním systému,

³⁹⁸ Ibid., s. 39-40.

³⁹⁹ Governance and social development research center. [online]. [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: <http://www.gsdr.org/go/conflict>

⁴⁰⁰ FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. s. 21.

⁴⁰¹ CAIN. Population and vital statistic. [online]. [cit. 9.5.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/ni/popul.htm>.

⁴⁰² COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. s. 738.

⁴⁰³ CAIN. Population and vital statistic. [online]. [cit. 9.5.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/ni/popul.htm>.

patří ETA do třetí roviny, tj. na rovinu subjednotek, jejichž konflikty se odehrávají vnitrostátně, aktéři se zde staví proti vládě státu. Klasickým příkladem jsou války za nezávislost.⁴⁰⁴ Tento faktor zcela koresponduje s hlavním cílem baskických nacionalistů, kterým je vytvoření nezávislého socialistického státu z provincií ležících na severu Španělska a jihozápadě Francie. Z provedené analýzy prosazovaných cílů ETA v kapitole 3.6.2 ovšem nevyplývá, že by bylo třeba tento konflikt zařadit i do druhé, mezinárodní roviny. Částečně tam samozřejmě díky svému územnímu rozsahu i na území Francie spadá, ale povaha konfliktu se v tomto smyslu historicky nevyznačovala vlivem na mezinárodní systém. Zařazení samotných aktérů dle jejich umístění v konfliktu, které stanovuje UCDP je následující: primární strany, které mezi sebou mají nekompatibilitu zájmů, jsou baskičtí nacionalisté reprezentovaní hnutím ETA na jedné straně a soudobá španělská vládní garnitura na straně druhé; sekundární válčící strany, kam spadá Francie jako území částečně dotčené činností ETA; sekundární neválčící strany, které pouze poskytují primární straně podporu, nějakým způsobem ovlivňujícím vývoj konfliktu. Do této kategorie můžeme zařadit například osoby pocházející z Libye, Alžírsko, Libanonu nebo Jižního Jemenu, kteří poskytovali členům ETA speciální školení a rady, které organizaci významným způsobem usnadňovaly sebeřízení a vedení ozbrojeného boje.⁴⁰⁵

V druhé kategorii od Waisové, která se zabývá klasifikací konfliktu podle použitých prostředků, řadíme na základě Ženevských konvencí baskický případ mezi násilné konflikty.⁴⁰⁶ V kategorii UCDP jej pak přiřazujeme mezi malé ozbrojené konflikty, tedy ty, které vedou k 25 – 999 obětem ročně.⁴⁰⁷ V této klasifikaci jsou obecně myšleny pouze ty oběti, které zemřely v rámci bojů. Protože ale toto kritérium bývá často kritizováno pro vyloučení ostatních obětí, byly v rámci této práce zahrnuty všechny oběti, které se staly součástí jakéhokoli typu násilí spojeného s probíhajícím konfliktem. Přesto ale vzhledem k výsledkům analýzy počtu obětí v kapitole 3.6.2 můžeme tento konflikt zařadit pouze do kategorie malých ozbrojených konfliktů, nikoli do kategorie války jako konfliktu, který je charakterizován

⁴⁰⁴ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 38.

⁴⁰⁵ UCDP. [online] [cit. 9.5.2014]. Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>.

⁴⁰⁶ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 39.

⁴⁰⁷ UCDP. [online] [cit. 9.5.2014]. Dostupné z:

http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/167/167198_codebook_ucdp_prio-armed-conflict-dataset-v4_2013.pdf.

více než 999 obětmi ročně⁴⁰⁸ Nejvyšší aktivitu co do počtu obětí svých akcí ETA vyvíjela na počátku 80. let, kdy tyto počty dosahovaly několika desítek, standardně však nepřekračovaly ani 100 osob ročně. Ve sledovaném období 1966 – 2003 je pak celkový počet obětí činnosti ETA 829 osob.⁴⁰⁹

Třetí a poslední klasifikace konfliktu je podle jeho příčin a cílů. Zde v případě ETA jednoznačně dominuje kategorie teritoriálního konfliktu a s tím souvisejícího boje za nezávislost.⁴¹⁰ Nelze však tvrdit, že by další kategorie popsané Waisovou nehrály svou roli. I proto ve snaze rozklíčovat tento aspekt v baskickém konfliktu lze dospět k užití klasifikace z práce Bartose a Wehra, na níž bylo odkazováno výše. Jejich teorie o třech hlavních příčinách nekompatibility cílů, kterými jsou soupeření o zdroje, nekompatibilní role a nekompatibilní hodnoty vede k dalšímu zpřesnění teoretického rámce baskického konfliktu.⁴¹¹ V baskickém případě hraje nejvýznamnější roli příčina nekompatibilních hodnot, která odkazuje na odlišné role soupeřících aktérů. Baskicko a jeho obyvatelé prošli odlišným historickým vývojem než zbytek pyrenejského poloostrova.⁴¹² Jak uvádí Collins, nelze přehlédnout, že se jedná o svébytný národ, který vždy vzdoroval totální asimilaci, protože si uchoval vlastní zcela specifický jazyk a kulturu, které je odlišují od okolních skupin obyvatel.⁴¹³ Je zřejmé, že obdobně jako v irském případě, ani zde tradiční koncept štěpných linií nenachází plné uplatnění. Kořeny baskického etnického konfliktu tak skutečně leží v historickém vývoji regionu a zcela specifické etnické a jazykové příslušnosti, která se neshoduje s žádnou další skupinou.

3.2.3 Srovnání zařazení IRA a ETA v teorii konfliktu

Zasazení analýzy obou subjektů do teorie konfliktu prokázalo, že se jedná o rozdílné případy v mnoha ohledech. V aspektu umístění konfliktu v mezinárodním systému spadá IRA do třetí až druhé analytické roviny stanovené Waisovou, která odpovídá vnitrostátnímu až mezistátnímu konfliktu. Je příkladem poměrně obvyklé situace, kdy konflikt započne jako vnitrostátní a postupně se rozrůstá do okolních zemí až na úroveň mezinárodního konfliktu. Oproti tomu organizaci ETA zařazuje-

⁴⁰⁸ WALLENSTEEN, Peter. 2007. *Understanding Conflict Resolution*. London: SAGE. s. 19.

⁴⁰⁹ SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. s. 37.

⁴¹⁰ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 39-40.

⁴¹¹ BARTOS, O. J.; WEHR P. E. *Using conflict theory*. s. 14-15.

⁴¹² *Ibid.*, s. 44-47.

⁴¹³ COLLINS, Roger. *Baskové*. s.7.

me do třetí analytické roviny jednotek, jejichž akce se staví proti vládě státu, jehož jsou součástí.

Na základě umístění v konfliktu byli charakterizováni i samotní aktéři, k čemuž posloužilo dělení stanovené UCDP. Z něj vyplynulo, že v případě Severního Irsku nehrají významnou roli pouze primární strany, ale i sekundární válčící a neválčící subjekty, jakými je například Libye a USA. Baskicko v tomto srovnání vychází spíše jako konflikt primárních aktérů, na nějž mají sekundární strany jen omezený vliv, který není zcela rozhodující pro další vývoj.

Po stránce klasifikace konfliktu podle použitých prostředků byly oba konflikty shodně vyhodnoceny na základě Ženevských konvencí a kategorizace UCDP jako násilné, spadající do kategorie malého ozbrojeného konfliktu, který nevede k více jak 999 obětem ročně bez ohledu na to, zda započítáváme pouze ty, které zemřely v rámci bojů, nebo všechny, které se staly součástí jakéhokoli typu násilí spojeného s probíhajícím konfliktem. V související klasifikaci podle příčin a cílů konfliktu bylo v severoirském případě značně obtížné jednoznačně určit, kam konflikt zapadá. Tento problém však není nijak neobvyklý, v odborné literatuře se s ním lze setkat velice často. Drtivá většina konfliktů totiž není monotematická, ale analýza jejich kořenů pokrývá velké množství neslučitelných ideologických, teritoriálních, ekonomických a mnohých dalších zájmů. V případě ETA byl učiněn závěr, že v daném konfliktu jednoznačně dominuje kategorie teritoriálního konfliktu a s tím souvisejícího boje za nezávislost. Ani v tomto případě však nelze vyloučit vliv i dalších aspektů, příp. kategorií, popsaných Waisovou v její práci.

V obou zkoumaných případech bylo zjištěno, že hlavní konfliktní linie nelze analyzovat pouze pomocí tradičních cleavages Rokkana a Lipseta, ale je nutné reflektovat i komplexnější strukturu zahrnující historické etnické, náboženské a kulturní složení společnosti. V severoirském případě hraje rozhodující roli britská kolonizace a ekonomicko-sociální dominance protestantské (britské) části obyvatelstva od počátku kolonizace až do 80. let 20. století. Zejména v posledních 25 letech pak lze pozorovat postupné stírání tohoto rozdílu a je pravděpodobné, vzhledem k aktuálnímu naznačenému trendu, že situace může pokračovat směrem k postupné převaze katolického obyvatelstva. Pokud ne ve všech zmíněných oblastech, pak ale-

spoň statistiky přirozeného nárůstu obyvatelstva celkem jasně hovoří o vyšší natalitě katolické komunity oproti protestantské části.

ZÁVĚR

Předložená diplomová práce se zabývala způsobem fungování nacionálně-separatistických organizací, konkrétně komparací baskické nacionalistické skupiny ETA a irské nacionalistické skupiny IRA. Hlavním předmětem komparace byly vybrané faktory, které měly nejpodstatnější vliv na vývoj obou organizací a jejich současný stav, který se zejména po roce 1990 začal značně odlišovat.

Práce se soustřeďovala zejména (nikoli však výlučně) na majoritní aktéry severoirského a baskického konfliktu. V případě ETA se jedná o uskupení ETA „militar“ (ETA-M) a v případě IRA o odnož označovanou v některých pramenech také jako „Provisional“ IRA (PIRA). V rámci této práce byla ale tato uskupení označována nejběžněji používanými zkratkami ETA a IRA. Vybrané organizace bývají kvůli svému teroristickému způsobu boje považovány za hlavní zdroj konfliktů v rámci nacionálně separatistických proudů v Baskicku a Severním Irsku, což dokládá definice Rady EU (Council Common Position 2005/847/CFSP), která je ve svých člancích zařazuje do výčtu teroristických organizací.

Hlavní část práce byla rozdělena do třech kapitol, z nichž první se zabývala teoreticko-metodologickým ukotvením studie a byly v ní podrobně představeny teoretické koncepty fenoménu terorismu a teorie konfliktu. Dále zde byl popsán vznik a historické pozadí obou konfliktů. Druhá část se věnovala analýze šesti hlavních aspektů, které byly stanoveny jako klíčové pro hodnocení organizační struktury a fungování IRA a ETA. Tyto aspekty byly stanoveny následovně: vznik a vývoj dané organizace, její provázanost s příslušným politickým systémem, formování členské základny, fungování vnitřní struktury, vnější podpora dotčené organizace související zejména s jejím financováním a metody, kterými jsou prosazovány stanovené cíle. V rámci třetí, a zároveň poslední hlavní kapitoly, byly obě organizace zařazeny dle zjištěných cílů a způsobů fungování do teoretických rámců představených v první kapitole a na základě dostupných údajů zhodnoceny.

Protože fenomén terorismu i teorie konfliktu představují velmi široká témata, zaměřila jsem se především na zpracování fenoménu politického terorismu, a z teorií konfliktu na specifickou skupinu etnických konfliktů. V obou případech tato užší

vymezení zcela korespondují s obecně pojímanou klasifikací analyzovaných uskupení a přispívají k získání konkrétnějších výsledků zkoumání. V kapitolách pojednávajících o historickém vývoji obou konfliktů a o stanovených klíčových aspektech organizační struktury a fungování IRA a ETA jsem se při zpracování potýkala s velkým množstvím faktografických dat. Snažila jsem se o selektivní přístup, např. soustředěním se na nejvýraznější aktéry v obou případech tak, aby bylo docíleno nejvyšší možné relevance informací a výpovědní hodnoty textu v souvislosti se stanoveným hlavním cílem práce. Domnívám se ale, že stanovené téma by zasloužilo i širší pojetí dané problematiky, které ovšem rozsah práce tohoto typu neumožňuje.

Hlavním cílem této práce bylo prokázání teze, že navzdory řadě analogických charakteristik jsou IRA a ETA dvě v zásadě odlišné organizace nejen od dalších skupin obdobného typu, ale i od sebe navzájem. K jejímu posouzení byly na základě analyzovaných aspektů stanoveny doprovodné otázky, na které byly nalezeny následující odpovědi.

Konečným cílem ETA bylo vytvoření nezávislého socialistického státu z provincií ležících na severu Španělska a jihozápadě Francie a obdobně IRA usilovala o získání nezávislosti pro severoirské provincie a vytvoření demokratické socialistické republiky na ostrově. Vedlejšími, či lépe krátkodobými, cíli pak byly jednotlivé kroky nezbytné k dosažení dlouhodobého cíle, např. pro IRA přerušování spojení s Velkou Británií formou bombových útoků poškozujících jejich finanční zájmy a podpora nacionalistického boje na národní i mezinárodní úrovni pomocí správě vedené propagandy a veřejných kampaní. V případě ETA pak zejména volba obětí atentátů majících strategický význam, které by naplňovaly strategii „Action-Repression-Action Spiral Theory”.

S tím souvisí i odlišná vnitřní struktura organizací, která do jisté míry ovlivňovala rozdílné metody dosahování těchto cílů. Přestože některé aspekty fungování vnitřní struktury jako vysoká úroveň hierarchizace, specializace a poměrně značná míra formálnosti s centralizovanou buněčnou strukturou jsou u obou uskupení shodné, skupiny vykazují i obdobné množství rozdílných stránek. První se týká vůdčího typu, kdy ve struktuře ETA se obvykle vyprofiluje jeden silný vůdce, který následně skupinu řídí. Oproti tomu IRA, ač měla ve své historii také bezesporu silné vůdčí osobnosti, které se staly tváří organizace, byla doposud řízena skupinou lidí patřících

do prozatímní vojenské rady (PAC). Druhým rozdílem je, že v PAC, tedy nejvyšším rozhodovacím orgánu IRA, bylo vždy rezervováno jedno místo pro vůdce jejich politického křídla, pro Sinn Féin. Politická křídla ETA, ať už to byla Herri Batasuna či jiné, však nikdy neměly významnější vliv na rozhodovací procesy v rámci teroristické organizace. A naopak nelze opomenout, že obě strany měly oporu v oficiálně uznané politické straně, která jim do jisté míry poskytovala oficiální základnu pro prosazování svých cílů. Ale zatímco IRA byla tradičně napojena na jedinou stranu – Sinn Féin, která navíc dodnes hraje jednu z rozhodujících rolí na politické scéně Severního Irsku, ETA byla v posledních desetiletích spojována s mnoha různými politickými uskupeními v závislosti na ideologicko-politickém vývoji. Z nich nejvýznamnější bylo Herri Batasuna, které ale bylo spolu s ostatními v letech 2002-2003 zrušeno reformou zákona o podmínkách pro zakládání a rozpouštění politických stran. Jedinou celostátně významnou stranou zasazující se ve svém programu o autonomii Baskicka je PNV, která ale funguje bez průkazného přímého napojení na ETA. V provedeném srovnání jednoznačně vychází, že provázanost IRA s politickým systémem přinášela vyšší míru užitku než v případě ETA.

Další rozdíl ve struktuře a fungování organizací je možné spatřovat v silné inklinaci příslušníků IRA k dodržování hierarchických struktur v jakémkoli případě, tj. i ve vězení, což v rámci ETA nelze potvrdit. Výrazný rozdíl lze spatřovat i ve velikosti obou organizací, kdy IRA dosahovala výrazně vyšších počtů členů, než ETA. Bez ohledu na tyto difference ale obě organizace zůstaly orientovány na konvenční metody boje, charakteristické pro jimi používanou strategii partyzánské války. Mezi nejpoužívanější metody jak u IRA, tak ETA obecně patří vraždy a cílené atentáty, bombové útoky, únosy dopravních prostředků, anebo únosy osob, žhářství a ozbrojená přepadení. Většina metod sloužila především k zastrašení nepřítele a získání pozornosti médií. Je zde jen několik málo jasně odlišitelných rozdílů. IRA ve svém spektru cílů měla i útoky na vojenská zařízení, policejní stanice a další významnější instituce tohoto charakteru. Rozměr takového útoku však dalece přesahoval možnosti příslušníků ETA, takže v jejich případě se s tímto druhem útoků nesetkáváme. Další odlišností jsou metody IRA používané jejich politickými vězni (vězeňské protesty, hladovky apod.), ke kterým se ETA neuchylovala. Oproti tomu ETA kladla větší důraz na pouliční boj, tzv. „kale borroka“, který má v jejím pojetí silnou tradici. Dalším specifikem ETA je vybírání revoluční daně, což v podstatě znamená vydírání

vlivných a majetných obyvatel, a tím zajištění finančních prostředků organizaci. Na tomto místě považují za vhodné připomenout, že metody IRA byly ve sledovaném období let 1966 – 2003 nesrovnatelně progresivnější, s větší silou dopadu na průběh konfliktu. Tuto domněnku vyvozují z faktu, že počet obětí útoků je v severoirském případě zhruba třikrát vyšší než v baskickém.

Poslední, a možná nejvýznamnější odlišnost, můžeme vidět v rozdílných dlouhodobých strategiích obou organizací, které byly signifikantní pro používané metody v daných obdobích. IRA začala svůj boj strategií bleskové války, ale záhy přešla na metodu tzv. dlouhého boje, který je charakteristický pro období nejvyšší aktivity IRA v 70. a 80. letech. Od přelomu 80. a 90. let pak IRA začala vyvíjet politickou činnost a její metoda boje v tomto období se nazývá „armalite ballot box strategy“, tj. spojení metody politického násilí IRA a aktivní politické participace Sinn Féin. Oproti tomu ETA přijala v roce 1965 jako oficiální metodu uskutečňování operací „Action-Repression-Action Spiral Theory“, které se v 70. a 80. letech skutečně poměrně striktně držela. Po roce 1990 si však již nedokázala najít jasně definovanou strategii a tím metodu boje, což lze považovat za jednu z hlavních příčin jejího postupného úpadku.

V rámci fenoménu politického terorismu bylo touto analýzou potvrzeno zařazení obou organizací v typologii autorů Mialla a kol. do kategorie povstaleckého typu terorismu a jeho podkategorie národnostně-separatistického s rysy ekonomického terorismu. V rámci typologie Ministerstva vnitra ČR opět shodně obě organizace spadají do skupiny politického etnického terorismu a svým významem inklinují k mezinárodnímu typu. Mírný rozdíl vyplývá ze syntézy analýzy ideologického vývoje organizací a dělení politického terorismu podle Marty Crenshaw, který ukazuje, že ETA vykazovala více levicových normativních rysů než IRA. Další odlišnosti vyplývají z rozboru používaných metod pro dosažení určitých cílů charakterizovaných Mikelem Buesou, ze kterého je zřejmé, že terorismus IRA i ETA byl používán z řady důvodů obvykle komplexního charakteru, z nichž některé se navíc překrývají. Jedná se zejména o příčiny ekonomické, politické a sociologické, jejichž podrobnější srovnání je uvedeno výše. Poté byla reflektována práce De la Corte Ibáñeze, jehož domněnka, že jednou z hlavních příčin politického terorismu je neexistence politických svobod a diskriminace zaměřená proti určité části obyvatelstva, byla v obou analyzovaných případech potvrzena. Lze tak vysvětlit nejen původ a vznik ETA během fran-

kistického režimu, ale také kořeny IRA během sporů mezi nacionalisty a unionisty v první polovině 20. století.

I syntéza teorie etnického konfliktu a výsledků analýzy stanovených aspektů ukázala, že přes některé shodné znaky zde lze nalézt mnoho odlišností. V aspektu umístění konfliktu v mezinárodním systému spadá IRA do třetí až druhé analytické roviny stanovené Waisovou, která odpovídá vnitrostátnímu až mezistátnímu konfliktu. Oproti tomu ETA se řadí do třetí analytické roviny jednotek, jejichž akce se staví proti vládě státu, jehož jsou součástí. S tím úzce souvisí i charakteristika aktérů na základě umístění v konfliktu, k čemuž posloužilo dělení stanovené UCDP. Z něj vyplynulo, že v případě Severního Irsku hrají významnou roli i sekundární subjekty, jakými je například Libye a USA. Baskicko v tomto srovnání vychází spíše jako konflikt primárních aktérů, na něž mají sekundární strany jen omezený vliv.

Z pohledu klasifikace konfliktu podle použitých prostředků byly oba případy shodně vyhodnoceny na základě Ženevských konvencí a kategorizace UCDP jako násilné, spadající do kategorie malého ozbrojeného konfliktu. V související klasifikaci podle příčin a cílů konfliktu byly obě uskupení analyzována shodně jako v rámci fenoménu politického terorismu. A v neposlední řadě bylo zjištěno, že v obou případech nelze (ač z rozdílných důvodů, které jsou podrobně představeny výše) posuzovat hlavní konfliktní linie pouze pomocí tradičních cleavages Rokkana a Lipseta, ale je nutné reflektovat i komplexnější strukturu zahrnující historické etnické, náboženské a kulturní složení společnosti.

Poslední předkládanou otázkou na kterou práce hledala odpověď bylo, jaké jsou důvody relativně vyšší úspěšnosti IRA a ETA v prosazování jejich cílů oproti neúspěchům skupin čistě politického typu. Bylo zjištěno, že komplexní zodpovězení této otázky významně přesahuje možnosti této práce. Jak nepřímo potvrzuje i Sobotka⁴¹⁴, obecně lze ale za jeden z hlavních aspektů považovat faktor nevyjednatelné identity (př. etnická příslušnost), který v námi zkoumaných případech, oproti těm čistě politickým, hraje významnou roli. Všeobecně vyšší míru vnější podpory organizacím, způsobenou osobní angažovaností v konfliktu prostřednictvím své identity, si dovoluji považovat za pravděpodobný klíčový výsledek případné analýzy.

⁴¹⁴ SOBOTKA, Eva. *Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku*. 2000. s. 54-55.

Hlavním závěrem, který práce přinesla z analýzy vývoje a fungování ETA je fakt, že zcela klíčovým pro další existenci se stal okamžik ztráty původního nepřítele – tedy frankistického režimu, který potlačoval kulturní a politická práva obyvatel baskického regionu. Po přijetí autonomního statutu Baskicka v roce 1979 (a tím splnění mnohých požadavků běžných Basků) začala legitimita ozbrojeného boje ETA v očích baskického národa postupně klesat a značná část těch, kteří ospravedlňovali aktivity ETA během Francovy vlády režimní anti-regionalistickou politikou, se postupně odvrátila. Výsledky výzkumu Euskobarometro dokládají, že aktuální postoj baskické veřejnosti k cílům organizace je víceméně shovívavý až kladný, ale v otázce prostředků pro jejich dosahování je zcela proti. Upadající vývoj fungování ETA po roce 1990 tak lze shrnout do několika hlavních aspektů - pokles loajality členů a podpory příznivců (a s tím související ztráta legitimacy ozbrojeného boje); ztráta podstatného finančního zdroje ve formě dotací politických stran typu Herri Batasuna; nová protiteroristická politika státu; nepříliš efektivní (nebo spíše žádná) strategie. Tyto faktory způsobily současný úpadek činnosti organizace, jak potvrzuje pravidelné hodnocení Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky: *„Domácí teroristická skupina Baskicko a svoboda(ETA), od oznámení definitivního ukončení ozbrojené činnosti v říjnu 2011 nepodnikla žádné útoky, přestože ani do konce roku 2013 nebyla skupina formálně rozpuštěna a zbraně nebyly složeny.“*⁴¹⁵

Oproti tomu se výsledky, kterých dosáhla IRA svou činností, nezdají zcela dostačující. Z hlediska původního programu dokonce zcela neuspěla. Velkopáteční dohodou byl uzavřen mír, Sinn Féin prošla modernizací stranického programu, IRA samotná odzbrojuje a britské síly jsou na ostrově stále přítomné a do jisté míry garantují protestantům jejich práva. Přesto ale nelze teroristické ani politické části irského nacionalistického hnutí upřít jisté výsledky. Především došlo k dotlačení protistrany k několika vnitřním reformám, které zrovnoprávnily postavení katolíků. A dále díky teroru a násilnému tlaku na britské síly napomohly přinejmenším urychlení celého procesu. Většina odborníků se domnívá, že současný mírový proces je v podstatě nezvratný. Dle hodnocení Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky *„nebyly v roce 2013 zaznamenány žádné významné teroristické útoky, ale irský mi-*

⁴¹⁵ „The domestic terrorist group Basque Fatherland and Liberty (ETA) has not launched any attacks since it announced a "definitive cessation of armed activity" in October 2011, although the group had not formally disbanded or given up its weapons arsenal by the end of 2013.“ Country Reports on Terrorism 2013 - Spain. In: [online]. [cit. 12.5.2014]. Dostupné z: <http://refworld.org/country,,,ESP,,536229bab,0.html>.

nistr spravedlnosti vyhodnotil hrozbu trestných teroristických/disidentských republikánských skupin jako „závažnou“. V roce 2013 se objevilo 250 případů, kdy byly povolány týmy pro likvidaci výbušnin (EOD) na odstranění improvizovaných výbušných zařízení.⁴¹⁶Situaci tedy nelze považovat za stabilní, propast mezi oběma tábo-ry je nadále potenciální hrozbou mírového uspořádání. IRA a především Sinn Féin nadále hrají podstatnou roli na severoirské scéně. A přinejmenším do doby, než dle naznačeného trendu natality dojde k výraznému populačnímu přečíslení katolíků nad protestanty (které by přinutilo unionisty k oslabení své pozice a nároků), je hrozba znovu propuknutí konfliktu poměrně reálná. V případě, že situace půjde naznačeným směrem, je možné, že v jejím důsledku dojde v průběhu příštích několika desítek let k definitivnímu vyřešení konfliktu. V současné chvíli by ale bylo takové zhodnocení předčasné.

⁴¹⁶ „There were no significant terrorist attacks in 2013, but the Irish Minister for Justice has assessed the threat from criminal terrorist/dissident republican groups as "severe." In 2013, there were 250 occasions when Explosive Ordnance Disposal (EOD) teams were called in response to a report of an improvised explosive device.“ Country Reports on Terrorism 2013 - Ireland. In: [online]. [cit. 12.5.2014]. Dostupné z: <http://refworld.org/country,,,IRL,,536229e63,0.html>.

SUMMARY

The diploma thesis “The Functioning of National-Separatist Organizations. A Comparative Study of IRA and ETA” deals with two West European national-separatist organizations as well as the phenomenon of political terrorism and ethnic conflict. The selected organizations are unique among other ones as to their history and the way of functioning, and for these reasons they have been chosen for this study.

Both organizations can be considered the main source of conflict in the national separatist movement in Basque Country and Northern Ireland from the beginning of the 20th century. And both are considered as a terrorist ones because of their way of fighting, as evidenced by the definition of the EU Council (Council Common Position 2005/847/CFSP), which in its articles classified them in the list of terrorist organizations. The main subject of the comparison are selected factors that had the most significant influence on the development of both organizations and their current status, which after 1990 began to diverge considerably.

The main part is divided into three chapters. First one deals with the theoretical - methodological concepts presented in detail the phenomenon of political terrorism and theory of ethnic conflict. There is also described the creation of a historical background of both conflicts. The second and third part is focused on the main aim of this paper, which is comparison of various aspects of functioning of IRA and ETA and, on the basis of these results, evaluation if we can consider these as two organizations different from other groups of this kind as well as different from each other, although they demonstrate some similar characteristics. The aspects which are being investigated are the following: establishment and development of the organization in connection with the development of the conflict, its connection to the political system, development of the membership, the inner structure, the support from the outside world, financing of the organization as well as methods and aims to be reached.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

1) Dokumenty

Euskobarometro. Estudio periódico de la opinión pública vasca. Noviembre 2013. Universidad del País Vasco, Leioa, 71p. [online] [cit. 1. 5. 2014]. Dostupné z: http://www.ehu.es/documents/1457190/1525260/eb_2013_11.pdf.

Official Journal of the European Union (2005). Council Common Position 2005/847/CFSP. [online] [cit. 18. 2. 2014] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:314:0041:0045:EN:PDF>.

OSN, Komplexní úmluva proti terorismu (*Comprehensive Convention on Terrorism*). [online] [cit. 22. 3. 2014]. Dostupné z: <http://legal.un.org/terrorism/index.html>.

OSN. *Charta OSN a statut Mezinárodního soudního dvora*. [online] [cit. 29. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/40/61*. [online] [cit. 29. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm>.

OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/49/60*. [online] [cit. 29. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm>.

OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN S/RES/1373*. [online] [cit. 29. 3. 2014]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>.

OSN. *Rezoluce Valného shromáždění OSN S/RES/1566*. [online] [cit. 29. 3. 2014]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement>.

2) Neperiodická literatura

a) Monografie a sborníky

ALONSO, Rogelio IN VICTOROFF, Jeffrey Ivan. *Tangled roots: social and psychological factors in the genesis of terrorism*. Washington, DC: IOS Press, c2006, xiii, 477 p. v. 11.

BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 329 p. ISBN 80-859-5952-6.

BARTOS, Otomar J a Paul Ernest WEHR. *Using conflict theory*. New York: Cambridge University Press, 2002, xi, 219 s. ISBN 05-217-9446-3.

BELL, J. *The secret army: the IRA*. rev. 3rd ed. New Brunswick, N. J., U.S.A.: Transaction Publishers, c1997, xx, 702 p. ISBN 15-600-0901-2.

CLARK, Robert P. *Negotiating with ETA: obstacles to peace in the Basque country, 1975-1988*. Reno: University of Nevada Press, c1990, xi, 278 p. ISBN 08-741-7162-8.

COLLINS, Roger. *Baskové*. Překlad Miroslav Košťál. Praha: Lidové noviny, 1997, 293 s. Dějiny národů. ISBN 80-710-6198-0.

CONNOR, Walker. *Ethnonationalism: the quest for understanding*. Princeton: Princeton University Press, c1994, xiii, 234 s. ISBN 06-910-2563-0.

COOGAN, Tim Pat. *The IRA*. Fully rev. and updated, 1st Palgrave ed. New York: Palgrave for St. Martin's Press, 2002, xxii, 808 p. ISBN 03-122-9416-6.

CORTE IBÁÑEZ, Luis de la a A JONGMAN. *Logika terorismu: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. Vyd. 1. Překlad Jana Novotná. Praha: Academia, 2009, xxi, 321 s. ISBN 978-802-0017-246.

CUNNINGHAM, Michael J. *British government policy in Northern Ireland, 1969-2000*. New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, c2001, viii, 184 p. ISBN 07-190-5767-1.

DIXON, Paul. *Northern Ireland: the politics of war and peace*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 02-305-0779-4.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, ISBN 978-807-3673-857.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 397 s. ISBN 978-802-4617-909.

ENGLISH, Richard. *Armed Struggle: The history of the IRA*. New York: Oxford University Press, 2003, 528 p. ISBN 978-0330493888.

FRANK, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2006, 222 s. Dějiny do kapsy, sv. 26. ISBN 80-725-4735-6.

FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2002. ISBN 80-861-8227-4.

GUNTHER, Richard a José R MONTERO. *The politics of Spain*. New York: Cambridge University Press, xiii, 264 p. ISBN 05-216-0400-1.

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s. ISBN 80-861-8249-5.

MADDEN, Finbar. *The history of Ireland*. London: Teach Yourself, 2005, xx, 232 p. ISBN 03-408-9001-0.

MAHAN, Sue a Pamala L GRISET. *Terrorism in perspective: the politics of war and peace*. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2008, xxi, 433 p. ISBN 14-522-2545-1.

MOLONEY, Ed. *A secret history of the IRA*. 1st Norton pbk. New York: W. W. Norton, 2003. ISBN 03-933-2502-4.

O'BRIAN, Brendan. *Dlouhý boj: IRA*. 1. vyd. Překlad Andrea Poláčková. Brno: Zvláštní vydání--, 2001, 408 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 21. ISBN 80-854-3676-0.

RAMSBOTHAM, Oliver, Tom WOODHOUSE a Hugh MIALL. *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. 2nd ed. Polity, 2005, xxii, 399 s. ISBN 978-074-5632-131.

SAUL, B. *Defining Terrorism in International Law*. New York: Oxford University Press, 2006.

SCHMID, Alex Peter a A JONGMAN. *Political terrorism: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories*. Rev., expanded, and updated ed. /. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 2005, xx, 700 p. ISBN 14-128-0469-8.

STRMISKA, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2001, 103 p. ISBN 80-210-2755-X.

STRMISKA, Maxmilián. *"Ozbrojená opozice": studie k subverzivnímu terorismu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2000, 86 p. Ediční řada Studie (Brno, Czech Republic), sv. č. 14. ISBN 80-210-2450-X.

STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001, 109 s. sv. č. 21. ISBN 80-210-2721-5.

STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 727 s. ISBN 80-736-7038-0.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998, 201 p. Dějiny do kapsy, sv. 26. ISBN 80-859-5932-1.

SULLIVAN, John. *ETA and Basque nationalism: the fight for Euskadi, 1890-1986*. New York: Routledge, 1988, vii, 298 p. ISBN 04-150-0366-0.

ŠTURMA, P. - NOVÁKOVÁ, J. - BÍLKOVÁ, V.: *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8390-0.

WALLENSTEEN, Peter. *Understanding conflict resolution*. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2012, ix, 338 p. ISBN 978-085-7020-505.

WATSON, Cameron. *Modern Basque history: eighteenth century to the present*. Reno: Center for Basque Studies, University of Nevada, Reno, c2003, 517 p. ISBN 18-778-0218-2.

WOODWORTH, P. (2001a). *Dirty war, clean hands: ETA, the GAL and Spanish democracy*. Vyd. 1. Cork: Cork University Press. 472 s. ISBN 0-300-09750-6.

b) Články

BUESA, Mikel, et al. (2008). *Economía del terrorismo : Teoría y Aplicaciones*. Documento de Trabajo No. 4, Julio 2008. Cátedra de Economía del Terrorismo, Universidad Complutense de Madrid. 38 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/Terror_teoyap_documento.pdf .

BUESA, Mikel. (2006). *Consecuencias económicas del terrorismo nacionalista en el País Vasco*. Documento de Trabajo No. 53, Enero 2006. Catedrático de Economía Aplicada Instituto de Análisis Industrial y Financiero y Departamento de Economía Aplicada II Universidad Complutense de Madrid. 47 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: [http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_\(2\).pdf](http://eprints.ucm.es/7987/1/53-06_(2).pdf).

BUESA, M. (2012). *Actividades terroristas de ETA y de la política antiterrorista en el año 2011*. Documento de Trabajo No. 12, Enero 2012. Cátedra de Economía del Terrorismo, Universidad Complutense de Madrid. 45 s. [online] [cit. 25.4.2014]. Dostupné z: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/DT12CET_Act_terr_ETA_2011.pdf .

CUNNINGHAM, W. *Violent Conflict in Northern Ireland: Complex Life at the Edge of Chaos*. 39 s. [online] [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/conflict/cunningham01.pdf>.

CURTIS, Glenn E. and KARACAN, Tara. *The Nexus Among Terrorists, Narcotics Traffickers, Weapons Proliferators, and Organized Crime Networks in Western Europe Federal Research Division Study*. Washington, D.C.: United States Library of Congress, 2002. 33p. [online]. [cit. 2.5.2014]. Dostupné z: http://www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/WestEurope_NEXUS.pdf.

DELISLE, Claire. *Leading to Peace: Prisoner Resistance and Leadership Development in the IRA and Sinn Fein*. Department of Criminology, Faculty of Social Sciences, University of Ottawa, 2012, 327 p. [online] [cit. 17.2.2014]. Dostupné z: http://www.ruor.uottawa.ca/en/bitstream/handle/10393/22905/Delisle_Claire_2012_these.pdf?sequence=1.

MAREŠ, M.: *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. [online] [cit. 22.3.2014]. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2004/1-2004/vymezeni-pojmu-terorismus-valka-a-guerilla-v-soudobe-bezpecnostni-terminologii.html#.Uy3bnfmwb0c>.

SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2009). *The Persistence of Nationalist Terrorism: The Case of ETA*. In MULAJ, K. (ed.) *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*. Vyd. 1. New York: Columbia University Press, s. 69-92. ISBN 0231701209.

SÁNCHEZ-CUENCA, I. (2004) *Terrorism as war of attrition: ETA and the IRA*. Estudios (Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales) – *Svazek 204*. Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones, 2004. 32p.

WILKINSON, P. (2005). *International Terrorism: The Changing Threat and the EU's Response*. Chaillot Paper No. 84, Institute for Security Studies. 53 s. [online] [cit. 23.3.2014]. Dostupné z: <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp084.pdf>.

3) *Periodická literatura*

BELL, J. Bowyer. The Irish republican army enters an endgame: An overview. *Studies in Conflict*. 1995, vol. 18, issue 3, s. 153-174. DOI: 10.1080/10576109508435977. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=bf681e8b-fd2d-4065-a6cd-6e14ab4e616d%40sessionmgr115&vid=1&hid=101>.

BOSI, L. Explaining Pathways to Armed Activism in the Provisional Irish Republican Army, 1969-1972. *Social Science History*. 2012-08-06, vol. 36, issue 3, s. 347-390. DOI: 10.1215/01455532-1595390. Dostupné z: <http://ssh.dukejournals.org/cgi/doi/10.1215/01455532-1595390>.

COCHRANE, F. Irish-America, the End of the IRA's Armed Struggle and the Utility of 'Soft Power'. *Journal of Peace Research*. 2007-03-01, vol. 44, issue 2, s. 215-231. DOI: 10.1177/0022343307075123. Dostupné z: <http://jpr.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0022343307075123>.

DOUGLASS, W. A.; ZULAIKA, J. (1990). On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2. ISSN 1475-2999.

ENDERS, W., SANDLER, T. *Patterns of Transnational Terrorism, 1970-1999 : Alternative Time-Series Estimates*. [s.l.]: International Studies Quarterly, 2002. Citováno dle: LLUSSÁ, Fernanda, TAVARES, José. The economics of terrorism : a synopsis. *The Economics of Peace and Security Journal*. 2007, vol. 2, no. 1.

HARVEY, F. P. (2000): *Primordialism, Evolutionary Theory and Ethnic Violence in the Balkans: Opportunities and Contrasts for Theory and Policy*. *Canadian Journal of Political Science*, Vol 33, No 1, Canadian Political Science Association, Ottawa, s. 37–65.

HLOUŠEK, Vít. Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002, IX, č. 4, s. 398-414. ISSN 1211-3247.

JUSTICE, Jeff Wm. *Of Guns and Ballots: Attitudes towards Unconventional and Destructive Political Participation among Sinn Féin and Herri Batasuna Supporters*. *Nationalism and Ethnic Politics*. 2005, vol. 11, issue 3, s. 295-320. DOI: 10.1080/13537110591005748.

OLMEDA, J. A. (2011). *ETA Before and After the Carrero Assassination*. *Strategic Insights*, Vol. 10, Issue 2, s. 3-16. ISSN 1449-3993.

RICHARDS, A. Terrorist Groups and Political Fronts: The IRA, Sinn Fein, the Peace Process and Democracy. *Terrorism and Political Violence*. 2001, vol. 13, issue 4, s. 72-89. DOI: 10.1080/09546550109609700. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550109609700>.

SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. Analyzing temporal variation in the lethality of ETA. *Revista Internacional de Sociología*. 2009-09-03, vol. 67, issue 3, s. 609-629. DOI: 10.3989/ris.2008.03.24. Dostupné z: <http://revintsociologia.revistas.csic.es/index.php/revintsociologia/article/view/163/164>

SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio. The Dynamics Of Nationalist Terrorism: ETA and the IRA. *Terrorism and Political Violence*. 2007-07-04, vol. 19, issue 3, s. 289-306. DOI: 10.1080/09546550701246981. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550701246981>

SHEPARD, W. S. The ETA: Spain Fights Europe's Last Active Terrorist Group. *Mediterranean Quarterly*. 2002-01-01, vol. 13, issue 1, s. 54-68. DOI: 10.1215/10474552-13-1-54. Dostupné z: <http://mq.dukejournals.org/cgi/doi/10.1215/10474552-13-1-54>

SCHMIDT, P. A., *Framework for Conceptualizing Terrorism*, In: *Terrorism and Political Violence*, 16:2, 2004, s. 197-221. [online] [cit. 29.3.2014]. Dostupné z: http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546550490483134#.UzcrjP15M_Y .

SOBOTKA, Eva. *Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku*. 2000, č. 1, s. 52-64. Dostupné z:<http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2000/1/2000-1-3-Sobotka-Velkop%20dohoda.pdf>.

STRMISKA, Maxmilián. *Macro-Terrorism, "Holy War", and Religious Violence: Current Challenges to Conceptualisation and Typology of Terrorism*. *Středoevropské politické studie*, Brno: MPÚ MU, 2001, roč. 3, č. 4, s. 1-12. ISSN 1212-7817.

VAN DEN BROEK, HANSPETER. BORROKA —The Legitimation of Street Violence in the Political Discourse of Radical Basque Nationalists. *Terrorism and Political Violence*. 2004, vol. 16, issue 4, s. 714-736. DOI: 10.1080/095465590885141. Dostupné z:<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/095465590885141>.

WEINBERG, LEONARD, AMI PEDAHZUR a SIVAN HIRSCH-HOEFLER. The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*. 2004, vol. 16, issue 4, s. 777-794. DOI: 10.1080/095465590899768. Dostupné z:<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/095465590899768>.

WHITE, Robert W. From Peaceful Protest to Guerrilla War: Micromobilization of the Provisional Irish Republican Army. *American Journal of Sociology*. 1989, vol. 94, issue 6, s. 1277-. DOI: 10.1086/229155. Dostupné z:<http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/229155>.

WOODWORTH, P. (2001b). *Why Do They Kill? The Basque Conflict in Spain*. *World Policy Journal*, Vol. 18, s. 1-12. ISSN 0740-2775.

4) *Internetové zdroje*

(datum poslední aktualizace 2.5.2014)

BBC. Zpravodajský servis rozhlasové a televizní společnosti. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26318697>.

Bildu. Baskická nacionalistická koalice. Dostupné z: <http://ehbildu.net/eu/>.

CAIN Web Service - Conflict and Politics in Northern Ireland. Dostupné z: <http://cain.ulst.ac.uk/index.html>.

El Mundo. Španělský deník. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/>.

El País. Španělský deník. Dostupné z: <http://elpais.com/>.

Encyklopedie Britannica. Dostupné z: <http://www.britannica.com/>.

Euskobarómetro. Výzkum veřejného mínění baskické populace. Dostupné z: <http://www.ehu.es/es/web/euskobarometro/home>.

Finanční akční výbor (Financial Action Task Force, FATF). Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/>.

Governance and social development research center (GSDRC). Dostupné z: <http://www.gsdrc.org/go/conflict>.

Irish Northern Aid Committee (NORAIID). Dostupné z: <http://inac.org/>.

Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

Mezinárodní ověřovací komise (International Verification Commission, IVC). Dostupné z: <http://www.ivcom.org/en/home/>.

OSN. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=68>.

Refworld. Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Dostupné z: <http://refworld.org/cgi-bin/teaxis/vtx/rwmain>.

Sinn Féin. Dostupné z: <http://www.sinnfein.ie/>.

The Independent. Britský deník. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/>.

UCLA. Four waves of modern terrorism. Dostupné z: <http://www.international.ucla.edu/cms/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf>.

UCDP (The Uppsala Conflict Data Program) Dostupné z: <http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/>.

UN. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.un.org/en/>.

Vláda Velké Británie. Dostupné z: <https://www.gov.uk/>.

Wikipedia. Ulster Counties. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ulster_counties.svg.

SEZNAM ZKRATEK

- AAA - *Apostolic Anticommunist Alliance* (Apoštolská antikomunistická aliance)
- AIIC - *Anglo-Irish Intergovernmental Council* (Anglo-irská mezivládní rada)
- ASU - *Active Service Units* (jednotky aktivní služby v organizaci IRA)
- EB - *ETA – Berri* („nová“ ETA)
- EH – *Euskal Herritarrok* („Baskický lid“)
- EIA - *Euskal Iraultzarako Alderdia* (Strana baskické revoluce)
- ETA – *Euskadi Ta Askatasuna* („Baskicko a svoboda“)
- ETA-M – *ETA militar* (vojenská ETA)
- ETA-PM – *ETA político-militar* (politicko - vojenská ETA)
- EU – *European Union* (Evropská Unie)
- FATF - *Financial Action Task Force* (Finanční akční výbor)
- GAC - *General Army Convention* (Všeobecné armádní shromáždění)
- GAL - *Grupos Antiterroristas de Liberación* (Antiteroristická osvobozenecká skupina)
- HASI - *Herri Alderdi Sozialista Iraultzailea* (Revoluční socialistická lidová strana)
- HB - *Herri Batasuna* („Jednota lidu“)
- IRA – *Irish Republican Army* (Irská republikánská armáda)
- IRB – *Irish Republican Brotherhood* (Irské republikánské bratrstvo)
- IVC - *International Verification Commission* (Mezinárodní ověřovací komise)
- KAS - *Koordinadora Abertzale Sozialista* (Socialistická vlastenecká koordinace)
- LAIA - *Langile Abertzale Iraultzaileen Alderdia* (Revoluční vlastenecká dělnická strana)
- MLNV - *Movim iento de Liberación Nacional Vasco* (Baskické národně-osvobozenecké hnutí)
- NICRA - *Northern Ireland Civil Rights Association* (Severoírské hnutí za občanská práva)
- NORAID – *Irish Nothern Aid Comittee* (Severoírská komise pomoci)
- NSMC - *North-South Ministerial Council* (Severo-jihní rada ministrů)
- OIRA - *Official IRA* (Oficiální IRA)

OSN – Organizace spojených národů

PIRA – *Provisional IRA* (Prozatímní IRA)

PNV – *Partido Nacionalista Vasco* (Baskická nacionalistická strana)

PSOE – *Partido Socialista Obrero Español* (Španělská socialistická a dělnická strana)

PTA - *Prevention of Terrorism Act* (Zákon pro prevenci terorismu)

RIRA - *Real Irish Republican Army* („pravá“ IRA)

RUC - *Royal Ulster Constabulary* (Královská ulsterská policie)

SF – *Sinn Féin* („My sami“)

TUAS - *Tactical Use of Armed Struggle* (taktické užití ozbrojeného boje)

UCDP - *The Uppsala Conflict Data Program* (Uppsalský program pro sběr dat o konfliktech)

USA – *United States of America* (Spojené státy americké)

UVF – *Ulster Volunteer Force* (Ulsterská dobrovolnická síla)

WCK - *Warriors of Christ the King* (Bojovníci Ježíše Krista)